

ERZURUM
TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
2010

I. SOSYAL BİLİMLER LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİ SEMPOZYUMU

25-26
Nisan / April 2024

Bildiri Özetleri Kitabı

Erzurum Teknik
Üniversitesi
Yayınları
2024

E-ISBN TEST-000-00000-0-0

ÇEVİRİMİÇİ

&

YÜZ YÜZE

ERZURUM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

*ERZURUM TECHNICAL UNIVERSITY INSTITUTE OF
SOCIAL SCIENCES*

I. Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu

*I. Social Sciences Graduate
Student Symposium*

Bildiri Özetleri Kitabı

25-26

Nisan / April 2024

ERZURUM

Eser Adı
I. Uluslararası Sosyal
Bilimler Öğrenci Sempozyumu
Bildiri Özetleri Kitabı
Erzurum-2024

Erzurum Teknik Üniversitesi Yayınları

E-ISBN: Test Yayını

Kapak Tasarım/Cover Design
Dr. Öğr. Üyesi Murat KILIÇ
Umut NALBANTOĞLU

Dizgi/Typesetting
Dr. Öğr. Üyesi Murat KILIÇ

Özet Kitabı'nda yer alan çalışmaların içeriğine dair her türlü sorumluluk çalışmanın yazarına/yazarlarına aittir.

Bilim Kurulu

- Doç. Dr. Şemsettin Çelik
Tarih Anabilim Dalı Başkanlığı
- Doç. Dr. Uğur Uzunkaya
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanlığı
- Doç. Dr. Yavuz Sinan Ulu
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanlığı
- Doç. Dr. Yılmaz Kaplan
İktisat Anabilim Dalı Başkanlığı
- Doç. Dr. Zeynep Karaca
İktisat Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Adem Türkmen
İktisat Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Arzu Tural Dikmen
İktisat Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Bahtinur Mönkü
Felsefe Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Burçak Sönmez
Psikoloji Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Caner Solak
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Engin Bekar
İşletme Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Gökçen Sevim
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Harun Çoban
Tarih Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Hülya Diğir
Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Metin Aydar
Tarih Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Emin Altınışik
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Raşit Öztürk
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Murat Bahadır
Felsefe Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Murat Bayram
Felsefe Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Musa Sezer
Tarih Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Bingöl
Felsefe Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Nurullah Kaya
İşletme Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Serap Atasever Belli
İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Serkan Özer
Tarih Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Seyit Yavuz
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Sümeyra Alan
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Tanju Toka
Felsefe Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Tansu Hilmi Hançer
İktisat Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Aygan
İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Yahya Algül
İktisat Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Zafer Sever
Tarih Anabilim Dalı Başkanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Zişan Duygu Alioğulları
İşletme Anabilim Dalı Başkanlığı

Onursal Başkan

Bülent Çakmak (Erzurum Teknik Üniversitesi Rektörü)

Sempozyum Başkanı

Prof. Dr. Serap BEDİR KARA

Düzenleme Kurulu Üyeleri   *Editörler*

Prof. Dr. Aylin SOYDAN

Doç. Dr. Zeynep KARACA

Doç. Dr. Seda KAYAPALI YILDIRIM

Doç. Dr. Dilek ÖZDEMİR

Doç. Dr. Eda BOZKURT

Doç. Dr. Oğuzhan EKİNCİ

Doç. Dr. Yasin TOPALOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Arzu TURAL DİKMEN

Dr. Öğr. Üyesi Murat KILIÇ

Dr. Öğr. Üyesi Şeyda ÜNVER

Arş. Gör. Deniz ERENEL

Arş. Gör. İlker ERTAŞ

Arş. Gör. M. Taha AKGÜN

Arş. Gör. Ali PARLAK

Arş. Gör. Samet BAYTAR

Arş. Gör. Özkan YILDIZ

Arş. Gör. Adem KANTAR

Prof. Dr. Serap BEDİR KARA

Doç. Dr. Zeynep KARACA

Dr. Öğr. Üyesi Murat KILIÇ

Arş. Gör. İlker ERTAŞ

Arş. Gör. Deniz ERENEL

Arş. Gör. M. Talha AKGÜN

Arş. Gör. Ali PARLAK

Arş. Gör. Özkan YILDIZ

İkram KAÇAR

Sempozyum Sekreteryası

Akif KURT

Erdal MIZRAKLI

İkram KAÇAR

<i>Nuaym b. Hammâd ve Hadis İlmindeki Yeri</i>	9
<i>Fırat ALAN</i>	9
<i>İmânın Mahiyeti ve İmân-Amel İlişkisi</i>	10
<i>Muhammed Halit YILDIRIM</i>	10
<i>Katar'daki Doha Uluslararası Dinlerarası Diyalog Merkezi'nin Dinlerarası Diyalog Kültürünü Somutlaştırmaya Katkıları</i>	11
<i>Youcef SAMAH</i>	11
<i>İbnül-Muvâkkî' in "ed-Dürrü'n-Nadîd fî Kırâeti Ebî 'Amr ve't-Tecvîd" Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme</i>	12
<i>Prof. Dr. Lütfullah CEBECİ, Abdullah İSLAM</i>	12
<i>Kâfiyecî'nin Tarih Usulü ve İfk Hadisesi Üzerine Uygulama Denemesi</i>	13
<i>Kübra AY</i>	13
<i>Thomas Khun'a Göre Bişlimsel Paradigmaların Oluşum Süreci</i>	14
<i>Zeynep EKŞİCİ</i>	14
<i>Hume'un Epistemolojisinde Neden Metafiziğe Yer Yoktur?</i>	15
<i>Zübeyde OYSAL</i>	15
<i>Paranormal İnançlara Sosyolojik Bir Bakış</i>	16
<i>Rüveyde MARAN</i>	16
<i>Alfred Jules Ayer ve Etik Eleştirisi</i>	17
<i>Sibel ATMACA Bülent DİRİ</i>	17
<i>Alman Sosyalizmi ve Adolf Hitler</i>	18
<i>Ülkü GÜL</i>	18
<i>Descartes'in Felsefî Sisteminde Bir Problem Olarak Tanrı</i>	19
<i>Yeşim ALİCİOĞLU</i>	19
<i>John Dewey'e Göre Kültürel Bir Problem Olarak Özgürlük</i>	20
<i>Zeynep UZUN</i>	20
<i>Avrupa Ülkelerinde Ekolojik Ayak İzinin Belirleyicilerinin Mekansal Ekonometrik Analizi</i>	21
<i>Arş. Gör. Beyda DEMİRCİ, Prof. Dr. Ferda YERDELEN TATOĞLU</i>	21
<i>Ar-Ge, İhracat ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi: OECD Örneği</i>	22
<i>Arş. Gör. Deniz ERENEL, Prof. Dr. Serap BEDİR KARA</i>	22
<i>Türkiye-AB İlişkileri ve Ermenistan ile Diplomatik Dinamikler: Lobcilik Faaliyetlerinin Rolü</i>	23
<i>Dilara Cansın KEÇİALAN</i>	23
<i>Türkiye'deki Sefalet Endeksi'nin OECD Ülkeleriyle Karşılaştırılması</i>	24
<i>Djallel AIMAR</i>	24

<i>Müşteri Memnuniyeti ve Finansal Performans Kriterleri ile Hava Yolu Şirketlerinin Derecelendirilmesi</i>	25
<i>Hüsnü Eyüp SAL</i>	25
<i>Yolsuzluk Algısının Türkiye'ye Yönelik Portföy Yatırımlarına Etkisi</i>	26
<i>Ertuğrul YAŞAR, Hilal AYYARKIN</i>	26
<i>Sağlık Dışsallıkları Kavramına Yönelik Bibliyometrik Bir Analiz</i>	27
<i>Kadir İNAN</i>	27
<i>SKDM Uyumunda Türkiye'nin Endüstriyel Dönüşüm Fırsatları ve Riskleri</i>	28
<i>Mert Can DUMAN</i>	28
<i>TR71 ve TR72 Bölgesinin Tüketim Eğilimlerinin Karşılaştırılması</i>	29
<i>Naşide Ayşına ARSLAN</i>	29
<i>Sokakta Yaşayan Bireylerle Etkileşim: Sokak Sosyal Hizmetinin Rolü ve Önemi</i>	30
<i>Aziz ARMUTLU</i>	30
<i>G20 Ülkelerinin Sağlık Statüsü Göstergelerinin Vikor Yöntemiyle Değerlendirilmesi</i>	31
<i>Sümeyye GÖKÇENOĞLU, Duygu TULAN TOHUMCU</i>	31
<i>Türkiye'nin Ekonomik Yapısal Reform Yolculuğunda Finansal Dönüşüm: Fourier Temelli Bir Yaklaşım</i>	32
<i>Elifnur TIĞTEPE , Oğuzhan DEMİR</i>	32
<i>Enerji Tüketimi ile Ekonomide Önde Gelen Ülkelerin İnovasyon Politikaları</i>	33
<i>Esra GÜNEŞ</i>	33
<i>Türkiye'de Arme Eğrisinin Geçerliliğinin Genişletilmiş ARDL Yöntemi ile İncelenmesi</i>	34
<i>Arş. Gör. Kerem Fırat Coşkun , Doç. Dr. Dilek Özdemir</i>	34
<i>Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Sanayileşmenin Çevre Kirliliği Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği</i>	35
<i>Öğr. Gör. Yunus YÜCEL, Prof. Dr. Serap BEDİR KARA</i>	35
<i>Dayanışma Ekonomileri Ekseninde Türkiye'de Kadın Kooperatifçiliğinin Dünü ve Bugünü</i>	36
<i>Zeynep ASLAN</i>	36
<i>Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Yeni Medya</i>	37
<i>Serap LEVENT TAŞÇIKARAN</i>	37
<i>İletişim İklimi ve Nomofobinin Sanal Kaytarmaya Etkisi</i>	38
<i>Doç. Dr. Fatih YILDIRIM, Büşra DEMİR</i>	38
<i>Muhazafakâr Girişimcilerin Başvurduğu Finans Kaynakları</i>	39
<i>Burcu DUMLU</i>	39
<i>İnfluencerların Gösterişçi Tüketim Üzerinde Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Araştırma</i>	40
<i>Gonca KARADENİZ, Muhammet Fatih CANBAZ</i>	40

<i>Kurumsal Yönetim İlkelerinin Hisse Senedi Fiyatları Üzerine Etkisi: BIST Enerji Sektörleri Üzerine Bir Uygulama</i>	41
<i>Aybüke ŞAHAN</i>	41
<i>Türkiye’de Alternatif Yatırım Araçları Arasındaki Dinamik Etki</i>	42
<i>Seda CANORUÇ, Prof. Dr. Abdulkadir KAYA*</i>	42
<i>İmalat Sanayi Sektöründe Faaliyet Gösteren KOBİ’lerin İhtiyaç Analizinin Yapılması ve Destek Modeli Önerisi: TR4 Bölgesi</i>	43
<i>Yalçın GENÇOĞLAN</i>	43
<i>Etik İklim ve Örgütsel Kontrol Mekanizmalarının İşe Angaje Olmak Üzerine Etkisi: Sivil Havacılık Sektöründe Bir Araştırma</i>	44
<i>Öğr. Gör. Emre DURMAZPINAR, Doç. Dr. Fatih YILDIRIM**</i>	44
<i>Yöneticinin Karanlık Kişilik Özellikleri ve Nepotizm Arasındaki İlişki</i>	45
<i>Fatih BALTACI, Doç. Dr. Fatih YILDIRIM**</i>	45
<i>BIST Sınai Endeksi ile MSCI Gelişmekte Olan Piyasalar ve VIX Endeksleri Arasındaki Nedensellik İlişkisi</i>	46
<i>Muhammet Talha AKGÜN* Muhammed Asım KANTAR**</i>	46
<i>Erich Fromm’un Sahip Olmak Ya Da Olmak Varoluş Biçimleriyle Sembolik Tüketime Eleştirel Bir Bakış</i>	47
<i>Büşra TUTAL</i>	47
<i>Yapay Zeka Tabanlı Bir Platform Olan “Dipnot.tv” de Haber Dili: 31 Mart 2024 Yerel Seçimi Örneği</i>	48
<i>Ceylan KORKUT</i>	48
<i>Türkiye’de Bankacılık Sektöründe Sürdürülebilir Finans Uygulamaları ve Devlet Teşvikleri</i>	49
<i>Ahmet KAHRAMAN</i>	49
<i>KOSGEB Algısı ve Beklentilerinin Araştırılması</i>	50
<i>Mehmet Akif UYRUN</i>	50
<i>Kripto Para Fiyat Tahmininde XGBoost Algoritmasının Etkinliği</i>	51
<i>Tahsin TAYIR, Prof. Dr. Abdulkadir KAYA</i>	51
<i>İletişim İklimi ve Nomofobinin Sanal Kaytarmaya Etkisi</i>	52
<i>Büşra DEMİR, Doç. Dr. Fatih YILDIRIM</i>	52
<i>Sağlık Alanında Yapılan Örgütsel Adalet Konulu Çalışmaların Bibliyometrik Analizi</i>	53
<i>Gülşen Hatice GEDİK</i>	53
<i>Hellenistik Dönem Paphlagonia Krallığı’nın Siyasi Tarihi</i>	54
<i>Alaaddin KALAYCI</i>	54
<i>Moğol Evliliklerinde Hediyeleşme: Çeyiz ve Mehir</i>	55

Aleyna DURMUŞ	55
XIX. Yüzyıl Seyyahlarından Charles Robert Cockerell'in Anlatımlarında Antalya'nın Kimliği	56
Aleyna Ecrin ÖZTÜRK	56
Ebû Saîd Bahadır Han ve Emîr Çoban'ın Hâkimiyet Mücadelesi	57
Aykut Buğra DERİN	57
Evlîya Çelebi'nin Yolculuğu ve Kuzey Sudan'daki Arkeolojik Keşiflere Etkisi	58
Alamın İbrahim Hassan ABDALLA	58
Güney Kafkasya'da Haç Geleneği: Kafkas Albanya'sı Üzerinden Bir İnceleme	59
Ayşe NARMANOVA	59
Asur İstihbarat Raporlarının Gazetecilik Tarihi Açısından Önemi	60
Betül Reyhan TARAKÇIOĞLU, Dr. Öğr. Üyesi Murat KILIÇ*	60
Hz. Peygamber'in Siyasi Başarısı; Hudeybiye Barış Antlaşmasına Psikososyal Bir Bakış	61
Hasan Lütfü KEPEZ	61
İncil ve Kur'an-ı Kerim'e Göre; Toplumsal Yaşam Kurallarının XVI. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Bektaşî Tarikatlarındaki Etkileri	62
Bilgesu COŞAR*	62
Eski Mezopotamya'da Kehanet ve Karaciğer Falı	63
Bülent DİRİ, Robab AALIZADEH*	63
Eski Mezopotamya Toplumlarında Ay Kültü ve İnanca Yansıması	64
Hicran Göktürk YILMAZ	64
Millî Mücadele Dönemi Adana ve Mersin Tarihi Araştırmaları İçin Önemli Bir Kaynak: Kuva-yı Milliye Dergisi	65
Uğur GÜVENÇ	65
18. Yüzyıl Topçuluk Alanında Gerçekleşen Değişim ve Gelişim	66
Gökhan ÖZKAN	66
Osmanlı Devlet'indeki İlm'ün-Nefs'e (Psikoloji) Bir Bakış	67
Rabia Nur AYVAZ	67
Hüsamettin Tuğaç'ın Hatıratı Işığında Kuzey Azerbaycan'daki Siyasi Durum (1917-1918)	68
Tufan ALTUNÖZ	68
Orta Çağ Avrupası'nda Vassallık Yemini ve Feodal Vasal İlişkileri	69
Birkan AKGÜL	69
Wilhelm Von Rubruk'un Gözünden Moğolların Sosyal Yaşamı	70
Beyza DOĞAN	70
Girit Prinias A Tapınağında Geç Hitit – Suriye Etkileri	71

<i>Leman Altuntaş BÜYÜKYILDIRIM</i>	71
<i>Erzurum İli Horasan İlçesi İğır Biğır Kale Yerleşiminin Arkeolojik Metotlarla İncelenmesi</i>	72
<i>Umut İPEK</i>	72
<i>Stratejik ve Otoriter Liderlik Yaklaşımları Kapsamında Aşşur Kralı III. Tiglath-Pileser Reformlarının Değerlendirilmesi</i>	73
<i>Serhat USLU</i>	73
<i>Türk Tarih Yazıcılığında Kafkas Albanya'sı</i>	74
<i>Samira HADIYEVA</i>	74
<i>Yağmaya Hazırlık: Türkistan'da Yağma Hazırlıkları ve Kölelik</i>	75
<i>Oğuzhan POLAT</i>	75
<i>Kral Aşoka ve Aşoka Fermanları</i>	76
<i>Mustafa AVCI</i>	76
<i>XVII. Dönem Gaziantep Milletvekili Ahmet Ata Aksu'nun Hayatı ve Faaliyetleri</i>	77
<i>Serpil KORÇAK</i>	77
<i>Pakistan-Hindistan Arasında Kalan Keşmir Meselesinin Türk Basınına Yansımaları (1947-1965)</i>	78
<i>Büşra AKKURT</i>	78
<i>Kuruluşundan 1957'ye Demokrat Parti ve Genel Seçimleri</i>	79
<i>Doğan İPEK</i>	79
<i>75 Numaralı Manastır Şer'iyye Siciline Göre Vergi ile İlgili Hükümler</i>	80
<i>Hatice AKYOL</i>	80
<i>Seyyahların Anlatımlarında Moğolların Fiziksel Özelliklerine Dair Bazı Tespitler</i>	81
<i>Hilal TAŞDEMİR</i>	81
<i>27 Mayıs 1960 sonrası Milli Birlik Komitesi (MBK) Dönemi Türkiye'nin İç güvenliği</i>	82
<i>Hüseyin GÜLNAR</i>	82
<i>Saltanatın Kaldırılmasına Dair TBMM'de Yapılan Görüşmeler ve Tartışmalar</i>	83
<i>İbrahim ALTIN</i>	83
<i>V. Konstantinos'un Tuna Bulgar Seferleri (756-775)</i>	84
<i>Kubilay GÜRSES</i>	84
<i>Moğollarda Annelik Kavramı</i>	85
<i>Leyla ÖZER</i>	85
<i>Danimarkalı Seyyah Ole Olufsen'in Sözlüğünde Buhara Emirliği'nin İdari, Sosyal ve Dini Terim ve Unvanları</i>	86
<i>Merve ALTAY</i>	86
<i>Farklı Bölgelerde Yazının Çıkışına Etki Eden Faktörler</i>	87

<i>Miraç YAĞIR, Dr. Öğr. Üyesi Murat KILIÇ *</i>	87
<i>A9 Temmuz 1918 Tarihli Mekteb-i Mülkiye Nizamnamesi</i>	88
<i>Öznur ATALAN</i>	88
<i>Türkçe Eğitimi Alanında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kelime Öğretimi Konulu Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi</i>	89
<i>Ahmet Turan CIMBİZ</i>	89
<i>İlhan Geçer'in Poetikası Üzerine</i>	90
<i>Eda POLA</i>	90
<i>Sehî Bey Tezkiresi'nde Şair Padişahlar ve Şehzadeler</i>	91
<i>Elif SAKARYA</i>	91
<i>Trabzon İli, Çaykara İlçesi, Çambaşı Köyünde Yaşatılan Geleneksel Mesleklerden Sepet Örücülüğü</i>	92
<i>Emel YAMAN</i>	92
<i>Mohsin Hamid'in Gönülsüz Köktendinci Adlı Eserinin Anlatıcı ve Bakış Açısı Yönünden Değerlendirilmesi</i>	93
<i>İrem SALTAY</i>	93
<i>Türk Halk Hikâyelerinde Büyü</i>	94
<i>Şifanur SAMUR*</i>	94
<i>Berdibek Sokpakyev'in "Ana Jüregi" Hikayesinin Yapı ve İzlek Açısından İncelenmesi</i>	96
<i>Sevinç AY</i>	96
<i>Okul ve Sınıf Panolarının Geçmişten Günümüze Köprü Olarak Kültürel Bellekte Bilinç Oluşturma Rolü (Erzurum Örneği)</i>	97
<i>Müseffa KÜNi</i>	97
<i>Cahit Külebi'nin Poetikası</i>	98
<i>Rümeysa ERGÜN</i>	98
<i>2000'ler Dönemi Türk Hikâyesine Panoramik Bakışlar</i>	99
<i>Sevimnur MENEKŞE</i>	99
<i>Haciz Yoluyla Takipte Amme Alacağı'nın Hacze Katılması</i>	100
<i>Elif KARAHAN KÜÇÜK</i>	100
<i>Yapay Zekanın Tasarıma Etkisi</i>	101
<i>Elif YILMAZ</i>	101
<i>Dr. Öğr. Murat BALCI, Esmâ AKBANA **</i>	102
<i>"I'm tired of being on the defensive about who I am": Cultural Pains in Ayad Akhtar's Disgrace</i>	103
<i>Fatmanur KALKAN , Dr. Öğr. Üyesi Fehmi TURGUT *</i>	103

Türkiye'ye Göç Eden Suriyeli ve Afgan Mültecilerin Karşılaştığı Problemler	104
Günel İSAYEVA	104
Kahve Müzelerinin Karşılaştırılması ve Ziyaret Edenlerin Görüşlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma	105
Prof. Dr. Şafak ÜNÜVAR, Hatice Kübra BAYSAL **	105
Çöpleriyle Bir Kenti Anlamak: Diyarbakır Örneği	106
Gökmen KAYA	106
Körfez Ülkelerindeki İşçi Göçü: Ekonomik Kalkınma ve Küresel Eşitsizlik	107
FATMA SAĞINCI	107
Avrupa Birliği İçin Kaçırılmış Bir Fırsat Olarak Arap Baharı	108
Mehmet YAVUZ, Doç. Dr. Erjada PROGONATI*	108
Altın Koza "En İyi Senaryo Ödülü" Kazanan Film Afişlerinin Göstergibilimsel İncelenmesi (2020-2023)	109
Neslihan TOKDEMİR	109
Kalkınma Planlarında Türkiye Sağlık Turizmi	110
Osman TAMER, Dr. Öğr. Üyesi Zafer YILDIZ*	110
Necmi Rıza Ahıskan'ın Solist Kimliği, İcra Tavrı ve Üslubu	111
Arş. Gör. Sait Berker SEYMENOĞLU	111
Spor ve Turizm Etkinliklerinin Kültürel Değerlerle İlişkisi	112
Şükran DERTLİ	112
Yabancı Medyada Türkiye'nin Görsel Çerçevelemesi: Görsel Dil Analizi	113
Eymen ÇAKMAK	113
Aile Değerlendirme Ölçeği Temelli Bir Değerlendirme: Kadınlara Atfedilen Toplumsal Cinsiyet Rollerini	114
Arş. Gör. Adem KANTAR, Ahmet Melik GÜNDOĞDU, Betül DELİKTAŞ, Zühre SALAZ	114
Cinsiyet, Kişilik Özellikleri ve Sınav Kaygısı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi: Korelasyonel Kesitsel Bir Çalışma	115
Arş. Gör. Adem KANTAR, İlknur YAŞAR, Hatice EVLEK, Merve CİNDİLLİ	115
İsrail Okul Müfredatında Filistin Kimliğinin Bastırılması ve Marjinalleştirilmesi	116
Fatima Ghader, Doç. Dr. Şerif Esendemir	116
Aile Değerlendirme Ölçeği Temelli Bir Değerlendirme: Kadınlara Atfedilen Toplumsal Cinsiyet Rollerini	117
Selin ÇALIŞKANLAR	117
Yapay Zeka Tabanlı Bir Platform Olan "Dipnot.tv" de Haber Dili: 31 Mart 2024 Yerel Seçimi Örneği	118

<i>Ceylan KORKUT</i>	118
<i>Dijital Miras Kavramının Kişisel Veriler Bağlamında İncelenmesi</i>	119
<i>Avukat Sıla SAYGIOĞLU</i>	119
<i>Avrupa Birliği'nde Bütçe Süreci ve 6. Mali Plan (2021-2027 Dönemi Çok Yıllı Mali Çerçeve)'in İncelenmesi</i>	120
<i>Kanan İBRAHİMLİ</i>	120

Nuaym b. Hammâd ve Hadis İlmindeki Yeri

Fırat ALAN*

Özet

Nuaym b. Hammâd (ö. 228/843), hicri ikinci asrın ortalarından üçüncü asrın ilk çeyreğine kadar yaşayan ve hadislerin günümüze kadar taşınmasında önemli katkıları bulunan muhaddislerden biridir. Yaşadığı dönemde İslam Dünyası'nda dinî, siyasî ve sosyal zeminde meydana gelen yoğun fikrî tartışmalar ve görüş ayrılıkları başlangıçta Cehmiye daha sonra ise Mürcie mezhebinin görüşlerini benimsemesine zemin hazırlamıştır. Hadis ilmiyle iştigal ettiği zaman dilimi içerisinde ise daha önce intisâb ettiği Cehmiye ve Mürcie'nin görüşlerini terk ederek onlara karşı reddiye niteliğinde eserler kaleme almaya başlamıştır. Bu durum Nuaym b. Hammâd'ın ricâl âlimleri tarafından muhtelif değerlendirmelere tabi tutulmasına da neden olmuştur. Ahmed b Hanbel (ö. 241/855) ve Aclûnî (ö. 1162/1749) gibi bazı ricâl âlimleri hakkında olumlu değerlendirmelerde bulunurken; Yahya b. Mâin (ö. 233/848) ve İbn Hibbân (ö. 354/965) gibi birçok ricâl âlimi ise olumsuz değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bu tebliğde; Nuaym b. Hammâd'ın hayatı, rivâyetleri ve rivâyetlerindeki hadisçiliği, hocalarıyla olan münasebetleri ve onlardan aldığı hadislerin hadis külliyyatlarındaki dağılımları konu edinilmiştir. Nuaym b. Hammâd'ın hayatı, ilmî kişiliği ve kendisine yöneltilen tenkidlerin tespit edilerek değerlendirilmesi hem onun hadis ilmindeki yeri hem de dönemin hadis anlayışının tespit edilmesine olan katkıları bakımından önem arz etmektedir. Bu çalışmada Nuaym b. Hammâd'ın ilmî şahsiyeti, hocalarıyla olan münasebetleri ve onlardan aldığı hadislerin tespiti dolayısıyla onun hadis ilmine olan katkılarının ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda hayatı, ilmî şahsiyeti ve hadisçiliğine dair bilgiler tarih, tabakât ve ricâl kaynaklarına başvurularak ele alınmış; Kütüb-i Sitte'de yer alan rivâyetleri tespit edilerek incelenmiştir. Ayrıca konuyla ilgili yapılan diğer çalışmalara da bakılmıştır. Bunun sonucunda ise Nuaym b. Hammâd'ın başlangıçta güvenilir kabul edilmeyen kimselerden hadis aldığı dolayısıyla eserlerine birçok sahih olmayan rivâyeti de kaydettiği ancak dönemin hadis otoritelerinin yoğun tenkidleriyle karşılaşınca rivâyetlerini düzeltme yoluna gittiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte daha önce fikirlerini benimseyip sonradan görüş ayrılığına düştüğü gruplara yönelik ağır eleştirileri de kendisine yönelik olumsuz tenkidlerin artmasında önemli bir etken olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Rivâyet, Kütüb-i Sitte, Tenkid, Nuaym b. Hammâd

* Iğdır Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İlahiyat Bölümü, firatalan01@hotmail.com

İmânın Mahiyeti ve İmân-Amel İlişkisi

Muhammed Halit YILDIRIM*

Özet

Kelâm ilminin üzerinde en çok durduğu ve ayrıntılı bir şekilde incelediği konulardan biri imândır. Nitekim dinin merkezinde imân bulunmaktadır. Dinî hayat da imânla anlam ve değer kazanmaktadır. Emn kökünden türemiş olan imân kelimesi güven içinde bulunmak, inanmak anlamlarına gelmektedir. Terim olarak imân kelimesi “Allah’ın peygamberlerine indirmiş olduğu vahyi tasdik etmek, ona inanmak” şeklinde tanımlanmaktadır. İmân kavramı itikadî mezheplerin yaklaşımlarına göre farklı şekillerde tanımlanmıştır. İslâm âlimleri imânla amel arasında dinî hayatın bütünlüğü açısından sıkı bir ilişkinin bulunduğunu ortaya koymuştur. Zira İslâm dini kişinin imânının kendi hayatına yansımaları istemektedir. Bazı mütekellimler amelin imândan bir cüz’ olduğunu savunurken bazıları ise amelin önemini dile getirdiği halde imândan bir cüz’ saymamıştır. Bu kapsamda itikadî mezheplerin imân- amel ilişkisi hakkındaki görüşlerini beş başlık altında toplamak mümkündür: 1- İmân, kalbin bilgisi/ marifetidir. 2- İmân, dil ile ikrardır. 3- İmân, kalp ile tasdiktir. 4- İmân, kalp ile tasdik, dil ile ikrardır. 5- İmân kalp ile tasdik, dil ile ikrar ve beden ile amel etmektir. Buradan hareketle hazırlanacak çalışmanın temel amacı, imânın tanımı ve imân- amel ilişkisi konularının kelimeler arasındaki görüş farklılıklarını ortaya koymak ve temel unsurlar çerçevesinde değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda hazırlanacak çalışma kapsamında öncelikle, imânla ilgili birtakım kavramlar ayetler ve hadislerle bağlantılı olarak ele alınacaktır. İmânla ilgili değineceğimiz kavramlar şunlardır: İslam, küfür- kâfir, şirk- müşrik, nifak- münafık ve fîsk- fâsık. Akabinde amel kavramı açıklanacak ve son aşamada ise imân- amel ilişkisi bahsinin ortaya çıkışı ve dayandığı temel ilkeler irdelenecektir. Sonuç itibarıyla Kur’an-ı Kerim’deki ayetler ışığında imân amel ilişkisinin atıf edatıyla kurulması ve gramer açısından atıf terkinde yer alan iki tarafın birbirinden ayrı şeyler olması kuralı çerçevesinde amel olmaksızın imânın teşekkül etmesi mümkündür.

Anahtar Kelimeler: İmân, Amel, İtikad, Mezhep

2010

* Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Fakültesi, muhyist@gmail.com

Katar'daki Doha Uluslararası Dinlerarası Diyalog Merkezi'nin Dinlerarası Diyalog Kültürünü Somutlaştırmaya Katkıları

Youcef SAMAH*

Özet

Dinlerarası diyalog kültürü ve başkalarının farklılıklarının kabulü, modern gelişmelerle birlikte kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmiştir. Türkiye ve Katar gibi birçok ülke ve bazı uluslararası kuruluşlar, halkların barış içinde bir arada yaşaması konusunda ilgilenmeye ve bu konuya büyük destek ve önem vermeye başlamıştır.

Katar Devleti, Katar'da ilk dinlerarası diyalog konferansının Devlet Prens'inin gözetiminde düzenlendiği 2003 yılından bu yana, farklı dinlerin mensupları arasındaki barış ve bir arada yaşama konularına resmi olarak önem vermeye başladı. Bu konferans, dinler arası diyalog ve barış içinde bir arada yaşama kültürünün desteklenmesiyle ilgilenen uluslararası bir merkez kurulması kararıyla sonuçlandı. 2010 yılında Katar Devleti'nin bu merkezin resmi olarak açılmasını öngören 20. sayılı Kararı yayımlandı. O tarihten bu yana Doha Uluslararası Dinlerarası Diyalog Merkezi, dinlerarası diyalog ve barış içinde bir arada yaşama kültürünün desteklenmesi ve hizmet edilmesi amacıyla birçok girişimde bulunmuştur.

Bu çalışma, bu merkezin kuruluşundan günümüze kadar dinler arası diyalog kültürüne hizmet etme konusunda gösterdiği çabayı ortaya koymak ve aynı zamanda merkezin hedeflerine ulaşma politikasını analiz etmeye amaçlamaktadır. Bu çalışmamızda merkezin yürüttüğü çeşitli faaliyet ve etkinlikleri gösterilecektir. Dolayısıyla araştırmamız şu ana soruyu yanıtlamaya odaklanmaktadır: Doha Uluslararası Dinlerarası Diyalog Merkezi, dinlerarası diyalog kültürüne hizmet etmeye nasıl katkıda bulundu? Araştırmanın bir dizi sonuca ulaşması beklenmektedir. Bunlardan en önemlileri şöyledir:

-Doha Uluslararası Dinlerarası Diyalog Merkezi, dinler arası diyalog kültürünün somutlaştırılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

-Merkez, akademik, kültürel ve sosyal etkinliklerinin birçoğuyla diyalog kültürünün, barış içinde bir arada yaşamanın ve başkalarının kabul edilmesinin yayılmasına katkıda bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dinlerarası, Diyalog, Kültür, Katar.

* Cezayir Diyanet İşleri ve Vakıflar Bakanlığı, İmam Hatip, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, İslami Araştırmalar Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Yüksek Lisans Mezunu, youcef18samah@gmail.com

İbnü'l-Muvâkkî' 'in "ed-Dürrü'n-Nadîd fî Kırâeti Ebî 'Amr ve't-Tecvîd" Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme

Prof. Dr. Lütfullah CEBECİ*, Abdullah İSLAM**

Ebû 'Amr b. el-Ala' el-Basrî'nin (ö. 154/771) kırâati, İslam coğrafyasının doğusunda yedi asır boyunca okunmuş olması nedeniyle Kur'an'ın "Yedi Kırâat" yönteminden biridir. Bu yöntem, Kur'an'ı orijinal dilinde, doğru telaffuzla okumanın gelişimini vurgulamaktadır. Ebû 'Amr kırâati, özellikle Arap yarımadasının belirli bölgelerinde yaygın ve Kur'an okumanın özgün bir şeklini ortaya koymaktadır. Bu durum onun kırâat geleneğindeki önemli rolüne, yaygın olarak tanınması ve benimsenmesine, aynı zamanda çok sayıda kırâat âliminin, onun nüanslarını keşfetmeye yönelik eserler hazırlamasına ilham kaynağı olmuştur. Bu eserler arasında tecvidin hükümleri ve Ebû 'Amr'ın kırâat esaslarını birleştiren, meşhur kırâatçi İbnü'l-Muvâkkî'in hicrî 10. yüzyılda kaleme aldığı ed-Dürrü'n-Nadîd fî Kırâeti Ebî 'Amr ve't-Tecvîd adlı eseri bulunmaktadır. Bu çalışmada, öncelikle İbnü'l-Muvâkkî'in hayatı, ilmî faaliyeti ve telif ettiği eserler başta olmak üzere özellikle ed-Dürrü'n-Nadîd adlı eserinin, adı, müellifine isnat edilmesi, yazılma sebebi, içeriği ve müellifin metodunun tanıtılması amacı güdülmüştür. Konuyla ilgili eserlerden istifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırâat, Tecvîd, İbnü'l-Muvâkkî, ed-Dürrü'n-Nadîd, Ebu 'Amr el-Basrî.

* Erciyes Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, lcebeci@kayseri.edu.tr

** Kayseri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Tefsir Bilim Dalı, Kayseri, Türkiye, abduallahburul038@hotmail.com

Kâfiyecî'nin Tarih Usulü ve İfk Hadisesi Üzerine Uygulama Denemesi

Kübra AY*

Özet

Kâfiyecî, 790/1388 senesinde İzmir'in Bergama ilçesinde doğmuş, eğitimini Osmanlı'nın açtığı ilk medreselerde almıştır. Hocaları arasında Molla Fenari (ö. 834/1431), Bezzazî (ö.827/1424), İbn Melek (ö. 821/1418) gibi alimler yer almaktadır. Gençlik yıllarında Şam'da İbnü'l-Hacip'in (ö. 646/1249) el-Kâfiye isimli kitabını okutmuş, Tatarların yaşadığı şehirleri gezmiş daha sonra Sultan Baybars (ö. 841/1438) döneminde Kahire'ye gitmiştir. İlk dönemlerde Berkukiyye medresesinde kalarak Kahire'nin ileri gelen alimleriyle ve Sultan Baybars'tan sonra hükümdar olacak Seyfeddin Çakmak'la (ö.857/1453) tanışmıştır. el-Melikü'l-Eşref Barsbay türbesi, el-Melikü'l-Eşref Şa'ban zaviyesi ve türbesinde çeşitli görevler alan Kâfiyecî, hayatının son dönemine kadar Şeyhuniyye medresesinde yöneticilik yapmıştır. "İsimlerini hatırlayamayacak kadar" eseri olduğunu söyleyen Kâfiyecî'nin literatürde tespit edilebildiği kadarıyla 91 eseri bulunmaktadır. Eserleri arasında 'el-Muhtasar fi İlmi'l-Eser, el-Muhtasar fi İlmi't-Tarih' gibi çalışmaları ön plana çıkmıştır.

Kâfiyecî, el-Muhtasar fi İlmi't-Tarih isimli eserinde "...tarihçinin tarihinde bir müstenede (kaynağa) sahip olup olmadığının soruşturulması..." gerektiğine vurgu yapar. Buradaki müstened Hadis ilmindeki sened gibidir. "Kaynak, tarihçinin rivayet ettiklerini rivayet etmesinin ve ondan bunların kabul edilmesinin kendisi sebebiyle sahih olduğu şeylerdir" diyerek bu kaynağın senede benzediğini de ifade etmiştir. Yine Kâfiyecî'ye göre hadis ravisinde aranan "akıl, zabt, İslam ve adalet" şartlarının tarihçide de aranması gerekir. Yani Kâfiyecî'ye göre hadis ilminde ravilere yapılan cerh-ta'dil uygulamasının tarihçilere de uygulanması gerekir. Kısacası Kâfiyecî, tarih ilmini hadis ilmi gibi ele alabileceğini ifade ederek bu bağlamda yeni bir yöntem geliştirmiştir. Fakat el-Muhtasar fi İlmi't-Tarih adlı eserine bakıldığında bu yöntemi tam anlamıyla uygulayamadığı görülür.

Bu tebliğde hadis ve tarih eserlerinde geçen "İfk hadisesi" bağlamında Kâfiyecî'nin tarih yöntemini denemek ve işlerliğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışma onun el-Muhtasar fi İlmi't-Tarih adlı eseriyle sınırlıdır. Tebliğde nitel araştırma modellerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılacaktır. Bu yöntem doğrultusunda gerekli veriler doküman taraması tekniğine başvurularak elde edilecektir. Doküman tarama tekniği ile konuya ilişkin dokümanların derlenmesinden sonra elde edilen malzeme, veri analizi kapsamında betimsel analiz ve içerik analizi kullanılarak incelemeye tabi tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kâfiyecî, el-Muhtasar fi İlmi't-Tarih, Hadis Usulü.

* Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Aykbra512@gmail.com.

Thomas Khun'a Göre Bişlimsel Paradigmaların Oluşum Süreci

Zeynep EKŞİCİ*

Özet

Bilim felsefesi konuları itibariyle Aristoteles'e dayanır ama disiplin olarak anılması 19. yüzyıl başlarıdır. Bilim felsefesi bilindiği gibi bilimin tarihini, kapsamını, sınırlarını, yöntemini, bilimsel bilginin yapısını ve özelliklerini, bilimsel kuram ile gerçeklik arasındaki ilişkiyi felsefi bir tavırla araştırır. Bu araştırmalardan birini de 20. yüzyıl Amerikalı düşünürlerden olan Thomas Samuel Khun daha sık kullanılan ismi ile Thomas Khun yapar. Thomas Khun'un bilime paradigma temelli yaklaşımını ve bu bağlamda bilimsel ilerlemenin devrimci karakterine yaptığı vurguyu ele almak bu çalışmanın amaçlarındandır. Tarihsel yöntem dikkate alınarak ilk olarak bilim tarihi içerisinde bilimin gelişiminden bahsedilecektir. Khun'a kadar bilim tarihinde ve felsefesinde bilimsel ilerlemenin hangi gelenekler üzerinden devam ettiğine bakılacaktır. Söz konusu Khun'a gelindiğinde onun bilim felsefesinde yeni bir dönem açtığı ve geleneksel bilim anlayışını kökünden sarstığı gösterilecektir. Bilimi etkinlik olarak ele alan düşünürümüz bilimi, tarihi ve toplumsal boyutlarıyla da incelemektedir. Bu yüzden Khun'un bilim tasarımının iki farklı yönü olan bilime sosyolojik yaklaşımı ve paradigmaya dayalı bilim anlayışını incelemek bu çalışmanın hedeflerindedir. Nitekim Khun'un bilimin ilerleme tarzına ilişkin söylemleri bilim felsefesi içerisinde alternatif bir yorum sunmaktadır. Khun'un bilime sosyolojik bakış açısı ele alınırken toplumun yaşam biçiminin ve geleneklerinin bilimin gelişimindeki rolüne dikkat çekilecektir. Paradigmaya dayalı bilim anlayışı ise 'olağan bilim, bulmaca çözme etkinliği, aykırılık, bunalım, bunalıma tepkiler, bilimsel devrim ve yeniden kuruluş' kavramları üzerinden ele alınacaktır ve bilimin ilerleme tarzı ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bilim, Bilim Felsefesi, Thomas Khun, Paradigma

2010

* Doktora Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı Felsefe Bilim Dalı. felseferehberi@gmail.com

Hume'un Epistemolojisinde Neden Metafiziğe Yer Yoktur?

Zübeyde OYSAL*

Özet

Bu çalışmamızda, David Hume'un metafizik hakkındaki düşünceleri konu edinilecektir. Hume epistemolojisiyle daha fazla bilindiğinden metafizik hakkındaki görüşleri genellikle pek dikkate alınmaz; ancak Hume'un epistemolojisi ve metafizik hakkındaki düşünceleri birbirinden bağımsız değildir. Aksine onun epistemolojisi felsefe tarihinin en önemli metafizik eleştirilerinden biri olarak da görülebilir. Bu çalışmada Hume'un epistemolojisinin nasıl bir metafizik eleştirisi doğurduğunu ortaya koyduktan sonra onun felsefesinde metafiziğin neden yeri olmadığını ele almaya çalışacağım.

Hume'a göre, şu ana kadar felsefe tarihinde süregelen belirsizlikler ve spekülasyonlar sorununu çözenin tek yolu, insanın anlama yetisinin doğasını araştırmak ve onun güçlerini ve kapasitesini belirlemektir. Bunu yaparken de Hume ılımlı şüpheli bir tavır sergiler. Duyumların ötesi üzerine olan bilginin olanaksızlığından söz ederek insan zihnini aşan soruları konu edinen alanlara, yani sahte metafiziğe bir reddi söz konusudur. Hume, sahte ve yozlaşmış metafiziği yok etmek için gerçek metafiziği geliştirmeyi gerekli görür.

Hume, dönemin doğa modeliyle uyumlu bir insan bilimi inşa etmek için insan zihnine yönelir. Metafiziksel düşünceye dayalı geleneksel dönemin *a priori* merkezli yaklaşımları karşısında algıya, insan doğasının kendisine yönelerek bir yöntem geliştirmiştir.

İzlenimde karşılığı olmayan bir tasarımın epistemik bir anlamı olmayacağını, tasarımların mutlaka bir izlenimden çıkartılması gerektiğini düşünen Hume'un bu ilkesi, bilginin tecrübeyle sınırlı olduğunu belirterek tecrübeyi aşan herhangi bir savın bilgi olamayacağını, geleneksel metafiziğin tecrübeye dayanmayan savlarına bir reddi söz konusudur.

Böylece Hume, deneysel araştırma yöntemine benzer bir yöntemle, insanın doğal yapısının bilimi olarak adlandırdığı moral bilimlere güvenilir bir temele yerleştirmek isteği ile, deneyimi aşan soruları felsefe dışı bırakarak, deneyime dayanmadığı için sahte metafizik olarak adlandırdığı eski felsefi anlayışlarını reddeder. Deneyime dayandırılabilen metafiziği inkâr etmez; bu yapıldığı takdirde metafiziğin gerçek gücüne ulaşabileceğini düşünür. İnsan doğasının yetilerini ve gücünü doğru bir şekilde tetkik etmenin, sıkı bir soruşturmaya ulaşılan bilginin fayda sağlayacağını düşünür.

Anahtar Kelimeler: Hume, Metafizik, İnsan Doğası, Deneyim

---

* Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, zubeydeoyosal@gmail.com

Paranormal İnançlara Sosyolojik Bir Bakış

Rüveyde MARAN*

Özet

Açıklanamayan, normalüstü veya gerçeküstü gibi anlamlara gelen paranormal inançlar, toplumsal yapıda sosyolojik bir öneme sahiptir. Bu çalışmanın amacı, geçmişten günümüze kadar olan bu inançların var olma şekillerindeki değişim, dönüşüm ve sürekliliğini etkileyen nedenlerin tespiti; tarihsel olay ve olgulardan, kültürel geleneksel yapılara kadar var olduğu tüm sahalardaki formlarının nasıl oluştuğu ve etkilerini belirlemektir. Paranormal inançların, dinden beslenen ancak dinden farklı nitelikleriyle geniş kitlelere hitap eden yeni fenomenler olarak modern dünyanın getirdiği teknolojik gelişmelerin ve seküler kültürün de etkisiyle değişim ve dönüşüme uğradığı görülmektedir. Paranormal inançların, birey bazında inanç olması ile dini ve psikolojik yönünü, insan davranışlarını etkilemesi bakımından insan ilişkilerini belirlemesi, bu inançları sosyolojik perspektiften önemli bir araştırma konusu haline getirmektedir. Bu çalışmada, öncelikle paranormal inançların kavramsal tanımlamasının yapılması, daha sonra paranormal inancın neleri kapsadığı, paranormal inanç olarak değerlendirilen olgular, paranormal inançların, din, bilim ve parapsikoloji ile olan ilişkisi düşünsel ve kuramsal açıdan literatürdeki çalışmalar incelenerek, toplumsal yapı içindeki yerinin sosyolojik kuramlar perspektifinde analiz edilmesi hedeflenmiştir. Paranormal inançların sosyolojik olarak açıklanması, bilimsel araştırmalara konu edilmesi kitleleri aşıktan ya da gizliden etkileyen gücünün yadsınmayacak düzeyde olmasından dolayı büyük önem taşımaktadır. Sonuç olarak; toplumsal bir olgu olarak paranormal inançların sosyolojik kuramlar ışığında incelenmesiyle, bu inançların toplumları etkileme gücüyle varlığını sürdürmesinin, toplumun hangi aşamalarından geçerek bugünlere geldiğini ve geleceğe şekil vereceğini öngörebilmek adına çok büyük bir öneme sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Sosyolojisi, Paranormal İnanç, Yeniçağ Akımları.

2010

* Hitit Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi, Çorum, maranruveyde@gmail.com

Alfred Jules Ayer ve Etik Eleştirisi

Sibel ATMACA* Bülent DİRİ**

Özet

Mantıkçı-olgucu akımın güçlü temsilcilerinden biri olarak kabul edilen Ayer, bu akımın ilkeleri ışığında etik önermelerin çözümlemesini yapmaktadır. "Dil, Doğruluk ve Mantık" adlı kitabının ahlak ile ilgili bölümü inceleme alanı olarak belirlenmiştir. Etik alanda mantıkçı-olgucu programdan tamamen farklı düşünen Moore'un akıl yürütme yönteminden yararlanmışır. İlk olarak Ayer, doğalcılığın savunduğu etik önermelerin olgusal önermelere çevrilmesinin mümkün olduğu savına karşı çıkmıştır. Ona göre etik terimler, etik-dışı terimlere çevrilemez. Daha açık olarak değer önermeleri, deneysel olgu önermelerine indirgenemez. Çünkü ona göre etik terimlerin, epistemolojik bir işlevi bulunmamaktadır. İkinci olarak Ayer, etik önermelerin doğruluk değeri alamayacağını savunmaktadır. Bu yüzden de anlamsızdır ve sözde önermelerdir. Ayer burada, mantıkçı-olgucu hareketin kendisine ölçüt olarak belirlediği, bilgi alanındaki doğrulanabilirlik ilkesini, etik önermelere uygulamaya çalışmıştır. Bu çerçevede Ayer, etik anlayışını temellendirmektedir. Çalışmada amaç, mantıkçı-olgucu hareketin ahlak felsefesine yaklaşımını, etik terimleri çözümlemesini ve felsefedeki bilimsel argümanın ahlaki durumları ele alış biçimlerini sergilemektir. Bu yolu izlerken de var olan kaynaklar taranmış olup, literatürdeki bilgiler karşılaştırılmış ve ortak olan bilgiler üzerinden gidilmiştir. Ayer'in etik terimleri ve sorunları değerlendirme biçimi ve vardığı sonuçlar bakımından; günümüzde de bilimsel anlayışın etkin olması dolayısıyla çalışma, ilgi çekici durmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Etik terimler, doğalcılık, doğalcı yanlış, doğrulanabilirlik ilkesi, mantıkçı-olguculuk

2010

* Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Bölümü, atmacasbl@gmail.com

** Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, bulentdiri@gmail.com

Alman Sosyalizmi ve Adolf Hitler

Ülkü GÜL*

Özet

I. Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya savaştan yenik olarak çıkmış, birçok topraklarını, sömürülerini kaybetmiş, ordusu dağılmış ve ağır mali kayıplar yaşamıştır. Almanya'nın içinde bulunduğu bu durum başlangıçta sosyalistlere iktidara gelmek imkanı vermişse de Alman sosyalistleri ayaklarına gelen bu fırsatı leyhlerine kullanamamışlardır. Savaştan yenik çıkan Almanya'da orta sınıf neredeyse ortadan kalkmış, bu sınıf proleterya konumuna alçalmıştır. Sınıflar arasında ortaya çıkan bu derin uçurum, halk üzerinde siyaseti de kolay bir hale getirmiştir. Bir bunalım dönemi yaşanmıştır. Bu bunalım içerisinde iyi bir propagandacı özelliğine sahip Adolf Hitler boy göstermiştir. Ve Hitler'in faşizmi 12 yıl boyunca Alman milletinin kaderine yön vermiş ve 40 milyon insanın ölümüne neden olan II Dünya Savaşı'nın başlamasında etkin bir rol oynamıştır.

Nazizm, kendi çöküşünden sonra bile dolaysız miras olarak "Soğuk Savaş, duvarla bölünmüş bir Almanya, Demir Perde ile bölünmüş bir Avrupa, gezegeni havaya uçurabilecek silahlarla donanmış, birbirine düşman süper güçler arasında bölünmüş bir dünyayı" bırakmıştır. Nazizm geçmişte kalan ve bugün sadece tarih sayfalarında karşılaştığımız bir ideoloji değildir. Her ne kadar bugün Nazizm adı konmuş bir rejim olarak açıkça uygulayan devletler olmasa da, Nazi ruhuna sahip iktidarlar, siyasi gruplar ve partiler hala dünyanın birçok ülkesinde isim ve taktik değiştirerek etkin durumdadır. Gelecek yıllarda faşizmin daha da gelişmesine yol açacak sebeplerin oluşumu da söz konusudur. Bu nedenle Nazizm hala dünya için bir tehlike teşkil etmektedir.

Bu çalışmada I. Dünya Savaşı sonrasında Almanya'da ortaya çıkmış ancak tüm dünyayı etkilemiş olan Nazizm'in 20. Yüzyıl ve sonrasında dünya üzerindeki etkilerini ele alacağız.

Anahtar Kelimeler: Hitler, Nazizm, Sosyalizm

2010

---

* Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, ulku25gul25@gmail.com.

Descartes'in Felsefî Sisteminde Bir Problem Olarak Tanrı

Yeşim ALİCİOĞLU*

Özet

René Descartes 17. yüzyılda yaşamış Fransız filozof ve modern felsefenin temel taşı olarak kabul edilir. Descartes'e gelen süreçte felsefe-bilim etkinliği kilisenin belirlediği sınırlar içerisinde gerçekleştirilmekteydi bu durum üretilen felsefe-bilimin dinî bir hüviyete sahip olmasını sağlamıştı. Bu sistem karşısında Descartes, yeni bir felsefe-bilim yapma tarzını geliştirmek suretiyle yeni bir çağın kapısını aralayacaktır. Descartes, kendi özüne ulaşması için *şüpheyi* bir metodoloji olarak kullanmaktadır. Böylelikle, ilk olarak kendi bilincine ve sonrasında Tanrı'nın bilgisine ulaşacaktır. Bu metodoloji her şeyden *şüphe* duyan bir kimse *şüpheden* bile *şüphe* duyduğu için aslında *şüphe* duymaz ve böylece, *şüphe* duyan kişinin varlığının açık ve belirgin bir göstergesi haline gelir. Böyle bir durumda Descartes, "*düşünüyorum, o halde varım*" sözünü söylemektedir. Artık kendi varlığını açık bir şekilde ortaya koyan Descartes, Tanrı'nın varlığını ortaya koymaya geçecektir. Descartes, insan nefsinde var olan Tanrı idesinin nerden geldiğinde felsefi sorgulamaya tabi tutmaktadır. Ona göre insan, Tanrı idesini özü itibarıyla nefsinde oluşturması mümkün değildir; çünkü insan yaradılışı itibarıyla eksik bir varlıktır. Tanrı idesinin var olmasını sağlayan daha yüce bir varlık olmalıydı. Böylece Descartes, Tanrı'nın varlığını açık ve belirgin bir şekilde kanıtlamak için nedensellik ilkesi, sebep-sonuç ilişkisi, kozmolojik delil, ontolojik delil, süre analiz ve psikolojik deliller kullanmıştır. Descartes söz konusu yüce varlığın, bütün noksanlıklardan uzak, ezeli, ebedi, her şeyi bilen Tanrı olduğunu belirterek, Tanrı'nın var olduğunu kanıtlamıştır. Bu çerçevede çalışmamızın temel amacı, Descartes'in felsefî sisteminde bir problem olarak Tanrı'yı incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Descartes, Cogito, Şüphe, Tanrı

2010

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, yesim.alicioglu32@erzurum.edu.tr

John Dewey'e Göre Kültürel Bir Problem Olarak Özgürlük

Zeynep UZUN*

Özet

Dış müdahale veya kısıtlama olmaksızın eylemde bulunabilme durumu olarak tanımlanan özgürlüğün doğuştan gelen bir hak mı yoksa sonradan kazanılan bir hak mı olduğu sorusu tarih boyunca tartışma konusu olmuştur. Felsefe tarihinin farklı dönemlerinde bu soruya verilen cevaplar, özgürlük kavramını ve özgürlüğün kültür ile ilişkisini anlamak açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda insanın sahip olduğu maddi ve manevi değerlerin toplamı olarak tanımlanacak kültür, insanın bir hak olarak özgürlüğe doğuştan mı yoksa sonradan mı sahip olacağı noktasında belirleyicidir. Önceleri bireylerin doğal çevreyi olumsuz etkilemeden özgürce yaşamaları mümkünken, insanın doğaya müdahalesi ile bu durum değişmiş, insanın özgürlüğü kısıtlanmıştır. Nitekim kültürün ilerlemesiyle birlikte özgürlüğün de belli bir evrim geçirdiği söylenebilir. Bu evrim, özgürlüğün öneminin daha derinlemesine kavranmasına yol açmıştır. Bu bağlamda kültür ile özgürlük arasındaki ilişkinin ele alındığı çalışmada, düşünce tarihinde özgürlük sorunu incelenmiş ve bu çerçevede John Dewey'in kültürel bir sorun olarak gördüğü özgürlüğü nasıl ele aldığına dair düşünceleri tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: John Dewey, Kültür, Özgürlük.

2010

---

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, zeynep.uzun02@erzurum.edu.tr

Avrupa Ülkelerinde Ekolojik Ayak İzinin Belirleyicilerinin Mekansal Ekonometrik Analizi

Arş. Gör. Beyda DEMİRCİ*, Prof. Dr. Ferda YERDELEN TATOĞLU**

Özet

Ekolojik ayak izi, insan faaliyetlerinin doğal kaynaklara olan etkisini ölçerek çevresel sürdürülebilirlik kavramının anlaşılmasına ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı için politikaların belirlenmesine yardımcı olan önemli bir göstergedir. Bu çalışma, mekansal ekonometrik modeller kullanılarak, 34 Avrupa ülkesi için seçili ekonomik faktörlerin 2022 yılı ekolojik ayak izi üzerindeki etkisini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Mekansal ekonometri, coğrafi etkileşimleri ve bölgesel bağlantıları modelle dahil ederek ekonomik ilişkileri daha kapsamlı bir şekilde ele almayı sağlamaktadır. Çalışmada, 2022 yılı ekolojik ayak izi üzerinde kişi başı Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) büyüme oranı, ticari açıklık ve yenilenebilir enerji kullanımının gecikmeli etkileri incelenmiştir. Model seçimi için yapılan test ve model seçim kriterleri Mekansal Durbin Modelinin uygun olduğunu göstermiştir ve bu model üzerinden varsayımların sınamaları yapılmıştır. GSYH büyüme oranı, ticaret açıklığı ve yenilenebilir enerji kullanımı değişkenlerinin ekolojik ayak izi üzerine pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca, ekolojik ayak izine mekansal gecikmeli GSYH değişkeninin etkisi negatif ve mekansal gecikmeli ticari açıklık değişkeninin etkisi pozitifdir ve her ikisi de istatistiki olarak anlamlıdır. Bu bulgular, sonucunda sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için iktisadi politikaların çevresel etkilerini dikkate almak önemlidir. Avrupa ülkelerinin ekolojik ayak izini azaltmaya yönelik politika önerileri arasında yenilenebilir enerjiye yapılan yatırımların artırılması, mal ve hizmet ticaretinde karbon ayak izinin azaltılması ve ekonomik büyümenin çevresel etkilerini dikkate alan sürdürülebilir büyüme stratejilerinin benimsenmesi yer alabilir. Ayrıca çalışmada ekolojik ayak izinin mekansal etkilerle yayıldığı tespit edildiğinden, ekolojik ayak izinin tek başına ülke bazında değil, komşu ülkeleri de kapsayacak şekilde bölgesel olarak azaltılması için çaba gösterilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Ekolojik Ayak İzi, Mekansal Ekonometrik Analiz, Mekansal Durbin Model

2010

* İstanbul Esenyurt Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, İşletme Bölümü, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Doktora Programı, beydademirci@gmail.com

** İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Ekonometri Bölümü, yerdelen@istanbul.edu.tr

Ar-Ge, İhracat ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi: OECD Örneği

Arş. Gör. Deniz ERENEL*, Prof. Dr. Serap BEDİR KARA**

Özet

Ekonomiler arasında gelir ve refah farklılıklarının nedenlerinin analizi uzun dönemli büyüme politikalarının belirlenmesinde önemli ipuçları içermektedir. 1980 sonrası dönemde izlenen ihracata dayalı büyüme politikaları birçok ülkede ihracatı hızla arttırarak emek yoğun ürün ihracatının teknoloji yoğun bir yapıya dönüşmesine ve sonuçta refah düzeyinin artmasına neden olmuştur. Bu nedenle teknolojik gelişmede önemli bir yere sahip olan araştırma ve geliştirme harcamaları (Ar-Ge), ihracat seviyesi ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin analizi önemlidir. Bu çalışmada, 1996-2021 döneminde seçili 21 OECD ülkesi için Ar-Ge, ihracat ve ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisi Kónya (2006) bootstrap panel granger nedensellik testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre OECD ülkelerinin çoğunluğunda Ar-Ge-ihracat, Ar-Ge-ekonomik büyüme ve ihracat-ekonomik büyüme arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Ar-Ge-ihracat ilişkisi açısından OECD ülkelerinin çoğunluğunda Ar-Ge'ye dayalı rekabet ve ihraç ederek öğrenme süreçlerinin var olduğu söylenebilir. Diğer bir ifadeyle, teknolojik kaynak ve yenilikler ihracat genişliği ve derinliğinin artmasına yol açmakta ve böylelikle deneyimsel pazar bilgisi ile teknoloji ve yenilikler iyileşmektedir. Diğer yandan, Ar-Ge-ekonomik büyüme ilişkisi açısından geri besleme hipotezinin geçerli olduğu ve Ar-Ge'de bir artışın ekonomik büyümeyi arttırdığı ve ekonomik büyümenin Ar-Ge'ye daha fazla kaynak ayrılmasına yardımcı olduğu ifade edilebilir. Son olarak ihracat-ekonomik büyüme ilişkisi açısından hem ihracat çekişli hem de büyüme çekişli ihracat modellerinin varlığı kanıtlanmıştır. Yani ihracat ile rekabet seviyesi artarak ölçek ekonomisi gelişmekte ve teknolojiadaki etkinlik artarak ekonomik büyüme sağlanmaktadır. Ayrıca, ekonomik büyümenin beceri ve teknoloji gelişimini sağlayarak ihracatı artıran bir karşılaştırmalı avantaj yarattığı ifade edilebilir. Tüm bu hususlar göz önüne alındığında Ar-Ge, ihracat ve ekonomik büyüme arasında birbirini besleyen nedensellik ilişkisinin var olduğu ve ekonomi politikalarının belirlenmesinde göz önünde tutulması gereken önemli hususlar olduğu ifade edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Ar-Ge, İhracat, Ekonomik Büyüme, Panel Nedensellik Analizi, OECD

2010

* Erzurum Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, deniz.erenel@erzurum.edu.tr

** Erzurum Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, serap.bedir@erzurum.edu.tr

Türkiye-AB İlişkileri ve Ermenistan ile Diplomatik Dinamikler: Lobcilik Faaliyetlerinin Rolü

Dilara Cansın KEÇİALAN*

Özet

Araştırmanın amacı, 1915 olayları ve Ermeni soykırımı iddialarının, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne (AB) üyelik sürecine etkilerini incelemektir. Süre zarfında Avrupa Adalet Divanı'nın verdiği kararın, Türkiye-AB ilişkileri çerçevesinde etkilerini araştırmak ve Ermeni lobisinin konu üzerindeki etkileri değerlendirilmektedir. Ayrıca, 17 Aralık 2003'de Avrupa Adalet Divanı ve Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecini içeren önemli kararların detayları incelenecektir. Çalışmada, Türkiye'nin AB'ye üyeliği aşamalarında sıkça karşılaştığı Ermeni soykırımı iddialarına ilişkin hukuki tespitler bulunmaktadır. Davacılarından Gregoire Krikorian, Suzanne Krikorian ve Avrupa Ermeni Birliği aracılığıyla açılan davada, Türkiye'nin 1915 olaylarını soykırım olarak tanımlamasının gerekli olduğunu iddia etmişler; mahkeme, iddiaların somut delillerle desteklenemediğine karar vermiştir. Bu durum, Türkiye'nin AB'ye adaylığının Avrupa Konseyi'nin verdiği kararın bir sonucu olduğu ve AB'ye yönelik herhangi hukuki sorumluluk oluşturmadığını ortaya koymuştur. Ermeni diasporasının bu karara itirazı, kesin bir şekilde reddedilmiş ve davacılar 30.000 Euro mahkeme masraflarını karşılamaya mahkum edilmiştir. Çalışmada, mevcut politika belgeleri ve literatür taraması yapılmıştır. Soykırım iddialarının Türkiye ile AB arasındaki ilişkilerine etkilerinin ele alınmasında, paylaşılan ilerleme raporlarından yararlanılmıştır. Araştırmanın bulguları, Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecinde karşılaştığı engellerin ve zorlukların büyük bir kısmının Ermeni soykırımı iddialarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu savlar, Türkiye-Ermenistan arasındaki ilişkileri etkilediği gibi, Türkiye'nin AB ile ilişkilerini derinden etkilemektedir. AP ve AB ülkelerinin parlamentolarında aldıkları kararların, Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde baskı unsuru olduğunu ve dünyadaki Ermeni lobisinin bu konuda uyguladığı rolleri göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Ermeni Soykırımı, Ermenistan, Avrupa Birliği, Lobcilik

2010

* Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, dilarackecialan@gmail.com

Türkiye'deki Sefalet Endeksi'nin OECD Ülkeleriyle Karşılaştırılması

Djallel AIMAR*

Özet

Bu araştırma, Türkiye'deki Sefalet Endeksinin gelişimini 1992'den 2022'ye kadar OECD ekonomileriyle karşılaştırarak incelemektedir. İlk olarak 1960'lerde ekonomist Arthur Okun tarafından ortaya atılan Sefalet Endeksi, enflasyon ve işsizliği tek bir ekonomik performans ölçüsünde sentezlemeyi amaçlamıştır. Bu endeks, 1960'lar, 70'ler ve 80'ler boyunca büyük önem kazandı. Bu dönem, birçok Batı ülkesinde, özellikle de endeksin ülkenin ekonomik refahının bir anlık görüntüsü olarak kullanıldığı ve hükümet başarısını değerlendiren bir endeks olarak hizmet ettiği Amerika Birleşik Devletleri'nde, yüksek enflasyon ve işsizlik seviyeleriyle işaretlenmişti. Zamanla endeks, 2009'da geliştirilen ve işsizlik, borç verme oranları, enflasyon ve kişi başına düşen reel GSYİH'deki değişikliklerin toplamını alan Hanke'nin Yıllık Sefalet Endeksi (HAMI) gibi ek faktörleri de kapsayacak şekilde genişledi. 1990'lı yıllarda kullanımında bir düşüş olmasına rağmen, son dönemdeki tartışmalar, başta Türkiye ve OECD ülkeleri olmak üzere sanayileşmiş ülkelerde enflasyon ve işsizliğin yeniden canlanması nedeniyle sefalet endeksinin önemini yeniden gündeme getirmiştir. Bu çalışma, Türkiye'nin ekonomik sıkıntısını OECD ekonomileriyle karşılaştırmak için yıllık enflasyon oranları ile mevsimsellikten arındırılmış işsizlik oranlarını birleştiren ilk Sefalet Endeksi'ni kullanıyor. Merkez bankaları ve Dünya Bankası veri tabanından alınan 1992-2022 verileri, Türkiye'nin sefalet endeksinde önemli dalgalanmalar olduğunu ortaya koyuyor. Türkiye, dikkat çekici bir biçimde, Yunanistan ve İspanya'nın 2008 küresel mali krizi nedeniyle ekonomik zorluklarla karşı karşıya kaldığı 2010-2014 hariç, 1994'ten bu yana OECD ülkeleri arasında sürekli olarak en yüksek sefalet endeksine sahip. Ancak Türkiye'nin sefalet endeksi 2022'de 82,74 ile zirveye ulaştı. Makale, bu bulguların Türkiye'nin ekonomi politikaları ve beklentileri üzerindeki etkilerinin tartışılmasıyla sonuçlanıyor ve ekonomik refahın temel bir göstergesi olarak sefalet endeksinin izlenmesinin önemi vurgulanıyor.

Anahtar Kelimeler: Sefalet Endeksi, Enflasyon, İşsizlik, Ekonomik refah

2010

* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat, djallelaimar@gmail.com

Müşteri Memnuniyeti ve Finansal Performans Kriterleri ile Hava Yolu Şirketlerinin Derecelendirilmesi

Hüsnü Eyüp SAL*

Özet

Küreselleşme süreci sonrasında birçok sektörde olduğu gibi havacılık sektöründe de yoğun bir rekabet yaşanmaktadır. Genel olarak müşteri memnuniyeti odaklı olarak yürütülen rekabetin yürütüldüğü havacılık sektöründe bu amaçla oluşturulmuş ve havayolları şirketlerinin derecelendirmesini yapan uluslararası kuruluşlar bulunmaktadır. Havayolları şirketleri müşteri memnuniyeti ile bu sıralamalarda yer alarak marka değerlerini ve prestijlerini artırmaktadırlar. Birçok akademik çalışmada ise havayolu şirketlerinin finansal performansları açısından değerlendirilmesi ve incelenmesi yapılmaktadır. Bu çalışmada havayolu şirketlerinin performanslarını daha kapsamlı bir şekilde ortaya koyabilmek için müşteri beklentileri ve finansal verileri dikkate alınarak her iki kriterle birlikte değerlendirilerek bir derecelendirme alternatifi önerisi sunulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla, 2022 yılında havayolları şirketlerinin müşteri memnuniyetlerini dikkate alarak derecelendirmesini yansıtan Skytrax top 100 listesinde yer alan ilk on havayolu şirketinden finansal verilerine ulaşılan Qatar Airway, Singapore Airlines, ANA All Nippon Airway, Qantas Airways, Japan Airlines, Turkish Airlines, Air France ve Korean Air şirketlerinin, mevcut listedeki sıralamaları ve finansal verilerinden cari oran, stok ve aktif devir hızı, kaldıraç oranı, faaliyet ve net kar marjı, aktif ve özkaynak karlılığı değişkenleri verileriyle, çok kriterli karar verme modellerinden TOPSİS yöntemi ile sıralamaları yapılmıştır. 2021 yılı verilerine ait sonuçlar incelendiğinde sıralamanın, Turkish Airlines, ANA All Nippon Airway, Qantas Airways, Air France, Japan Airlines, Korean Air, Qatar Airway ve Singapore Airlines, 2022 yılında ise Turkish Airlines, ANA All Nippon Airway, Qatar Airway, Qantas Airways, Japan Airlines, Singapore Airlines, Air France ve Korean Air olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Havacılık sektörü, Müşteri memnuniyeti, Finansal performans, TOPSİS, Derecelendirme

---

* Bursa Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme, 23392379554@ogrenci.btu.edu.tr

Yolsuzluk Algısının Türkiye'ye Yönelik Portföy Yatırımlarına Etkisi

Ertuğrul YAŞAR*, Hilal AYYARKIN**

Özet

Yolsuzluk kavramı bir ülkedeki kamu kurumlarındaki mevzuatların esnetilmesi veya bu mevzuatlara göz yumulması durumudur. Bu yolsuzluklar bahşiş, zimmete geçirme, rüşvet, para aklama, vergi kaçırma şeklinde görülebilmektedir. Yolsuzluk uluslararası ticari işlemlerde dikkat edilen en önemli unsurlardan biridir. Özellikle yabancı sermaye yatırımları gidecekleri ülkelerde yolsuzluk olgusunun ne derece ileri olduğu yatırımların devamlılığı hususunda önem arz etmektedir. Bu sebeple 1995 yılında yolsuzluk algısının ölçülmesini amaçlayan ve 0-100 aralığında puanlanan (0: yüksek derecede yolsuzluk; 100: temiz) bir endeks oluşturulmuştur. Portföy yatırımları rezerv ve doğrudan yabancı yatırım haricindeki tüm yatırım türlerini tanımlamaktadır. Hisse senedi, devlet tahvili ve krediler bu yatırım türlerine örnektir. Bu yatırımlar ülkelerin ödemeler dengesinde ve ekonomik gelişmişliklerinde önemli bir rol oynamaktadır. Çalışmanın amacı Türkiye'de yolsuzluk algısının portföy yatırımlarına etkisini incelemektir. Literatüre göre Türkiye kapsamında portföy yatırımları ve yolsuzluk bağlamında çalışılmış bir araştırmaya rastlanmamıştır. Diğer yandan Türkiye'nin bulunduğu konjonktür gereği yolsuzluk kavramının incelenmesi sonraki çalışmalara katkı sağlayacaktır. Çalışmada portföy yatırımları hususunda literatürdeki reel efektif döviz kuru, faiz oranları, enflasyon oranı, ticari açıklık kontrol değişkenleri ve portföy yatırım net girişlerinin bağımlı değişken olduğu ayrıca yolsuzluk değişkeninin aralarında bulunduğu bağımsız değişken grubuyla bir model oluşturulmuş ve elde edilen 1995- 2022 yılları arası Türkiye verileri Johansen eşbütünleşme testi ile analiz edilmiştir. Çalışmada kurulan lineer modeldeki değişkenlere durağanlık testi yapılmış ve değişkenlerin düzeyde durağan olmadıkları görülmüştür. Genişletilmiş ADF testi ile birlikte değişkenler 1. farkta durağan hale gelmiştir. Johansen eşbütünleşme testi sonucunda en az bir eşbütünleşme ilişkisinin varlığı tespit edilmiştir. Analiz sonucunda Türkiye bağlamında yolsuzluk algısında meydana gelen artış (endekste gerçekleşen 1 birimlik düşüş) ile Türkiye'ye giren net portföy yatırımları arasında negatif ve anlamlı bir eşbütünleşme ilişkisi gözlenmiştir. Diğer yandan vektör hata düzeltme modeli ile birlikte kısa dönemde yolsuzluk algısı ile Türkiye'ye giren net portföy yatırımları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Yolsuzluk Algısı, Portföy Yatırım, Eşbütünleşme

2010

* Erzurum Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, ertugrul.yasar21@erzurum.edu.tr

** Erzurum Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, hilal.ayyarkin14@erzurum.edu.tr

Sağlık Dışsallıkları Kavramına Yönelik Bibliyometrik Bir Analiz

Kadir İNAN*

Özet

Sağlıkta dışsallık kavramını önemli kılan birçok faktör vardır. Bu faktörler genel olarak piyasa aksaklıklarına yol açması, sosyal refahı etkilemesi ve sosyal eşitsizlikler üzerinden sağlık eşitsizliklerini artırması olarak sayılabilir. Hükümetlerin bu konuda etkili politikalar üretebilmesi ise sağlık dışsallıklarına sebep olan faktörlerin belirlenmesi ve önlenmesine yönelik çalışmaların doğruluğuna bağlıdır. Bu çalışmada sağlık dışsallıkları konusunda yapılan çalışmalar hakkında genel bir bakış açısının sunulması amaçlanmıştır. Veriler yazar, dergi, ülke, kurum ve anahtar sözcükler üzerinden analiz edilmiştir. Journal of Health Economics, Journal of Public Economics, Ecological Economics, International Journal of Environmental Research ve Sustainability Journal dergileri ilgili konuda en etkin dergiler olarak bulunmuştur. Toplam bağlantı gücü en yüksek olan ve en fazla atıf alan yazarlar ise John Cawley, Chad Meyerhoefer, Camilla Geels, Jorgen Brant ve Benjamin Jones olarak bulunmuştur. İlgili konuya en fazla katkı sunan ülkeler ABD, İngiltere, Çin Halk Cumhuriyeti ve Almanya'dır. İlgili konuda en fazla katkı sunan kurumlar Harvard University, National Bureau of Economic Research, University of California Berkeley, Aarhus University ve University of Copenhagen olarak bulunmuştur. Çalışmalarda en fazla kullanılan anahtar kelimeler ise Externalities, Externality, Health, Air Pollution ve Public Health olarak bulunmuştur. İlgili konuda çalışma yapacak olan araştırmacıların bu konuda en fazla etki gücüne sahip olan yazar, ülke, dergi ve kurumları takip etmeleri yararlı olacaktır. Ayrıca literatür taraması yapılırken ilgili konuda en fazla kullanılan anahtar sözcüklerden yararlanılması tavsiye edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Dışsallıkları, Sağlık Ekonomisi, VOSviewer

2010

* Erzurum Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, kadir.inan93@erzurum.edu.tr

SKDM Uyumunda Türkiye'nin Endüstriyel Dönüşüm Fırsatları ve Riskleri

Mert Can DUMAN*

Özet

Günümüzde küresel iklim değişikliği endişesi canlı hayatını tehdit altına alırken başta uluslararası ticaret olmak üzere birçok alanda köklü değişim ve dönüşüm gereğini beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, Avrupa Birliği tarafından hazırlanan Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) çevresel sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda uluslararası ticaretin iklim değişikliğiyle mücadelede nasıl ve ne ölçüde dönüşebileceği konusunda önemli bir çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır. Temel olarak AB'nin ithalat ürünlerinin karbon ayak izinin içselleştirilerek uluslararası ticaretin çevre dostu olacak şekilde dönüşümünü amaçlayan SKDM, Türkiye gibi Avrupa Birliği'nin önemli bir ihracat partneri olduğu ülkelerde sektörel analizi gerekli kılmaktadır. Bu çalışmada, ihracatının yaklaşık yarısını AB'ye gerçekleştiren Türkiye'de emisyon yoğun ve SKDM'ye konu de, alüminyum, çimento ve gübre sektörlerindeki görünüm ile birlikte bu sektörlerin SKDM ile birlikte yeni dönemdeki görünümleri ele alınmaktadır. Çalışmada ayrıca, SKDM'ye konu olan sektörlerin rekabetçilik analizi çalışılarak bu sektörlerdeki uyumun Türkiye'nin endüstriyel dönüşümü için hangi fırsatları beraberinde getirebileceği ve SKDM'ye giden süreçte Türkiye'nin şimdiye kadar ortaya koyduğu eylemler ve elde edilen sonuçlar ışığında önümüzdeki döneme ilişkin atılması önerilen politika adımları ele alınmaktadır. Çalışmanın sonucu olarak, SKDM'ye uyum sürecinin teknolojik kompozisyon dikkate alınarak stratejik ürünlerde hızlanmasının hem katma değerli ihracat artışına hem de Türkiye'nin ihracatının yeşil ve sürdürülebilir dönüşümüne katkı sağlayacağı, dönüşüm süreciyle birlikte Avrupa Birliği ile yeni yatırım alanlarda iş birliği fırsatlarının avantaja çevrilebilmesinin mümkün olacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması, Sürdürülebilirlik, İhracat, Rekabetçilik, Türkiye Ekonomisi

2010

* Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Bölümü, mertcan.duman@gmail.com

TR71 ve TR72 Bölgesinin Tüketim Eğilimlerinin Karşılaştırılması

Naşide Aysına ARSLAN*

Özet

Dünyamız sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan tüm toplumları etkisi altına alan tüketim olgusunun etkisiyle hızlı bir değişim yaşamaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK, 2020)'na göre "üretilen veya yapılan şeylerin kullanılıp harcanması, yoğaltım, istihlak, üretim karşıtı" anlamına gelen tüketim tarafından belirli bir ihtiyacın giderilmesi amacıyla üretilen bir ürün veya hizmeti kullanmak, ona sahip olmak şeklinde tanımlanmaktadır. Tarih boyunca toplumlar, içerisinde yaşanan değişimler ve dinamiklerine göre tarım, sanayi, modern toplum, bilgi toplumu, post modern toplum, risk toplumu ve tüketim toplumu gibi birçok farklı isimler almışlardır. Tüm bu adlandırmalar, içinde bulunulan evrenin dinamiklerini ve bu evrede toplumun nasıl bir yapılanma içinde olduğunu açıklamaya çalışmaktadır. Bu toplumların içerisinde yaşayan bireyler de farklı değerler, tutumlar ve davranışlarla şekillenmektedirler. Örneğin sanayi öncesi geleneksel toplum yapısında bireyler doğal yollardan ihtiyacını giderme ve var olanla yetinme değerlerine sahipken, modern sanayi toplumunda ise bireyler için emek ve çalışma değerleri ön plana çıkmaktadır. Sanayi sonrası evreyi tanımlayan tüketim toplumunda ise tüm değerlerin yerini aşırı tüketim kavramı yerini almaktadır. Bu araştırma TR71 ve TR72 Bölge illerine ait tüketimi etkileyen çeşitli faktörler göz önünde bulundurularak tüketim eğilimlerinin tespitine yönelik bir çalışmadır. Belirtilen bölgeleri kapsayan iller sırasıyla TR71 Bölgesi olarak Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir ve Niğde illerini kapsarken; TR72 bölgesi Kayseri, Sivas ve Yozgat illerini kapsamaktadır. Çalışmanın öncelikli amacı, tarihsel boyutta tüketim kavramını ve tüketimi etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin kavramsal çerçeve içerisinde ayrıntılı tanımlarını yapmaktır. İkinci amaç, tüketici kavramını açıklamak ve tüketicilerin harcama eğilimlerini etkileyen cinsiyet, yaş, eğitim düzeyleri, medeni durumları, sosyo-ekonomik yapıları, meslek grupları, gelir dağılımları, alışveriş yapılan ortam, yerli/ithal ürün tercih etme gibi birçok faktörlerin etkileme oranlarına göre sıralamalarını yapmak ve elde edilen verilere göre tüketim harcamalarının sınıflandırılmasını yapmaktır. Üçüncü amaç ise çeşitli alanlardan seçilen değişkenler baz alınarak, belirtilen bölgelere ait illerin gelir dağılımı ve tüketim harcamalarını etkileyen diğer faktörlerini analiz etmek ve bu analiz doğrultusunda tüketim eğilimlerinin karşılaştırılmasını yapmaktır. Çalışmada, bölgeleri daha iyi tanımak, bölgelerin tüketim eğilimlerini olumlu ve olumsuz etkileyen faktörlerin temel eksikliklerini görmek ve ona göre politikalar üretmek, yapılan çalışmanın nihai hedefidir. Tüketim harcamalarının ve eğilimlerinin analizi bölgeye yönelik gerçekleştirilecek diğer çalışmalara ve analizlere temel teşkil edecektir. Bu analiz sonucu ortaya çıkan bilgilerin, yapılması gereken diğer çalışmalara ışık tutması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tüketim, Harcama, Bölge

---

* Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, aysinaarslan3012@gmail.com

Sokakta Yaşayan Bireylerle Etkileşim: Sokak Sosyal Hizmetinin Rolü ve Önemi

Aziz ARMUTLU*

Özet

Sokak sosyal hizmeti, genellikle marjinalleşmiş ve dezavantajlı gruplara, özellikle evsizlere, madde bağımlılarına, sokakta yaşayan çocuklara ve gençlere yönelik sosyal hizmet uygulamalarını içermektedir. Bu hizmetler, bireylerin ve grupların yaşam koşullarını iyileştirmeyi, sosyal entegrasyonlarını desteklemeyi ve onlara çeşitli sosyal, ekonomik ve sağlık hizmetlerine erişim sağlamayı amaçlamaktadır. Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının yaptığı çalışmaya göre tahminen 70.000 kişi sokakta yaşadığı bulgusuna ulaşılmıştır; bu durum Türkiye açısından gelecekte çözülmesi gereken ciddi sorunlar arasında yerini alacağı değerlendirilmektedir. Bu çalışmanın amacı, sokakta yaşayan bireylerle etkileşimin önemini ve sokak sosyal hizmetinin bu süreçteki kritik rolünü ele almaktır. Sokak sosyal hizmeti, bu bireylerin yaşam kalitelerini iyileştirmeyi, sosyal entegrasyonlarını teşvik etmeyi ve onlara çeşitli hizmetlere erişim sağlamayı amaçlamaktadır. Çalışmada sokak sosyal hizmeti uygulamalarının temel ilkeleri ve yaklaşımları incelenecek, özellikle erişilebilirlik, esneklik, katılımcılık, bütüncül yaklaşım ve hak temelli yaklaşım gibi kavramların önemi tartışılacaktır. Sokak sosyal hizmetinin, bireylerle doğrudan sokak ortamında kurduğu ilişkilerin hayati önemi vurgulanarak bu ilişkilerin, bireylerin ihtiyaç ve beklentilerini daha iyi anlamak ve uygun müdahalelerde bulunmak için nasıl bir temel oluşturduğu ortaya konulacaktır. Ayrıca, sokak sosyal hizmeti uygulayıcılarının karşılaştığı zorluklar ve bu zorlukların üstesinden gelmek için kullanılan stratejiler de ele alınacaktır. Bu bağlamda, çalışmada etkili sokak sosyal hizmeti uygulamaları için gerekli olan beceri ve yetkinlikler üzerinde durularak aynı zamanda bu alandaki en iyi uygulamalar ve başarılı müdahale örnekleri sunulacaktır. Sonuç olarak sokak sosyal hizmetinin geleceği ve bu alandaki potansiyel gelişmeler üzerine literatür taramasıyla elde edilen çalışmalar paylaşılacak, özellikle teknolojinin ve yenilikçi yaklaşımların sokak sosyal hizmeti uygulamalarını nasıl dönüştürebileceği ortaya konulacaktır. Çalışmayla sokakta yaşayan bireylerle etkileşimin ve sokak sosyal hizmetinin önemini vurgulayarak, bu alanda çalışan profesyonellerin ve ilgili tüm paydaşların dikkatini çekmeyi ve farkındalık yaratmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Sokak Sosyal Hizmeti, Dezavantajlı Gruplar, Evsizler

2010

* Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, azizarmutlu86@gmail.com

G20 Ülkelerinin Sağlık Statüsü Göstergelerinin Vikor Yöntemiyle Değerlendirilmesi

Sümeyye GÖKÇENOĞLU*, Duygu TULAN TOHUMCU**

Özet

Dünya genelinde ülkelerin refah ve kalkınma düzeylerini gösteren sosyo-demografik ve ekonomik çok sayıda gösterge bulunmaktadır. Bunlarla beraber son yıllarda, sağlık statüsü göstergeleri de ülkeleri refah açısından karşılaştırmak amacıyla kullanılmaktadır. Bu göstergeler arasında aşılama oranı, ortalama yaşam süresi ve ölüm oranları gibi göstergeler yer almaktadır. Bu çalışma çok kriterli karar verme yöntemleri kullanılarak, G20 ülkelerinin sağlık göstergelerini karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Çok kriterli karar verme yöntemleri (ÇKKV), birçok alanda karar verme problemlerinin çözümünde, seçilen alternatiflerin sıralamasında ve en iyi alternatifin seçiminde kullanılan bir yöntemdir. Çalışma boyunca ele alınan kriterlerin eş değerde olduğu varsayılmış ve ÇKKV yöntemlerinden VIKOR yöntemi seçilerek analiz yapılmıştır. VIKOR yönteminin temeli "ideal çözüme yakınlık" ölçüsüne dayanmaktadır. Yöntemlerin uygulanmasında Microsoft Excel programı kullanılmıştır. Çalışmada Dünya Sağlık Örgütü'nün seçmiş olduğu sağlık statüsü göstergelerinden doğumda beklenen yaşam süresi, doğumda beklenen sağlıklı yaşam süresi, bebek ölüm oranı, anne ölüm oranı, 1 yaş altındaki çocuklar için DPT3 aşılama kapsamı, kişi başına sağlık harcaması ve cari sağlık harcaması seçilmiştir. Göstergelerin yayınlanan en son verileri analize dâhil edilmiştir. Analizde $q=(0,00; 0,25; 0,50; 0,75; 1,00)$ değerleri kullanılarak Q i değerleri beş farklı şekilde hesaplanmıştır. Ardından sıralamaların doğruluğu kontrol edilmiş olup; kabul edilebilir avantaj ve kabul edilebilir istikrar koşulları sınanmıştır. VIKOR analizi ile elde edilen ülke sıralamasında ilk sırada Japonya'nın yer aldığı tespit edilmiştir. Japonya'yı sırasıyla Fransa, Avustralya ve İtalya takip etmektedir. ABD ise bu sıralamada 8. sırada yer alırken; Türkiye ise 10. sırada yer almaktadır. Sahip olunan sağlık statüsü göstergeleri açısından en son sırada yer alan ülke ise Güney Afrika olurken, Endonezya ise 18. sırada yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: ÇKKV, G20 ülkeleri, VIKOR analizi, Sağlık statüsü göstergeleri, Sağlık ekonomisi

2010

*Erzurum Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, gokces366@gmail.com

** Erzurum Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, duy.gu.tln@gmail.com

Türkiye'nin Ekonomik Yapısal Reform Yolculuğunda Finansal Dönüşüm: Fourier Temelli Bir Yaklaşım

Elifnur TİĞTEPE *, Oğuzhan DEMİR**

Özet

Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (WB) gibi uluslararası kuruluşların 1990' lı yıllar itibariyle uygulamaya koyduğu yapısal uyum programlarıyla ekonomilerde yer edinen ekonomik yapısal reformlar (EYR), özellikle gelişmekte olan ülkelerin büyümesi ve kalkınması için yerine getirilmesi gereken temel yükümlülükler olarak ifade edilmektedir. EYR, 2008 küresel krizi öncesinde önemini kaybetmiş gibi görünse de kriz sonrasında yeniden gündeme gelerek "gelişim için atılması gereken temel adımlar" vurgusuyla sıklıkla adından söz ettirmeye başlamıştır. Bu sebeple EYR'nin başta iktisadi büyüme olmak üzere toplam faktör verimliliği, işsizlik, ticaret ve finansal gelişme gibi faktörlere olan etkisi akademik araştırmaların da ilgi odağını oluşturmuştur. Özellikle akademik yazında EYR'nin finans sektörü üzerindeki etkileri de gün geçtikçe artmaktadır. Finans sektörü; tasarrufları etkin hale getirme, riski yayma, kaynak kullandırma ve bu kaynakları takip etme gibi temel işlevleri düşük maliyetle ve etkin bir şekilde yerine getirerek verimlilik kanalı üzerinden ülke ekonomilerini pozitif etkilemektedir. Bu noktada EYR'nin finans sektörüne etkinlik kazandırıp kazandırmadığının belirlenmesi ülkeler için ayrı bir önem taşımaktadır.

Bu çalışma, Türkiye'de EYR ve finansal gelişme arasındaki ilişkiyi 2002-2021 dönemi için Fourier-Shin (F-Shin) eşbütünleşme testi ve dinamik en küçük kareler (DOLS) yöntemlerini kullanarak incelemektedir. Çalışmada EYR'yi temsilen IMF-MONA veri tabanından çekilen EYR sayısı verisi; finansal gelişmeyi temsilen finansal küreselleşme endeksi, gayrisafi sabit sermaye oluşumu ve doğrudan yabancı yatırımlar (net giriş) verileri kullanılmaktadır. Yapılan literatür taraması neticesinde iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen ve EYR değişkeni olarak dolaylı ölçüm imkânı sunan vekil değişkenleri kullanan çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada değişkenler arasındaki ilişki, ülkelerde gerçekleştirilen EYR sayısı üzerinden EYR'yi doğrudan ölçen IMF-MONA veri tabanından faydalanılarak ileri zaman serisi analizleri ile incelenmektedir. Analiz sonuçları, Türkiye'de EYR ile finansal küreselleşme arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını; EYR ile gayrisafi sabit sermaye oluşumu arasında negatif, doğrudan yabancı yatırımlar ile pozitif bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Yapısal Reformlar, Finansal Gelişme, IMF-MONA, Fourier-Shin Eşbütünleşme Testi

* Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, elifnur1250@gmail.com

** Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, oguzhand.demir@gop.edu.tr

Enerji Tüketimi ile Ekonomide Önde Gelen Ülkelerin İnovasyon Politikaları

Esra GÜNEŞ*

Özet

Enerji tüketimi ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki, günümüzde küresel düzeyde politika yapıcılar, akademisyenler ve endüstri liderleri tarafından yoğun bir şekilde incelenmektedir. Bu çalışma, enerji tüketimi ile ekonomide önde olan ülkelerin inovasyon politikalarının analizini göstergelerle gerçekleştirerek, bu alanlardaki ilişkileri ve desenleri anlamayı amaçlamaktadır. Çalışmada, enerji tüketimi, ekonomik performans, inovasyon, enerji verimliliği ve çevresel etkileri ölçmek için belirlenen göstergeler kullanılmaktadır.

Çalışmada kullanılan göstergelerin seçimi, enerji tüketimi ile ekonomik performans, inovasyon, enerji verimliliği ve çevresel etkiler arasındaki karmaşık ilişkileri anlamak için yapılmıştır. Enerji tüketimi göstergeleri arasında ülkelerin toplam enerji tüketim miktarı ve yıllık artış oranı yer almaktadır. Ekonomik performansı ölçmek için GSYİH ve kişi başına GSYİH gibi göstergeler kullanılmıştır. İnovasyon göstergeleri ise Ar-Ge harcamaları ve patent başvuruları sayısı olarak belirlenmiştir.

Çalışmanın ana bölümünde, belirlenen göstergelerin analizi yapılmaktadır. Göstergeler arasındaki ilişkiler, trendler ve desenler incelenerek, enerji tüketimi ile ekonomik performans, İnovasyon arasındaki ilişkilerin doğası anlaşılmaya çalışılmaktadır.

Son olarak elde edilen bulgular tartışılmakta ve sonuçlar çıkarılmaktadır. Göstergelerin analizinden elde edilen bulguların enerji politikaları ve ekonomik kalkınma stratejileri üzerindeki etkileri değerlendirilmektedir. Ayrıca, elde edilen sonuçların pratik uygulamalara nasıl yansıtılabileceği ve politika yapıcılar için ne tür fırsatlar sunduğu da ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Enerji Tüketimi, Ekonomik Büyüme, İnovasyon

2010

* Erzurum Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Fakültesi, İktisat Teorisi, esregunes@gmail.com

Türkiye’de Armeý Eğrisinin Geçerliliğinin Genişletilmiş ARDL Yöntemi ile İncelenmesi

Arş. Gör. Kerem Fırat Coşkun *, Doç. Dr. Dilek Özdemir**

Özet

Ekonomik büyüme ile kamu kesiminin büyüklüğü arasındaki ilişkiyi gösteren ve ters U şeklinde bilinen eğri literatüre Armeý eğrisi olarak kazandırılmıştır. Armeý (1995) hipotezine göre, kamu harcamalarındaki artış belli bir seviyeye kadar ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilerken, belli bir seviyeden sonra kamu harcamalarındaki artış ekonomik büyümeyi negatif etkilemektedir.

Bu çalışmada Kamu harcamaları ile ekonomik büyüme arasında ters U şeklinde bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koyan Armeý eğrisi test edilerek Türkiye için optimum kamu harcaması seviyesi belirlenmektedir. Bu amaçla Türkiye’de kamu harcamaları ile ekonomik büyüme oranı arasındaki ilişki 1960-2022 dönemine ait verileri kullanarak Genişletilmiş ARDL (A-ARDL) yöntemiyle analiz edilmektedir. Çalışmada bağımlı değişken olarak ekonomik büyüme oranı, bağımsız değişkenler olarak kamu harcamalarının GSYH içerisindeki payı, brüt sermaye oluşumunun GSYH içerisindeki payı, enflasyon oranı, ticari açıklık oranı ve nüfus değişkeni kullanılmıştır. Bağımlı değişken olan ekonomik büyüme ve brüt sermaye oluşumu değişkeninin I(0), kamu harcamaları, enflasyon oranı, ticaret açıklık ve nüfus değişkeni ise I(1) düzeyinde durağandır. Bu nedenle Sam vd. (2019) tarafından geliştirilen bağımlı değişkenin I(0) olmasına izin veren A-ARDL yöntemi kullanılmıştır. Analiz bulgularına göre değişkenler arasında eşbütünlük ilişkisi tespit edilmiştir. Türkiye için kamu harcamaları ile ekonomik büyüme arasında ters U şeklinde ilişkiyi ortaya koyan Armeý eğrisi geçerlidir. Bununla birlikte uzun dönemde brüt sermaye oluşumunun ticari açıklığın ve nüfusun büyümeyi pozitif etkilerken enflasyon oranının negatif etkilediği bulunmuştur. Kısa dönemde hata düzeltme katsayısının negatif ve anlamlı olduğu görülmüştür. Türkiye için optimum kamu harcama seviyesinin %11,71’dir. Türkiye ekonomisinin 2022 yılı itibarıyla kamu harcamalarının optimale yakın olduğu görülmüştür. Ancak son 20 yılın ortalamasının ise optimalden daha yukarıda olduğu ve kamu harcamalarındaki artışın ekonomik büyümeyi azalttığı bölge olan Armeý eğrisinin sağında kaldığı belirlenmiştir. Bu sebeple büyümeyi desteklemek isteyen politika yapıcılara kamu harcamalarının verimliliğini dikkate alarak optimal seviyelerde kalması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Armeý Eğrisi, Ekonomik Büyüme, Kamu Harcamaları, Türkiye, Genişletilmiş ARDL.

2010

* Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, keremfirat.coskun@atauni.edu.tr

** Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, pdilek@atauni.edu.tr

Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Sanayileşmenin Çevre Kirliliği Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği

Öğr. Gör. Yunus YÜCEL*, Prof. Dr. Serap BEDİR KARA**

Özet

Bir ekonominin potansiyeli oranında büyümesi ve bu büyümenin sürdürülebilir olması iktisat politikasının amaçları arasındadır. İktisadi büyümenin artırılması ve sürdürülebilir olması için doğrudan yabancı yatırımlar ve sanayi sektörünün büyümesi önemli potansiyele sahiptir. Ancak doğrudan yabancı yatırımlar ve sanayileşme beraberinde önemli çevresel sorunlar ortaya çıkarabilmektedir. Çevre kirliliğinin artması canlıların sağlığına, beşeri sermaye ve doğal kaynaklara zarar vererek sürdürülebilir ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyebilir. Doğrudan yabancı yatırımların çevre kirliliği üzerine etkisi, genellikle ilişkinin pozitif yönlü olduğunu savunan “Kirlilik Sığınağı Hipotezi” veya negatif yönlü olduğunu savunan “Kirlilik Hale Hipotezi” ile sınırlanırken Çevresel Kuznets Eğrisi, ekonomik büyüme-çevre ilişkisi üzerine odaklanır. Ancak sürdürülebilir büyüme tartışmaları ekseninde konunun sanayi özelinde incelenmesi ekonomi politikalarının belirlenmesinde önemli katkılar sağlayacaktır. Bu nedenle çalışmada Türkiye ekonomisinde doğrudan yabancı yatırımlar ile sanayileşmenin çevre kirliliği üzerine etkisi 1970-2022 dönemi için incelenmiştir. Öncelikle değişkenlerin birim kök özellikleri ADF birim kök testi ile incelenmiş ve ardından eşbütünleşmenin varlığı Tsong vd. (2016) Fourier eşbütünleşme analizi ile incelenmiştir. Değişkenler arasında uzun dönemli ilişkinin varlığı tamamen geliştirilmiş en küçük kareler (FMOLS), dinamik en küçük kareler (DOLS) ve kanonik eşbütünleşik regresyon (CCR) yöntemleriyle incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre: Türkiye’de doğrudan yabancı yatırımlar ile çevre kirliliği arasındaki ilişki kirlilik sığınağı hipotezini desteklerken sanayileşme ile çevre kirliliği arasındaki ilişki Çevresel Kuznets Eğrisi hipotezini desteklemektedir. Dolayısıyla gelişmekte olan ülkeler için doğrudan yabancı yatırımların ekonomik büyümedeki önemi dikkate alındığında yabancı yatırımların çevre üzerine olumsuz etkisini sınırlandırmaya yönelik uluslararası ölçekte standartlar geliştirilmelidir. Ayrıca Türkiye özelinde uluslararası tedbirlere ilaveten çevre dostu politikaların desteklenmesi gerektiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Doğrudan Yabancı Yatırımlar, Sanayileşme, Çevre Kirliliği, Kirlilik Sığınağı Hipotezi

2010

* Bayburt Üniversitesi, Demiröz Meslek Yüksekokulu, Ulaştırma Hizmetleri, yunusyucel@bayburt.edu.tr

** Erzurum Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat, serap.bedir@erzurum.edu.tr

Dayanışma Ekonomileri Ekseninde Türkiye’de Kadın Kooperatifçiliğinin Dünü ve Bugünü

Zeynep ASLAN*

Özet

Sosyal ve dayanışma ekonomilerinin uluslararası alanda yer bulması 1930’lu yıllara tekabül etmektedir. Mevcut modern ekonominin tüm insanların ihtiyaçlarına karşı bir cevap verememesine karşın üçüncü alternatif yol olarak ortaya çıkmıştır. Sosyal dayanışma ekonomilerinin kesin bir tanımlaması olmamakla birlikte, içinde barındırdığı organizasyonlar üzerinden tanımlamalar yapılmıştır. Kooperatifler sosyal dayanışma ekonomileri içinde önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye’de kadın kooperatiflerinin ilk oluşumu 1999 yılında meydana gelen Gölcük depremi sonrası Kocaeli ve İstanbul illerinde kadınların örgütlenmesiyle faaliyet göstermeye başlamıştır. Kooperatifler kar elde etmek amacından çok sosyal yönüyle kadınların toplumda varlığını göstermek ve toplumsal fayda sağlamaları için dayanışma ekonomileri içinde yer alarak kadınlar için alternatif bir model oluşturmaktadır. Türkiye’de 2000’li yıllarda kadın hareketlerinin yoğunlaşması ve bu ekseninde kadınların örgütlenmeler içinde yer alarak kooperatif oluşumları içinde daha sık yer aldığı görülmektedir. Kadın kooperatifi hareketleri 2000’li yılların başında Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı (KEDV) katkıları ekseninde yeni bir görünüm kazanmıştır. Türkiye’de kooperatifçiliğin tarihi çok eskiye dayanmakla birlikte içinde bulunduğumuz sermaye ve ekolojik krizler nedeniyle önemi gün geçtikçe artmaya başlamıştır. Kooperatifçilik denilince ilk akla gelen yapılanmalar gıda, tarım, su, barınma vb. ortaya çıkarken. Günümüzde gün geçtikçe sayısı artan ve çeşitli alanlarda faaliyet gösteren kadın kooperatifleri yoksullukla mücadele kapsamında devlet politikaları ve çeşitli bakanlıklar tarafından, kadın istihdamının artırılması ve kadının güçlendirilmesi adına devlet politikalarıyla ve strateji planlarıyla desteklenmektedir. Türkiye’de kurulan kadın kooperatiflerin 2012-2016 Türkiye Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından ortaya konulan “2012-2016 Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı’nın” oluşmasıyla kadın emeği ve kadın kooperatifleri daha fazla görünürlük kazanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kooperatif, Kadın Kooperatifleri, Dayanışma Ekonomisi, Kadının Güçlenmesi

2010

* Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı, zeynep_aslan_15@hotmail.com

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Yeni Medya

Serap LEVENT TAŞÇIKARAN*

Özet

Toplumsal cinsiyet, biyolojik olarak kodlanmış bedenimize toplum tarafından belirlenmiş olan manevi kimlikler yüklenerek cinsiyetlerin “kadınlık ve erkeklik” şeklinde kategorize edilmesidir. Bu kategorilere göre toplumsal roller atanır ve bu roller doğduğumuz andan itibaren her cinsiyete göre ayrı ayrı davranış kalıpları, roller ve alışkanlıklar kazandırır. Bir kadına veya erkeğe ne olup ne olmaması gerektiği, nasıl yaşaması ve nasıl davranıp nasıl davranmaması gerektiği kurallarıyla öğretilir. Toplumsal cinsiyet olgusu var olan özellikleriyle yaşanan çağlarda ve toplumlardan toplumlara farklılıklar gösterse de varlığını her zaman etkili bir şekilde sürdürdüğü kabul edilmektedir. Bu devamlılığın sağlanması ve rollerin pekiştirilerek bu rollerinin nesillere aktarılması, yeniden üretilmesinde ve bireylere benimsetilmesinde görsel, işitsel ve yazılı medya önemli bir rol oynamaktadır. Günümüzde dijital medya teknolojisi ve internetin kullanımı yaygınlaştıktan sonra bir medya türü olarak ortaya çıkan “yeni medya” toplumsal cinsiyet rollerinin benimsenmesinde önemli etkilere sahip olduğu gözlemlenmiştir. Yeni medya, geleneksel medyadan daha fazla çeşitliliği ve temsili destekler. Geleneksel medyanın sahip olduğu eril diline karşın toplumun bütün kesimini kullanımını kapsayan yeni medya, cinsiyet eşitliğini teşvik etmek, cinsiyet temelli ayrımcılıkla mücadele etmek, toplumsal cinsiyet normlarını sorgulama ve toplumlardaki diğer önemli konularda bir tartışma ve aktivizm alanını sunarak toplumsal sorunların daha görünür olmasını sağlamaktadır. Yeni medya kadına dayatılan imaj, sembol ve rolleri tartışmaya açarak, kadının görünür olmasında, sesini çıkarabilmesinde, benimsetilmeye çalışılan rollerin haricinde bir yaşamın olduğunu göstererek belirlenimlerin değişmesine ve kendi toplumunun da dışında bambaşka kendi kuracağı bir yaşamı var etmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı öncelikle dijital platformlarda kadınlara pozitif ayrımcılık sağlanarak, toplumun tüm katmanlarında kadın ile erkek arasında adalet ve hakkaniyet temelli bir rol paylaşımının yerleşmesini ve medyadaki toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin kalıplaşmış yargıları eleştirel şekilde değerlendirerek yeniden şekillenmesini sağlamaya yönelik bir çalışma yapmaktır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, Medya, Yeni Medya

---

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme, serap.levent@erzurum.edu.tr

İletişim İklimi ve Nomofobinin Sanal Kaytarmaya Etkisi

Doç. Dr. Fatih YILDIRIM*, Büşra DEMİR**

Özet

Akıllı telefon kullanımının artması ile beraber kurumlar içerisinde daha önce görülmemiş yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. Dijitalleşme ile birlikte sanal yaşam ve getirdikleri, bazen kurumlar açısından istenilen bir durum olsa bile olumlu olmayan sanal kaytarmalara da neden olmaktadır. Bu nedenle, bu çalışmada sanal kaytarma ve onu etkilediği düşünülen akıllı telefon bağımlılığı olarak ifade edilen nomofobi kavramı ve kurumlardaki iletişim iklimi arasındaki ilişkiyi belirlemek amaç edinilmektedir. Bu amaç doğrultusunda araştırma Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Erzurum ili resmi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan 253 öğretmen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre iletişim ikliminin alt boyutu savunmacı iletişim iklimi sanal kaytarmanın alt boyutu olan önemli ve önemsiz sanal kaytarmayı anlamlı ve olumlu yönde etkilerken, diğer alt boyutu olan destekleyici iletişim iklimi ise önemli sanal kaytarmayı olumsuz yönde etkilerken, önemsiz sanal kaytarmayı etkilemediği görülmektedir. Nomofobinin alt boyutlarından günlük yaşamda bozulma ve tolerans sanal kaytarmayı etkilerken, diğer alt boyutlarıyla sanal kaytarma arasında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir. Savunmacı iletişim iklimi ile nomofobinin alt boyutları arasında anlamlı ilişki tespit edilirken, destekleyici iletişim iklimiyle nomofobinin alt boyutları arasında anlamlı ilişki tespit edilmediği gözlemlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanal Kaytarma, Nomofobi, İletişim iklimi, Destekleyici İletişim İklimi, Savunmacı İletişim İklimi

2010

* Erzurum Teknik Üniversitesi, İİBF, İşletme, fatih.yildirim@erzurum.edu.tr

** Erzurum Teknik Üniversitesi, İİBF, İşletme, busra.demir@erzurum.edu.tr

Muhazafakâr Girişimcilerin Başvurduğu Finans Kaynakları

Burcu DUMLU*

Özet

Bu araştırma, girişimcilerin finansal ihtiyaçlarını karşılamak için farklı kaynaklara erişimlerini incelemekte ve girişimcilik faaliyetlerinin önemini vurgulayarak özellikle faizsiz finansman seçeneklerine odaklanmaktadır. Müslüman Türk toplumunun finansal hassasiyetleri ve girişimcilerin ekonomik sınırlamaları göz önünde bulundurularak, girişimcilerin faizsiz finansman kaynaklarına nasıl erişebilecekleri incelenmektedir. İslami finasta girişimcilerin genelde başvurduğu faizsiz finansman kaynağı karz-ı hasendir. Bunun yanında katılım bankaları, melek yatırımcılar ve kitle fonlama gibi alternatif kaynaklar, girişimcilerin finansman ihtiyaçlarını karşılamak için sunulan önemli seçenekler olarak belirtilmektedir. Ayrıca, KOSGEB'in girişimcilere faizsiz olarak destek sağlayan kurumlardan biri olduğunu ve bu tür kurumların girişimcilerin finansal başarılarını artırabileceğini vurgulamaktadır. İslami finansın prensipleri, girişimcilik kavramı ve faizsiz finansman yöntemleri gibi kavramlar da detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu araştırma girişimcilerin finansal ihtiyaçlarını karşılamak için farklı kaynaklara erişimlerini incelemekte ve faizsiz finansman seçeneklerini vurgulamaktadır. KOSGEB'in küçük ve orta ölçekli işletmelere sağladığı destek, melek yatırımcıların başlangıç aşamasındaki işletmelere finansman ve danışmanlık hizmeti sunması ve kitle fonlamasının da kitlelerden finansman sağlama imkânı sunduğu ifade edilmiştir. Girişimcilerin faizsiz finansman kaynaklarına ulaşımının önemi ve bu kaynaklara erişim yolları üzerine, özellikle de İslami finans prensipleri çerçevesine odaklanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansman Yöntemleri, Faizsiz Finansman, Karz-ı Hasen,

2010

---

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme, burcu.dumlu4@erzurum.edu.tr

İnfluencerların Gösterişçi Tüketim Üzerinde Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Araştırma

Gonca KARADENİZ*, Muhammet Fatih CANBAZ**

Özet

Tüketim; bireylerin hayatlarını devam ettirebilmeleri adına gerekli temel ihtiyaçların karşılanması için ürün ve hizmetlerin kullanılması olarak tanımlanabilir. Bu klasik tanımın yanı sıra "Tüketim" kişilerin toplumda kendilerini ifade etme, öne çıkarma ve prestije sahip olmak için kullandığı bir araç olarak da açıklanmaktadır. Toplumun diğer sınıflarına göstermek ihtiyacı ile gelişen bu tüketim tarzı günümüzde gösterişçi tüketim olarak kavramsallaşmıştır. Gösterişçi tüketim, kişinin tüketim yaparak diğer insanların takdirini, beğenisini kazanmayı hedeflediği bir tüketim tarzıdır. Gösterişçi tüketim, ihtiyaçtan bağımsız olarak gereksizce mal ve hizmetlerin satın alınmasıyla karakterize edilen tüketimdir. Gösterişçi tüketim teorisini ortaya atan ilk bilim insanı Thorstein Veblen'e göre bu tür tüketim genellikle prestij, statü veya dikkat çekme amacıyla yapılmaktadır. Günümüzde sosyal medyanın gelişimiyle birlikte gösterişçi tüketim daha görünür hale gelmiş ve sosyal medya/gösterişçi tüketim ilişkisi kuvvetlenmiştir. Bu çalışmanın amacı gösterişçi tüketimin sosyal medya ve onun bir parçası olan influencerlarla ilişkisinin araştırılmasıdır. Araştırmada anket uygulanacak olup örneklem BAİBÜ üniversite öğrencilerinden oluşturmaktadır. Bu çalışma sosyal medyanın yarattığı gösterişçi tüketim algısının bireylerde yarattığı etkiyi gözlemlemek açısından önem arz edecektir.

Anahtar Kelimeler: Tüketim, Gösterişçi Tüketim, Sosyal Medya

2010

* Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bankacılık ve Finans, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, gongonca67@hotmail.com

** Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü muhammetfatih.canbaz@ibu.edu.tr

Kurumsal Yönetim İlkelerinin Hisse Senedi Fiyatları Üzerine Etkisi: BIST Enerji Sektörleri Üzerine Bir Uygulama

Aybüke ŞAHAN*

Özet

Günümüz iş dünyasında, şirket faaliyetlerinin etkin ve verimli bir şekilde sürdürülebilmesi şirketlerin kurumsal yönetim kalitesiyle doğrusal etkilidir. Kurumsal yönetim kavramının gelişmesine en büyük katkıyı sağlayan organizasyon olan Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)'ye göre kurumsal yönetim; şirketin yönetimi, yönetim kurulu, pay sahipleri ve diğer menfaat sahipleri arasındaki ilişkileri içermektedir. Şirketlerin uzun vadede değer elde edebilme kabiliyetleri, kurumsal yönetim faktörlerine ve bu faktörlere ilişkin oluşturdukları politikalara, stratejilere ve uygulamaları operasyon döngülerine entegre edebilmelerine bağlıdır. Aynı zamanda kurumsal yönetim ilkelerini etkin şekilde uygulayan şirketlerin finansal piyasalardan fon temin etmeleri ve yatırımcı ilgilerini üzerlerine çekmeleri de daha fazla olmaktadır. Bu çalışmada şirketlerin piyasa değerlerini de temsil eden, hisse senedi fiyatları üzerinde şirketlerin kurumsal yönetim ilkelerine bağlılıklarının etkili olup olmadıkları araştırılmıştır. Bu amaçla Borsa İstanbul'a kote enerji sektöründe faaliyet gösteren sekiz işletmenin 2018 - 2022 yıllık verileri ile panel veri analizi yapılmıştır. Oluşturulan panel regresyon modelinde şirketlerin kurumsal yönetim ilkeleri bağımsız değişken, hisse senedi fiyatları ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Kurumsal yönetim ilkeleri verileri olarak, şirketlerin Kamuyu Aydınlatma Platformunda yer alan raporları kullanılmış, hisse senedi fiyatı olarak ise günlük hisse senedi fiyatlarının yıllık aritmetik ortalamaları kullanılmıştır. Analiz sonucunda, kurumsal yönetim ilkeleri raporlarında yer alan pay sahipleri, kamuyu aydınlatma ve şeffaflık, menfaat sahipleri ve yönetim kurulu olmak üzere 4 temel başlıkta yer alan faktörlerden, kamuyu aydınlatma ve şeffaflık ve menfaat sahipleri faaliyetlerinin işletmenin hisse senedi fiyatları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisinin olduğu, pay sahipleri ve yönetim kurulu faaliyetleri için kurulan modellerin istatistiksel olarak % 10 önem düzeyinde anlamsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Yönetim İlkeleri, Hisse Senedi Fiyatı, Borsa İstanbul, Panel Veri Analizi

---

* Bursa Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme, aybukeshahan16@gmail.com

Türkiye’de Alternatif Yatırım Araçları Arasındaki Dinamik Etki

Seda CANORUÇ*, Prof. Dr. Abdulkadir KAYA**

Özet

Yatırımcıların optimum portföy oluştururken, yatırım araçları arasındaki ilişkileri ve etkilenme düzeylerini belirlemeleri önemli bir gerekliliktir. Bu çalışmada, alternatif yatırım araçları olarak; pay piyasası, kripto piyasası, döviz piyasası ve kıymetli madenler piyasası yatırım araçlarından BIST100, Bitcoin, Ethereum, Dolar ve Euro kuru, Gram altın ve Gram gümüş fiyatları arasındaki dinamik etkileşim ve fiyatlar arasındaki değişkenlik tespit edilmiştir. Analizlerde ilgili yatırım araçlarına ait 02.01.2020 - 29.12.2023 dönemi günlük kapanış değerlerinin getiri verileri ile vektör hata düzeltme modeli (VECM) temelli Diebold-Yılmaz analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, BIST100 endeksi kendi şoklarından %85,8 oranında, kendi şokları dışında en fazla sırasıyla Gümüş (%4,1) ve Bitcoin (%4,0) şoklarından etkilenmektedir. BIST100 endeksinin şokları ise en fazla Gümüş (%2) ve Ethereum (%2) üzerinde etki etmektedir. Bitcoin kendi şoklarından %89,1 oranında kendi dışında Ethereum (%6,6), Gümüş (%1,5) ve Dolar (%1,5) şoklarından etkilenmez. Bitcoin’in şoklarından ise Ethereum (%42), BIST100 (%4), Gümüş (%2,5) etkilenmektedir. Dolar kendi şoklarından %37,4 oranında, kendi şokları dışında Euro (%31,1), Altın (%23,4) ve Gümüş (%7,2) etkilenmektedir. Ethereum kendi şoklarından %54,2 oranında etkilenmekteyken, Bitcoin’den (%42), BIST100’dan (%2) ve Gümüş’ten (%1,1) etkilenmektedir. Ethereum’un şoklarından ise %6,6 oranında Bitcoin etkilenmektedir. Euro kendi şoklarından %33 oranında, kendi dışında ise sırasıyla Dolar (%29,9), Altın (%24,8) ve Gümüş (%11,1) araçlarının şoklarından etkilenmektedir. Euro’nun şoklarından ise sırasıyla Dolar (%31), Altın (%23,5) ve Gümüş (%13,5) etkilenmektedir. Gram altın kendi şoklarından %33,9, Euro (%23,5), Dolar (%22,2) ve Gümüş’ten (%19,2) etkilenmektedirler. Gram altının şoklarından ise Gümüş (%28,4), Euro (%24,8) ve Dolar’dan (%23,4) etkilenmektedirler.

Anahtar Kelimeler: BIST, Döviz Kuru, Kripto Para, Kıymetli Maden, Diebold-Yılmaz

2010

* Bursa Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimi Fakültesi, İşletme, sedacanoruc@hotmail.com

** Bursa Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimi Fakültesi, İşletme, abdulkadir.kaya@btu.edu.tr

İmalat Sanayi Sektöründe Faaliyet Gösteren KOBİ'lerin İhtiyaç Analizinin Yapılması ve Destek Modeli Önerisi: TR4 Bölgesi

Yalçın GENÇOĞLAN *

Özet

Küreselleşen dünyada ticari kısıtlamaların büyük ölçüde kalkması sonucu ülkelerin rekabet edilebilirliğini arttırmasında KOBİ'lerin önemi ve etkisi büyüktür. KOBİ'ler istihdam ettikleri personel sayısı, yapmış oldukları yatırımlar, oluşturdukları katma değer ve ödemiş oldukları vergiler gibi birçok açıdan önemli bir yere sahiptir. Türkiye'nin işletme yapısı ve ihracat verileri incelendiğinde işletmelerin %98'ini KOBİ'lerin oluşturduğu ve KOBİ'lerin %12,4'nün imalat sektöründe faaliyet gösterdiği görülür. KOBİ'lerin toplam ihracatının %91,4'ünü imalat sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin oluşturduğu göz önüne alınırsa; imalat sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin üretim ve yönetim becerilerinin arttırılması, yüksek katma değerli ve yenilikçi ürün üretme kapasitesinin büyümesi, sürdürülebilir büyüme sağlayabilmesi ve küresel pazarda rekabet güçlerini arttırması için KOBİ'lerin ihtiyaçlarını doğru belirlemesi ve kaynaklarını etkin kullanması gerekmektedir.

Bu araştırma kapsamında, Doğu Marmara bölgesi illeri Bursa, Eskişehir, Bilecik, Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu ve Yalova'da bulunan İmalat Sanayi Sektöründe Faaliyet Gösteren KOBİ'lerin İhtiyaçlarını belirlemesi, kaynaklarını en verimli şekilde değerlendirebilmesi ve bölgesel, ulusal ve uluslararası kapsamda yenilik ve rekabetçilik yeteneklerini arttırmaları için destek modeli önerisi yapmak amaçlanmaktadır.

Araştırma kapsamında, TR4 bölgesinde 17441 KOBİ'nin 444 tanesi ile anket çalışması yapılmıştır. Çalışma sonucu ortaya çıkan bulgular betimsel istatistikler ve korelasyon analizi kullanılarak işletmelerin yapısal özellikleri ile İşletmelerin ihtiyaçları arasındaki ilişki araştırılmış, bu ihtiyaçların işletmelere etkileri belirlenmiştir.

Çalışmada yapılan hipotez testleri sonucunda işletmelerin ihtiyaçları ile işletme büyüklükleri arasında pozitif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca KOBİ'lerin karşılaştıkları ihtiyaçlar kendi aralarında karşılaştırıldığında, finansal ihtiyaçların diğer ihtiyaçları doğrudan etkilediği tespit edilmiştir. Çözüm önerilerinin ağırlıklı bir kısmı işletmelerin finansal ihtiyaçlarının çözülmesi ve işletmelerin finansal yönetimlerinin profesyonelleştirilmesi temel alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Need Analysis, Support, TR4, SME, Manufacturing

* Bursa Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, yalcin.gencoglan@kosgeb.gov.tr

Etik İklim ve Örgütsel Kontrol Mekanizmalarının İşe Angaje Olmak Üzerine Etkisi: Sivil Havacılık Sektöründe Bir Araştırma

Öğr. Gör. Emre DURMAZPINAR*, Doç. Dr. Fatih YILDIRIM**

Özet

Havacılık sektörünün, uluslararası ticaretin artışında önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. Bunların yanı sıra havacılık sektörü sürdürülebilir kalkınma, sosyal, politik, çevresel ve ekonomik unsurlar arasında da son derece önemli avantajlar sağlamaktadır. Özellikle hizmet sektörü olarak değerlendirildiğinde havacılık sektörünün başarısı insan kaynağının çabasında gizlidir. Bu nedenle işine bağlı hale gelmiş hatta ötesine geçerek işine angaje olmuş çalışanların örgütlerine önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu araştırmada etik iklim ve örgütsel kontrol mekanizmalarının işe angaje olmayı nasıl etkilediğini belirlemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Türkiye'nin en önemli hava yollarından birisinde çalışan 387 personelden anket yoluyla veri toplanmıştır. Yapılan analizlerin sonuçlarına göre etik iklimin alt boyutlarından yardım severlik iklimi ve ilkelilik iklimi işe angaje olmayı anlamlı ve olumlu olarak etkilerken egoist iklim anlamlı ve olumsuz olarak etkilemektedir. Diğer yandan örgütsel kontrol mekanizmalarının alt boyutlarından girdi kontrolü ve davranışsal kontrolün işe angaje olmayı anlamlı ve olumlu olarak etkilediği tespit edilmiştir. Çıktı kontrolü ise işe angaje olmayı anlamlı olarak etkilememiştir.

Anahtar Kelimeler: Etik İklim, Örgütsel Kontrol Mekanizmaları, İşe Angaje Olmak, Havacılık Sektörü

2010

* Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, Kabin Hizmetleri, emre.durmazpinar@erzincan.edu.tr

** Erzurum Teknik Üniversitesi, İİBF, İşletme, fatih.yildirim@erzurum.edu.tr

Yöneticinin Karanlık Kişilik Özellikleri ve Nepotizm Arasındaki İlişki

Fatih BALTACI*, Doç. Dr. Fatih YILDIRIM**

Özet

Bu çalışma ile yöneticilerde bulunan karanlık kişilik özellikleri ile nepotizm (işe almada kayırmacılık, terfide kayırmacılık ve işlem kayırmacılığı) arasında bir ilişkinin olup olmadığı ve karanlık kişilik özelliklerinden makyavelizm, psikopati ve narsizmin nepotizmi nasıl etkilediğinin araştırılması amaçlanmaktadır. Araştırma kapsamında nepotizm ve yöneticinin karanlık kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla anket tekniğinden yararlanılarak veriler elde edilmiştir. Erzurum ili Palandöken Kayak Merkezinde faaliyet gösteren yıldızlı otellerde çalışan personelden toplanan 181 geçerli veri analize dâhil edilmiştir. Makyavelizmin, terfi ($r= 0,616$, $p=0.000$) ve işe alma süreçlerinde kayırmacılığı ($r= 0,698$, $p=0.000$) anlamlı ve olumlu olarak etkilediği tespit edilmiştir. Narsizmin, terfi ($r= 0,421$, $p=0.000$) ve işe alma süreçlerinde kayırmacılığı anlamlı ve olumlu olarak etkilediği görülmüştür.

Çalışanların algıları ile ilgili yapılan araştırma sonucunda elde edilen verilere yapılan analizler sonucunda; yöneticilerin makyavelist ve narsist kişilik özelliklerinin işe alım ve terfi süreçlerinde kayırmacı uygulamalarını artırdığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Nepotism, Dark Personality Traits, Narcissism, Machiavellianism, Psychopathy

2010

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme, f@erz@edu.tr

** Erzurum Teknik Üniversitesi, İİBF, İşletme, fatih.yildirim@erzurum.edu.tr

BIST Sınai Endeksi ile MSCI Gelişmekte Olan Piyasalar ve VIX Endeksleri Arasındaki Nedensellik İlişkisi

Muhammet Talha AKGÜN* Muhammed Asım KANTAR**

Özet

Finansal enstrümanlara yatırım yaparken, finansal piyasalar arasındaki entegrasyon ve piyasa volatilitesini göz önünde bulundurmak gerekir. Finansal piyasalarda işlem yapan aktörler, gelecekte beklenen fiyat hareketlerini tahmin etmek için birçok göstereyi inceler ve analiz yaparlar. Bu göstergeler Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH), faiz oranları, enflasyon, ihracatın ithalatı karşılama oranı gibi faktörler olabileceği gibi fiyat hareketlerine ışık tutacak gösterge endeksler de olabilir. Bu çalışmada, BIST Sanayi Endeksi ile MSCI Gelişmekte Olan Piyasalar Endeksi ve VIX Korku Endeksi arasındaki nedensellik ilişkisi, 08.01.2017 - 31.03.2024 dönemi için haftalık verilerle incelenmiştir. Çalışmada kullanılan değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisi Granger Nedensellik Testi ile incelenirken kurulan VAR modelleri ve Varyans Ayrıştırma sonuçlarıyla değişkenler arasındaki karşılıklı etkilenme düzeyleri de tespit edilmiştir. BIST, MSCI ve VIX değişkenleri ile yapılan Johansen-Juselius Eşbütünleşme Testi (1990) sonucunda, değişkenler arasında istatistiksel olarak %1 anlamlılık düzeyinde eşbütünleşme olduğu tespit edilmiştir. Uygun gecikme uzunluğu 5 olarak tespit edildikten sonra gerçekleştirilen Granger Nedensellik Testi sonuçlarına göre %5 anlamlılık düzeyinde VIX Korku Endeksinden, BIST Sınai Endeksine ve MSCI Gelişmekte Olan Piyasalar Endeksine doğru nedensel ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Etki-tepki sonuçlarına göre MSCI'ın BIST Sınai Endeksi şoklarından %15,19 ve VIX Endeksinin şoklarından yaklaşık olarak %25,68 etkilenmekte; VIX Endeksi ise BIST Sınai Endeksinin şoklarından %6,56 ve MSCI Endeksinin şoklarından yaklaşık olarak %0,59 etkilenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Piyasalar, BIST, Granger Nedensellik Testi, VAR Analizi

2010

* İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Finans Bilim Dalı, Doktora Öğrencisi, muhammettalha.akgun@erzurum.edu.tr

** Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Muhasebe Finansman Bilim Dalı, Doktora Öğrencisi, muhammed.kantar@erzurum.edu.tr

Erich Fromm'un Sahip Olmak Ya Da Olmak Varoluş Biçimleriyle Sembolik Tüketime Eleştirel Bir Bakış

Büşra TUTAL*

Özet

Günümüz toplumlarında tüketim unsuru, insan davranışlarını şekillendiren en önemli dinamiklerden biridir. Tüketim, insanın var olduğu andan itibaren mevcut bir yaşam pratiğidir. Bu anlamda, bireylerin gündelik davranış kalıplarını da etkilemektedir. Sembolik tüketim, ürün, hizmet ya da markaların taşıdıkları anlam ve değerlere göre tüketilmesini içermektedir. Tüketiciler, sahip oldukları markalar aracılığıyla kendi kimliklerini tanımlayamaya başlar. Bu çalışmada sembolik tüketime ve getirmiş olduğu etkenlere, Frankfurt Okulu düşünürlerinden Erich Fromm'un 20. yy.'da yazmış olduğu, "*Sahip Olmak Ya Da Olmak: İki Varoluş Biçimi Üzerine Bir İnceleme*" kitabından yola çıkarak eleştirel bir bakışla yaklaşmıştır. Bu amaçla kitap incelemesi ve literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Fromm' a göre insanın yalnızlığı ve buna bağlı olarak taşıdığı huzursuzluğu aşmak için bazı kaçış mekanizmaları vardır. Günümüzde bu mekanizmalardan birinin artan tüketim pratikleri olarak yansıdığını görmekteyiz. Tüketim pratiklerinin kontrolsüz artması, insanlarda varoluşsal bunalımlara, kimlik sorunlarına ve biricikliğin kaybında yol açmaktadır. Tüketim kültürünün arttığı bir ortamda birey de kendini bir ürün olarak görmeye başlar. Fromm buna "Pazar Ekonomisi Karakter Biçimi" ya da "Pazar Karakteri (Marketing Character)" demektedir. Bu kavrama göre birey aynı bir ürün gibi kendini kişilik pazarında satmaya başlar. Başarı ve kendine biçtiği değer algısı ise bu pazarda gördüğü talebe göre şekillenir. Daha fazla arzu edilmek isteyen birey için ilk adım ambalajını çekici kılmaktır. Bunun için de markaları ve onların temsil ettiği kişilikleri kullanmaktadır. Araştırmanın sonucunda, bu sürecin sahip olma varoluş biçimini desteklediği ve bireylerin biricikliğini silerek kitlesel bir "ürüne" çevrildiği görülmektedir. Bu çalışmanın amacı bahsi geçen kavramlar üzerine bağlantılar oluşturmak ve sembolik tüketimin oluşturduğu "sahip olma" bilincine dair farkındalıklar sağlamaktır. Çalışmanın literatürdeki benzer konulara katkı sağlaması da amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Erich Fromm, Sahip Olmak Ya Da Olmak, Sembolik Tüketim, Pazar Ekonomisi Karakter Biçimi, Marka

* Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Reklamcılık Ana Bilim Dalı, busratatal287@gmail.com

Yapay Zeka Tabanlı Bir Platform Olan “Dipnot.tv” de Haber Dili: 31 Mart 2024 Yerel Seçimi Örneği

Ceylan KORKUT *

Özet

Yapay zeka teknolojileri haberin daha hızlı, doğru ya da anlık teyit edilebilir olma özelliğini bünyesinde barındırır. Yapay zeka teknolojilerinin gazetecilik alanında kullanımı gazetecilerin bilgiler arasındaki gezintisini kolaylaştırmakta ve gazeteciye bir sentez alanı yaratmaktadır. Çalışmanın amacı haber ve yapay zeka arasında meydana gelen gelişmelerin alana ne yönlü yansımalarının olduğunu literatür ve güncel bir örnek üzerinden ortaya koymaktır. Bu haber sitesi Türkiye’de yapay zeka haberciliği açısından öncü bir çalışma olması açısından önemlidir. Çalışma Dipnot AI haber sitesinin sahiplik yapısı, sitenin hazırlanma serüveni, Cüneyt Özdemir’in YouTube ve Twitter’da haber sitesini sunumu, yapay zeka haberciliği ve haber dili hakkındaki literatür incelemesinden oluşmaktadır. Sitede yer alan “trend konular” başlığı altında verilen sekmelerden yerel seçim sekmesi seçilerek yerel seçim haberlerinin dili betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular, haberlerin habercilik pratiklerine uygun olarak üretildiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka Haberciliği, Haber Dili, Sahiplik Yapısı

* Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Ana Bilim Dalı, ceylankorkutt@yandex.com

Türkiye'de Bankacılık Sektöründe Sürdürülebilir Finans Uygulamaları ve Devlet Teşvikleri

Ahmet KAHRAMAN*

Özet

Küresel sorunlar, ekonomik kalkınma ve çevrenin korunması arasında hassas bir denge kurma ihtiyacı doğurmaktadır. Artan nüfus, kaynak kıtlığı ve iklim değişikliği gibi tehditler karşısında, sürdürülebilir kalkınma modeli öne çıkmaktadır. Bu model, ekonomik kalkınmayı teşvik ederken, çevresel ve sosyal sorumluluğa da öncelik vermektedir. 1970'lerde artan çevresel ve sosyal farkındalıkla ortaya çıkan sürdürülebilir kalkınma kavramı, 1980'lerde Brundtland Raporu ile somutlaşmıştır. 1990'larda Rio Zirvesi ve Kyoto Protokolü gibi uluslararası anlaşmalar ile küresel taahhütler pekiştirilmiş ve 2000'lerde belirlenen sürdürülebilir kalkınma hedefleri finansal sektörün de bu hedeflere katkıda bulunmasını teşvik etmiştir. 2010'larda yeşil tahviller, sürdürülebilirlik bağlantılı krediler ve sosyal etki yatırımı gibi ürünler yaygınlaşmıştır. 2020'lerde ise iklim değişikliği, pandemi gibi küresel sorunlar sürdürülebilir finansın önemini daha da artırmıştır. Sürdürülebilir finans, uzun vadeli karlılık, çevresel ve sosyal sorumluluk ve etik yönetim ilkeleri arasında hassas bir denge kurarak, finansal araçlar ve hizmetler aracılığıyla ekonomik kalkınmayı desteklerken çevresel ve sosyal riskleri de göz önünde bulundurarak gelecek nesiller için daha yaşanabilir bir dünya inşa etmeye katkıda bulunmaktadır. Ayrıca sürdürülebilir finans, küresel ısınma, doğal kaynak sıkıntısı ve sosyal eşitsizlik gibi kritik sorunlara çözüm bulmak için hayati önem taşımaktadır. Finansal sektörün bu alandaki yatırımları, daha temiz bir çevre, daha adil bir toplum ve daha sürdürülebilir bir gelecek için kritik bir rol oynamaktadır. Kısacası bu bilgiler doğrultusunda sürdürülebilir finans, uzun vadeli getiriye, çevresel ve sosyal sorumluluğu ve etik yönetimi harmanlayarak gelecek nesiller için kalkınmayı destekleyen kapsamlı bir finansal bakış açısı olarak tanımlayabiliriz. (CÖK, 2023, s. 53). Sürdürülebilir finans, bankacılık sisteminin çevresel ve sosyal sorumluluk ilkelerini benimsemesi ve bu ilkeleri tüm finansal faaliyetlerine entegre etmesi olarak tanımlanabilir. Bu kapsamlı yaklaşım hem bankalar hem de toplum için önemli faydalar sağlayarak daha temiz bir çevreye ve daha adil bir topluma katkıda bulunur. Sürdürülebilir finans, bankalar için itibar, müşteri, risk yönetimi ve toplum için ise temiz çevre, adil toplum ve ekonomik kalkınma sağlayarak kapsamlı bir değişim yaratmaktadır. Bankalar açısından sürdürülebilir finans, yenilenebilir enerji, yeşil binalar ve sürdürülebilir tarım gibi alanlarda yeni yatırım fırsatları sunmaktadır. Ayrıca, çevresel ve sosyal riskleri dikkate alan bir finansal sistem, bankaların varlıklarının değerini korumaya ve uzun vadeli finansal istikrarı sağlamaya yardımcı olmaktadır. Sürdürülebilir finansal faaliyetlere katılmak, bankaların itibarını ve müşteri memnuniyetini de artırdığı tespit edilmiştir. Toplumsal ve çevresel faydalara ek olarak, McKinsey ve Deloitte gibi danışmanlık firmalarının yapmış oldukları anket ve analizlerin sonuçlarında da görüldüğü gibi, sürdürülebilirlik faaliyetlerini aorum stratejisi olarak benimseyen firmaların, kamuoyu nezdindeki itibar ve prestijlerindeki artışın yanı sıra ürün ve hizmet yelpazesinin genişlemesiyle daha geniş bir müşteri kitlesine hitap etmesi ve bu sayede işlem karlılıklarının artması da sürdürülebilirlik faaliyetlerinin pozitif çıktılarında yer almaktadır (GÖKIRMAK & GEDİKLİ, 2021, s. 93). Sürdürülebilir sukuktan elde edilen fonlar, yenilenebilir enerji, yeşil binalar ve sürdürülebilir tarım gibi çevresel ve sosyal sorumluluk ilkelerine uygun projelere aktararak daha yaşanabilir bir dünya için önemli bir yatırım kaynağı haline gelmiştir. Örneğin, Kuveyt Türk'ün 2021 yılında gerçekleştirdiği ve Türkiye'de ve dünyada bir ilki temsil eden "Global Sürdürülebilir Tier 2 Sermaye Benzeri Sukuk İhracı", prestijli Islamic Finance News (IFN) tarafından "Yılın İşlemi" ödülüne layık görülmüştür. Bu ödül, Kuveyt Türk'ün sürdürülebilir finans alanındaki öncülüğünü ve bu alana olan katkılarını teyit etmektedir. Bir diğer örnek ise, Türkiye İş Bankası 2024 yılı itibarıyla kimyasal atık sahalarına kredi vermeme kararı olarak çevreye duyarlı bir adım atmış ve yeşil finansmanın etik ve sorumlu bir şekilde uygulanması gerektiğine dair önemli bir örnek teşkil etmiştir. Sürdürülebilir finans, temiz enerji ve sürdürülebilir kaynak kullanımıyla çevre kirliliğini ve iklim değişikliğini azaltmaya yardımcı olmaktadır. Sosyal sorumluluk yatırımları ve mikro finans gibi araçlarla gelir eşitsizliğini ve yoksulluğu azaltmasına katkıda bulunmuştur. Sürdürülebilir finans uygulamaları arasında yeşil kredi, yeşil tahvil, sürdürülebilirlik bağlantılı kredi, sosyal etki yatırımı ve yeşil sigorta gibi ürünler yer almaktadır. Türkiye'de de bu uygulamalar son yıllarda hızla geliş göstermektedir. Birleşmiş Milletler Küresel Sözleşmesi tarafından yayınlanan Sürdürülebilir Finans Bildirgesi, bankalara sürdürülebilir finans prensiplerini uygulamada bir çerçeve sunmaktadır. Paris İklim Anlaşması, BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve AB Yeşil Mutabakatı gibi ulusal ve uluslararası çerçeveler de sürdürülebilir finansın gelişmesine katkıda sağlamaktadır. Sürdürülebilir finans, daha temiz bir çevre, daha adil bir toplum ve daha sürdürülebilir bir gelecek için önemli bir araçtır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Piyasalar, BIST, Granger Nedensellik Testi, VAR Analizi

2010

* İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Finans Bilim Dalı, Doktora Öğrencisi, ahmetkahraman585@gmail.com

KOSGEB Algısı ve Beklentilerinin Araştırılması

Mehmet Akif UYRUN*

Özet

KOSGEB kurumunun, KOBİ'ler ve işini kurmak isteyen girişimci adayları için büyük bir öneme sahip olmasının yanı sıra; ekonomik istikrar, üretim devamlılığı ve ulusal hedefler açısından önemli bir misyonu bulunmaktadır. Her dönemde olduğu gibi çağımızda da bu misyonu gerçekleştirebilmek için günün gerektirdiklerini yakalayabilmek ve sürekli gelişim içerisinde olmak gereklidir. KOSGEB bu çerçevede sürekli yenilenen destekleri ve verdiği eğitimleriyle KOBİ ve girişimcilerin yanında olmaktadır. Bu değişimin KOBİ ve girişimci adayları tarafından doğru şekilde anlaşılması, desteğe ihtiyaç duyanların KOSGEB'e ulaşabilmesi ve desteklerin beklentilere cevap verebilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla KOSGEB ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiş ve anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışmasına çeşitli eğitim durumu ve yaş gruplarından 348 kişi katılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, betimleyici istatistikler, korelasyon analizi ve Ki-Kare testi kullanılarak analiz edildi. Çalışma sonucunda; ortaya konan hipotezlerle KOSGEB ile ilgili algı beklentilerinin mevcut durumu ortaya serilmeye çalışılmış, hipotezler ve istatistiksel veriler analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; oluşan algının, eğitim ve etkili iletişimle daha doğru bir biçimde şekilleneceği ve beklentilerin KOSGEB tarafından değerlendirilerek kuruluş amacına hizmet açısından önemli bir yer tutacağı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: KOSGEB, Algı, Beklenti, KOBİ, Destek

2010

---

* Bursa Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, akifuyrun@gmail.co

Kripto Para Fiyat Tahmininde XGBoost Algoritmasının Etkinliği

Tahsin TAYIR *, Prof. Dr. Abdulkadir KAYA **

Özet

Son yıllarda yaşanan pandemiler, ekonomik krizler toplumsal yaşamı etkilediği gibi, finansal piyasalar üzerinde de önemli etkiler yaratmıştır. Beklenmedik olayların ve farklı ekonomilerde meydana gelebilecek olayların finansal piyasalarda yaratacağı büyük etkiler, ekonomi ve piyasalarda yarattığı bozucu etki ile risk faktörünün büyümesine ve yatırımcıların risk iştahlarının azalmasına sebep olmaktadır. Bu durum aynı zamanda, yatırımcıların mevcut portföylerinin ve portföylerine ekleyecekleri yatırım araçlarının gelecek performansını öngörmede de güçleştirmektedir. Son yüzyılda yatırımcıların ve araştırmacıların en çok araştırdıkları konulardan birisi olan yatırım araçlarının gelecekteki performanslarının tespit edilmesiyle ilgili birçok farklı analiz yöntemi geliştirilmiştir. Yatırım araçlarının fiyat tahminine yönelik yapılan akademik çalışmalar incelendiğinde; regresyon, yapay sinir ağları, bulanık mantık, GARCH ve ARIMA gibi modellerin kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde teknoloji, istatistik ve matematik alanlarındaki yaşanan gelişmeler sonucunda ortaya çıkan, yapay zeka teknolojilerinin sağladığı katkıların önemi büyük ölçüde artmıştır. Yapay sinir ağları gibi yapay zeka yöntemleri, sadece temel finansal verileri değil, hisse senetleri üzerinde etkisi olabilecek pek çok farklı kaynaktan elde edilen verileri de analiz edebilme yeteneğine sahiptir. Böylece gelecekteki fiyat hareketlerini etkileyebilecek daha karmaşık dinamikler göz önünde bulundurularak daha isabetli tahminler yapılabilmektedir. Tahmin yöntemlerinde yaşanan bu gelişmeler yanında, 2000'li yılların başından itibaren finansal piyasalara dahil olan ve taşıdığı yüksek riske rağmen işlem hacmini her geçen gün artırmakta olan kripto paraların finansal piyasalara girmesiyle fiyat tahminlerine olan ilgiyi de önemli ölçüde artırmıştır. Bu çalışmada kripto paralar arasında en fazla işlem hacmine sahip olan ve piyasanın dinamikleri olarak kabul edilen Bitcoin ve Ethereum'un fiyat tahminlerinin yapılmasında, verimlilik, esneklik ve aşırı uyumla başa çıkma yeteneğine sahip makine öğrenme algoritması olan XGboost yönteminin etkinliği test edilmiştir. 20.03.2017-19.03.2024 dönemi günlük kapanış verileri ile yapılan analizlerde verilerin % 80'i eğitimde, % 20'si ise tahminde kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda XGBoost algoritmasının hem Bitcoin hem de Ethereum fiyatlarını tahmin etmede oldukça yüksek başarı gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bitcoin, Ethereum, Makine Öğrenmesi, XGBoost

* Bursa Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, tahsintayir@hotmail.com

** Bursa Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi abdukkadir.kaya@btu.edu.tr

İletişim İklimi ve Nomofobinin Sanal Kaytarmaya Etkisi

Büşra DEMİR*, Doç. Dr. Fatih YILDIRIM**

Özet

Akıllı telefon kullanımının artması ile beraber kurumlar içerisinde daha önce görülmemiş yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. Dijitalleşme ile birlikte sanal yaşam ve getirdikleri bazen kurumlar açısından istenilen durum olsa bile olumlu olmayan sanal kaytarmalara da neden olmaktadır. Bu nedenle bu araştırmada sanal kaytarma ve onu etkilediği düşünülen akıllı telefon bağımlılığı olarak ifade edilen nomofobi kavramı ve kurumlardaki iletişim iklimi arasındaki ilişkiyi belirlemek amaç edinilmektedir. Bu amaç doğrultusunda araştırma Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Erzurum ili resmî eğitim kurumlarında görev yapmakta olan 253 öğretmen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre iletişim ikliminin alt boyutu savunmacı iletişim iklimi sanal kaytarmanın alt boyutu olan önemli ve önemsiz sanal kaytarmayı anlamlı ve olumlu yönde etkilerken, diğer alt boyutu olan destekleyici iletişim iklimi ise önemli sanal kaytarmayı olumsuz yönde etkilerken, önemsiz sanal kaytarmayı etkilemediği görülmektedir. Nomofobinin alt boyutlarından günlük yaşamda bozulma ve tolerans sanal kaytarmayı etkilerken, diğer alt boyutlarıyla sanal kaytarma arasında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir. Savunmacı iletişim iklimi ile nomofobinin alt boyutları arasında anlamlı ilişki tespit edilirken, destekleyici iletişim iklimiyle nomofobinin alt boyutları arasında anlamlı ilişki tespit edilmediği gözlemlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanal Kaytarma, Nomofobi, İletişim iklimi, Destekleyici İletişim İklimi, Savunmacı İletişim İklimi

2010

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yönetim Organizasyon, İşletme, dmr@mail.com

** Bursa Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi abdukkadir.kaya@btu.edu.tr

Sağlık Alanında Yapılan Örgütsel Adalet Konulu Çalışmaların Bibliyometrik Analizi

Gülşen Hatice GEDİK*

Özet

Bu çalışmanın amacı 2000-2024 yılları arasında yayınlanan sağlık alanında örgütsel adalet konulu çalışmaları bibliyometrik analiz yöntemi ile incelemek ve ilgili konuda çalışma yapacak araştırmacılara bir yol rehberi hazırlamaktır. Örgütsel adalet kavramı, örgüt çalışanlarının kendilerine adil davranılıp davranılmadığı konusundaki düşünce ve algıları olarak ifade edilmektedir. Bu çalışmada Web of Science veri tabanı veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Belirlenen veri tabanında 'organizational justice, health, justice and health employee' anahtar kelimeleri ile tarama yapılmıştır. Çalışma, elde edilen 507 yayın üzerinden yürütülmüştür. Verilerin analizinde VOSviewer programı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında en fazla çalışma yapan yazarlar, yıllara göre yayın grafiği, yayınların doküman çeşitleri, atıf sayıları, dizin grafiği gibi parametrelere bakılmıştır. Araştırma bulguları sonucunda konu ile ilgili en fazla yayını bulunan ülkenin Amerika olduğu, en çok yayın yapan yazarın Elovainio M. olduğuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Örgütsel Adalet, Sağlık Çalışanları, Bibliyometrik Analiz, Adalet, Örgüt.

* Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Yönetimi, gh_kaya22@hotmail.com

Hellenistik Dönem Paphlagonia Krallığı'nın Siyasi Tarihi

Alaaddin KALAYCI*

Özet

İÖ 6 yüzyılda Paphlagonia Krallığı, Heraklia kent krallıklarıyla sınır komşusu olup Yunan kültürünü devam ettiren yerel bir krallıktır. Ahameniş Krallığı, İÖ 5 yüzyılda Lidya Krallığı'nu yıkarak Anadolu coğrafyasının büyük kısmını ele geçirmiştir. Ahameniş Krallığı'nın Anadolu coğrafyasını ele geçirmesiyle birlikte Paphlagonia Krallığı da Ahameniş sınırlarına dâhil olmuştur. Paphlagonia Krallığı, Sparta - Yunan kent devletlerinin mücadelesinde, Sparta krallığı ile ittifak kurmuştur. Ahameniş Krallığı'nın, Büyük İskender tarafından yıkılmasından sonra Paphlagonia Krallığı, Makedon Krallığı sınırları içinde kalmıştır. Hellenistik dönemde Küçük Asya coğrafyasındaki krallıklardan Pontus Krallığı, hâkimiyetini sağlamlaştırmak adına kurulduğu bölgede yayılcı politika uygulamıştır. Yayılcı politikanın sonucu olarak I. Mithradates, Paphlagonia'yı Pontus Krallığına dâhil etmiştir. Ancak Pontus Krallığı, İÖ 183 yılında Bithynia, Pergamon ve Kapadokya krallıkları ile yaptığı barış neticesinde Paphlagonia Krallığı'ndan çekilmiştir. Pergamon kralının ölümüyle birlikte krallığını Roma'ya miras olarak bırakmasından sonra Pergamon soyundan olan Aristonikos isyanı sırasında, Paphlagonia Krallığı Roma'ya olan desteğinin karşılığında Lykaonia bölgesi verilmiştir. İÖ 106 yılında Paphlagonia Krallığı Bithynia ve Pontus Krallıkları tarafından işgal edilerek aralarında paylaşılmış ve bu durum Roma - Pontus savaşlarının başlangıç sebeplerinden birisi olmuştur. Savaşın Roma lehine sonuçlanmasıyla, İÖ 65 yılında Paphlagonia Krallığı bağımsızlığını kazanmıştır. Paphlagonia Krallığı, Roma'da Caesar ve Pompeius arasındaki iç savaşta Pompeius'u, Octavianus ve Antony arasındaki ikinci iç savaşta Octavianus'u desteklemiştir. İkinci iç savaşta Octavianus'un kazanmasıyla Roma'da yönetim sistemi değişerek cumhuriyetten imparatorluğa geçilmiştir. Roma imparatorluk döneminde İÖ 6 yılında Paphlagonia Kraliyet ailesi Roma imparatoru Augustus'a sadakat yemini etmiştir. Augustus'un yaptığı düzenlemeler sonucunda Paphlagonia Krallığı Roma'nın Galatia Eyaleti'nin sınırlarına dâhil edilmiştir. Bu çalışma, Hellenistik ve Roma dönemlerinde Paphlagonia Krallığı'nın siyasi tarihi hakkında genel bilgi vermeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hellenistik Dönem, Paphlagonia, Siyasi Tarih

* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, alaaddin.kalayci@hotmail.com

Moğol Evliliklerinde Hediyeleşme: Çeyiz ve Mehir

Aleyna DURMUŞ*

Özet

Geçmişten bugüne kadar evliliklerde değişmeyen bir gelenek var ise o da evlenecek kız için düzülen çeyiz ve verilen mehir geleneğidir. Moğol toplumunda evlilik öncesinde kız isteme merasimi gerçekleştiikten sonra hediyeleşme gerçekleşirdi. Bunun üzerine gelin olarak verilen kız, babasının evinden ayrılırken ona mutlaka çeyiz ve maddi destek sağlanırdı. Çeyiz ve mehir Moğol toplumunda kız evlendirmenin en önemli parçalarından biri olarak görülüyordu. Kaynaklara göre çeşit çeşit mamuller ve farklı ölçü miktarlarında ürünler Moğol gelinlerine mehir olarak isteniyordu. Bu mehir içeriği bazen dinar ve tümen şeklindeyken, bazen de belirli miktara sahip ipek veya elbise de olabilmekteydi. Mehir geleneği, Moğolların imparatorluk sürecinde çok sık karşılaşılan bir gelenek olmamasına karşın İslamiyet'i kabul etmelerinden ve benimsemelerinden sonra evlilik hayatlarında sıkça karşılaşılan bir durum haline gelmiştir. Bu bilgi ile Moğollara mehir geleneğinin İslamiyet ile geldiğini, bu sebeple İlhanlı Devleti ve Altın Orda Hanlığı'ndan özellikle bahsetmek gerekir. İlhanlılarda ilk mehir geleneği Gazan Han döneminde görülmüştür. Bu durumun ilk örneği; Gazan Han'ın 16 Şevval 698/17 Temmuz 1299'da Kutluğ Timur'un kızı Kiramun Hatun ile evlenip 60 tümen mehir vermesidir. Olcaytu Sultan'ın 900.000 dinar mehir vererek karşılık olarak Horasanlı Bulugan Hatun ile evlenmesi de mehir geleneğine verilecek diğer bir örnektir. Örneklerle, Moğol devletinde mehir verme geleneğinin varlığını ispatlamak mümkündür. Bu kapsamda bu çalışma ile Moğollarda kadın kavramına değer katacak geleneklerden biri olan mehir ve gelin için hazırlanan hediyeler ve çeyizler açıklanarak Moğol kültür tarihine katkı sağlayacak bir çalışma ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Moğollar, Kadın, Çeyiz, Mehir.

2010

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta çağ Tarihi, aleyna.durmus77@erzurum.edu.tr

XIX. Yüzyıl Seyyahlarından Charles Robert Cockerell'in Anlatımlarında Antalya'nın Kimliği

Aleyna Ecrin ÖZTÜRK*

Özet

Tarih boyunca Antalya'yı ziyaret eden pek çok seyyah olmuştur. Bu seyyahların hemen hemen her çağda var oldukları göz önüne alındığında gezdikleri şehirlerin siyasi, sosyo-ekonomik, kültürel bağlamda şahit oldukları ya da duydukları bilgileri seyahatnamelerine taşıdıklarını söylemek yerinde olacaktır. XIX. Yüzyılın son çeyreğine tesadüf eden Meşrutiyetin ilan sürecine kadar Antalya'yı ziyaret eden seyyahların olduğu göze çarpmaktadır. Bu ziyaretlerde Seyyahlar, seyahatnamelerde gayrimüslimlerin günlük yaşantılarına dair bilgilerle ilgilenmeye başlamışlardır. Bunlar kozmopolit bir etnik yapıya sahip olan Antalya hakkında bilgiler verirken her kesimin dinî ve kültürel değerleri hakkında ayrı ayrı bilgiler sunmayı uygun görmüşlerdir. Ayrıca seyahatnameler, Antalya'nın her iki dönemdeki ekonomik ve siyasi görünümüne dair bilgiler de içermektedir. Bu çerçevede, Antalya'ya dair 22 seyahatname şehrin siyasi, ekonomisi, gündelik hayatı ve salgın hastalıklar temelinde incelenmektedir. XIX. yüzyıla kadar Antalya, çeşitli nedenlerden dolayı gezginlerin en önemli ziyaret noktalarından biri olmuştur. Çeşitli yazarların farklı zamanlarda bölgeye yaptıkları seyahatlere ilişkin çok sayıda çalışma ve değerlendirme bulunmaktadır.

Zira halk arasındaki etnik çeşitlilik, günlük yaşam ve inanç sisteminde de farklılaşmayı beraberinde getirdiğinden her bilgi ve anlatım birbirinden bağımsız olarak vücut bulmuştur. Elbette dönemin Antalya'sı hakkında bilgi veren birçok seyyah vardır. Fakat Charles Robert Cockerell'in çok genç yaşlarda Avrupa ile Osmanlı'yı kıyaslama dürtüsü ile seyahate başlaması dolayısıyla oldukça dikkat çekicidir. Yüzyıllar boyunca çeşitli seyyahların ziyaret merkezi olan Antalya, XIX. yüzyılda da çeşitli nedenlerden dolayı seyyahlar tarafından incelemeler yapılmıştır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde bildiri, Charles Robert Cockerell'in kim olduğu, ne amaçla Antalya'ya gittiği ve buradaki izlenimlerini aktarmada nasıl bir metod izlediği ve Antalya'nın kimlik aktarımındaki rolü hakkında ilginç bilgiler sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Seyahatname, Charles Robert Cockerell, Antalya, Kimlik.

---

* Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, aecrin.ozturk22@gmail.com

Ebû Saîd Bahadır Han ve Emîr Çoban'ın Hâkimiyet Mücadelesi

Aykut Buğra DERİN*

Özet

Büyük Moğol İmparatorluğu'nun bir şubesi olan ve Hülegü Han'ın temellerini attığı İlhanlı Devleti'nin son hükümdarı Ebû Saîd, 1316 yılında babası Ölceytü'nün ölümü ile tahta geçti. Tahta geçtiğinde çocuk yaşta olması ve devlet kademelerinde güçlü emirlerin bulunması sebebiyle etkinlik gösteremedi. Güçlü emirler dendiğinde döneme damgasını vuran şahsiyet ise Emir Çoban idi. Çoban, Ebû Saîd'in çocuk yaşta olması ve bu durumdan sağladığı avantajlı durumu kullanmasını bildi ve adeta İlhanlı ülkesinin tek hâkimi konumuna geldi. Her ne kadar Ebû Saîd'in saltanatının ilk yıllarında Çoban'a karşı olan İlhanlı emirleri ayaklansalar da, bu durumu hanlık makamının yardımı ile bertaraf etmeyi başardı. Bu gelişmeler Emîr Çoban'ın kudretinin artmasına yol açtı ve devlet kademelerine kendi ailesinden ve kendine yakın olan devlet adamlarını yerleştirerek egemenliğini güçlendirdi. İlerleyen yıllarda giderek tecrübe kazanan Ebû Saîd, Emir Çoban'ın güçlü durumunun kendi hâkimiyeti açısından zararlarını fark etmeye başladı. İlhanlı ülkesini içerisinde bulunduğu bu durumdan kurtarmak ve hâkimiyetini tesis etmek için bu emiri ortadan kaldırmayı hedefledi. Ancak süreç içerisinde sahip olduğu mevki ve ülkenin siyasî, askerî ve mali kaynaklarını kontrol eden bu şahsiyetin bertaraf edilmesi hemen mümkün olmadı. Bunun için Ebû Saîd Bahadır Han stratejik bazı hamleleri başarıyla ve oldukça dikkatli bir biçimde uygulayarak süreç içerisinde ülkenin tek hâkimi konumuna ulaştı. Fakat Ebû Saîd Bahadır Han'ın merkezî otorite kurma çalışmaları, erken vefat etmesi sebebiyle yarım kaldı. Biz bu çalışmamızda, İlhanlı Devleti'nin son döneminde gerçekleşen Ebû Saîd Bahadır Han ve Emîr Çoban arasındaki hâkimiyet mücadelesinin ortaya çıkışı, gelişimi ve sonuçlarını ana hatlarıyla anlatmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Moğollar, İlhanlı Devleti, Ebû Saîd Bahadır Han, Emir Çoban.

2010

* Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Çağ Tarihi, Doktora Öğrencisi.
aykutderin@hotmail.com.tr

Evliya Çelebi'nin Yolculuğu ve Kuzey Sudan'daki Arkeolojik Keşiflere Etkisi

Alamin İbrahim Hassan ABDALLA *

Özet

Evliya Çelebi, 17. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu topraklarını gezen bir Osmanlı kaşifidir. Kırk yılı aşkın bir süre seyahat etmiş ve bu geziler sırasında edindiği gözlemleri "Seyahatname" olarak bilinen, toplam on ciltlik eserinde kaydetmiştir. Gezip gördüğü farklı coğrafyalardan derlediği notları, arkeoloji ile ilgili bilgi ve açıklamalar içermesi ile, arkeoloji alanındaki araştırmacılar için önemli bir tarihi kaynak olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, farklı bölgelerin kültürel mirası, folkloru ve yerel gelenekleri ile yönetim sistemleri hakkında değerli bilgiler vermektedir. Özellikle bu araştırma, 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun bir bölgesi olan Kuzey Sudan (Nubia) bölgesine odaklanmaktadır. Bu bölge, 4000 yılı aşkın bir süre, dikkate değer bir yerleşim tarihine ve yerleşimlerin sürekliliğine tanık olmuştur. 1672'de Evliya Çelebi, "Seyahatname" eserinde aktardığı değerli notlara göre, Kuzey Sudan'ı ziyaret etmiştir. Bu notlar arkeolojik araştırmalarımıza büyük katkı sağlamıştır. Arkeolojik alanlar, köyler, kasabalar ve evlerin yanı sıra surlar, kaleler, camiler, kiliseler ve tapınaklar hakkındaki kapsamlı açıklamaları, bölgedeki arkeolojik alanları tahsis etmek ve belirlemek için bir rehber olarak kullanabilmıştır. Bu makale, Evliya Çelebi'nin Kuzey Sudan'daki arkeolojik alanlarla ilgili açıklamalarını bölgedeki son arkeolojik keşiflerle ve seyyahın açıklamalarıyla nasıl ilişkili olduğunu karşılaştırmaya çalışmaktadır. Ayrıca, bu makale gezgin kayıtlarının önemini ve tarihi ve arkeolojik araştırmalara nasıl katkıda bulduklarını açıklayacak, yazılı belge ve arkeolojik araştırmaların müşterek sunduğu veriler yardımı ile tarihi yapıların işlevlerini ve toplumların karmaşıklığını açıklayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Evliya Çelebi, Seyahatname, Sudan, Arkeoloji

2010

* Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji, alamin88butana@gmail.com

Güney Kafkasya'da Haç Geleneği: Kafkas Albanya'sı Üzerinden Bir İnceleme

Ayşe NARMANOVA*

Özet

Kafkas Albanya'sı MÖ IV-MS VIII yüzyıllarda şimdiki Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistanın bazı kısımları ve Güney Dağıstan bölgelerinde var olan tarihi bir devlettir. Kafkas Albanya'sının da dahil olduğu Güney Kafkasya, haç işaretinin ilk yayıldığı bölgelerden biridir. Basit yapıya sahip bu tür işaretlerin en eski örneklerine Albanya arazisindeki eski kaya resimlerinde (Gobustan, Gemikaya) rastlanmıştır. Bunların arasında ışığını dünyanın dört bir yanına yayan ve Güneş'i temsil eden bir haç veya gamalı haç ile dört parçaya bölünmüş daireler de yer almaktadır. Pek çok ülkede olduğu gibi Albanya'da da Hristiyanlıktan önce bile haç, ateşin, güneşin, sonsuz yaşamın simgesi olarak kutsal bir işaretti. Hristiyanlığın kabulünden sonra burada bulunan haçlar doğrudan Hristianlıkla ilişkili olarak kullanılmaya başlandı. Bununla ilgili olarak Alban tarihçi Musa Kalankatuklu, yazmış olduğu "Alban tarihi" adlı eserinde Alban toplumunun kutsal haça yönelik tutumuna defalarca değinmiştir. Erken Alban Hristiyan haçları, biçimleri bakımından eski Hristiyanlık öncesi haçlardan farklıydı. Haçlar genellikle, eşit kolları olan dörtgen bir şekle sahiptiler. Ancak taş üzerinde oyulmuş haçların kolları yukarıya yaklaştıkça genişliyordu. Azerbaycanlı arkeolog R.Göyüşov, alban haçları üç farklı ana gruba ayırıyor: 1) kolları aynı büyüklükte olan haçlar; 2) çift yıkama ile tamamlanan dikdörtgen haçlar; 3) kolların uçlarında üç yaprak bulunan haçlar. Alban haçı, Hristiyanlık öncesi inançların ve evren anlayışının işaretlerini içeren semböleri taşıyan dünyadaki tek haçtır. Bu haçların tüm kompozisyonları cennet ile yeryüzü, güneş ve doğurganlık arasındaki bağlantının sembolü olarak yansıtılmaktadır. Bu çalışmada, yüzyıllar boyu farklı medeniyetlere, dinlere ev sahipliği yapmış Güney Kafkasya'da kullanılmış olan haçların kökeni ve Alban haçlarının kendine has farklılıklarını göz önüne sermek amaçlanmıştır. Bunun için Albanya'ya dair eski yazılı kaynaklar ve arkeolojik keşiflerin sonuçları incelenmiştir. Çalışma, bölgedeki farklı toplulukların medeniyetini ve inancını anlamak için önemlidir. Çalışmanın sonucunda, Güney Kafkasya arazisinde Hristian inancından öncelere dayanan haç kullanma geleneğinin olduğu görülmüştür. Ayrıca, bu gelenekler arasında Kafkas Albaniya'sıda Hristianlığın kabulünden sonra kullanılmaya başlanan haçların bölgedeki diğer haçlardan farklı yönleri olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kafkas Albanya'sı, Güney Kafkasya, Hristiyanlık, Haç, Azerbaycan

* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih, ayshanarimanova@gmail.com

Asur İstihbarat Raporlarının Gazetecilik Tarihi Açısından Önemi

Betül Reyhan TARAKÇIOĞLU*, Dr. Öğr. Üyesi Murat KILIÇ**

Özet

Gazete, güncel olaylar hakkında yazılı bilgi içeren ve genellikle beyaz veya gri zemin üzerine siyah mürekkeple yazılan ve çeşitli alanları kapsayabilen süreli yayın olarak tanımlanabilir. Günümüzde çok önemli bir yayın ve iletişim aracı olan gazetenin tarihsel süreci de oldukça dikkat çekicidir. Gazetenin kökeni konusunda çeşitli görüşler bulunmakta olup genel olarak Antik Roma'da Acta Diurna ya da Çin'de Diabo olarak adlandırılan bilgi sayfalarından bahsedilmektedir. Ancak özellikle Anadolu ve çevresinin coğrafyası ve bölgenin tarihi düşünüldüğünde gazetecilik tarihinin köklerinin en erken örneklerine yakın bir coğrafyada rastlanmaktadır. Gazetecilik tarihi açısından Yakın Doğu'daki en eski belgelere Asur döneminde tesadüf edilmektedir. Asur İmparatorluğu'nun gelişmiş bir istihbarat ağı kurduğu, etkin bir şekilde veri topladığı ve bu veriler ışığında politikalar ürettiği tarihi kaynaklardan öğrenilmektedir. Elde edilen bu verilerin gazetecilik açısından son derece önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir.

Asur istihbarat raporlarını gazetecilik tarihi açısından önemli kılan ise muhabirler aracılığıyla verilerin toplanması, bu verilerin vassalların bulunduğu bölgelerde bir araya getirilmesi, ardından saraydaki istihbarat merkezine ulaştırılması ve arşivlenmesi gibi aşamalardan geçmesi, yani son derece sistematik olduğunun görülmesidir. Bu çalışmada Asur İstihbarat raporları ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili olan ve Ashurbanipal Library, Assyrian Empire Archival Texts, New Assyrian Archival Texts from Dur-Šarrukin, Assyrian Royal Inscriptions, New Assyrian Period Royal Inscriptions, Assyrian State Archives gibi Asur arşivlerinde bulunan örnek belgeler incelenecektir. Elde edilen bulgular ışığında Asurca belgelerin hangi yönleriyle bir gazetenin öncüsü olabileceği, hangi yönleriyle gazete olarak değerlendirilmek için yetersiz kaldığı elde edilen bulgular ışığında tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Asur, Asur İstihbaratı, Gazetecilik Tarihi

2010

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, betul.tarakcioglu80@erzurum.edu.tr.

** Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, murat.kilic@erzurum.edu.tr.

Hz. Peygamber'in Siyasi Başarısı; Hudeybiye Barış Antlaşmasına Psikososyal Bir Bakış

Hasan Lütfü KEPEZ *

Özet

Kureyşlilerin siyasi otoritesine yönelik bir tehdit olarak algılanan Müslümanlar, çeşitli baskılarla karşı karşıya kaldılar ve evlerini, yurtlarını terk ederek Medine'ye sığınmak zorunda kaldılar. Ancak Müslümanların yeni vatanlarında bile siyasi varlığı Kureyşlilerin direnişiyle karşılaştı. Bu durum iki taraf arasında çatışmaya yol açarak kaçınılmaz savaflara ve her iki tarafta da önemli kayıplara yol açtı. Böylesine düşmanca bir ortamda barış düşüncesi dahi düşünülmedi. Hz. Muhammed ve beraberinde ki müslümanlar, Medine'den Mekke'ye yaptıkları barışçıl ziyaret sırasında Kureyş'in sert tepkileri ve tedbirleriyle karşılaştı. Bu sefer boyunca Hz. Peygamber, hem Kureyş'i hem de Müslümanları Kabe'yi barışçıl bir şekilde ziyaret etmeye ikna etmek için olağanüstü bir dayanıklılık sergiledi ve muazzam bir enerji harcadı. Bu bağlamda Hudeybiye Antlaşması, Müslümanların siyasi varlığının kabulüne işaret etmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada ki macımız İslam'ın Kureyşliler tarafından ilk kez siyasi olarak tanınmasını sağlayan Hudeybiye Antlaşması'nı psikososyal bir perspektiften aktarmaktır. Bu çalışma da Müslümanların ve Kureyşlilerin antlaşma öncesindeki genel durumlarını, Hz. Peygamber ve Kureyş'in müzakereler sırasında uyguladıkları taktikleri ve Müslümanların antlaşma öncesi ve sonrasındaki duygusal tepkilerini kurgusal bağlamda inceliyoruz.

Anahtar Kelimeler: Hudeybiye, Rıdvan, Bey'at, Ebu Cendel

2010

* Kayseri Üniversitesi, Develi İslami İlimler Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü
hasanlutfu.kepez@gmail.com

*

İncil ve Kur'an-ı Kerim'e Göre; Toplumsal Yaşam Kurallarının XVI. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Bektaşî Tarikatlarındaki Etkileri

Bilgesu COŞAR *

Özet

Türklerin Anadolu'ya gelişi, İslamiyet'in yayılması ve devlet kurması ile Anadolu bir kültür cenneti haline geldi. Osmanlı Devleti'nin Anadolu topraklarında hakimiyet kurması ile, tüm topraklarında yaşayan Müslüman tebaa ile gayrimüslim tebaanın birlikte yaşaması, toplumun birbirinden etkilenmesi için kaçınılmaz bir son haline getirmiştir. Devlet sınırları içerisinde din dil ırk fark etmeksizin birlikte yaşayan tebaa, birbirlerine saygı duymuş adet ve törenlerini anlayışla karşılaşmışlardır. Osmanlı Devleti'nin Anadolu topraklarında hakimiyet kurması ile, tüm topraklarında yaşayan Müslüman tebaa ile gayrimüslim tebaanın birlikte yaşaması, toplumun birbirinden etkilenmesi için kaçınılmaz bir son haline getirmiştir.

Hıristiyanlık ve Bektaşilik, inanç olarak birbirinden bağımsız olarak gözükmemektedir. En ayırt edici noktalarından bir tanesi Hıristiyanlığın bir din, Bektaşiliğin bir tarikat olmasıdır. İncil ve Kur'an-ı Kerim insanlara genel ahlaki değerler, adalet hoşgörü erdem gibi kavramları aşılarken, Bektaşilik ise; manevi huzur, hoşgörü ve insan sevgisi gibi kavramlara teşvik etmektedir. Tarikatların birçoğunun temelinde İran coğrafyasından gelen Mani inancı yatmaktadır. Moğol istilasını ile Anadolu coğrafyasına gelen göçmenler inançlarını ve kültürlerini halka tanıtmışlardır. Osmanlı Devleti'nde dervişler ve tarikatlar bir hayli öneme sahipti. Fetih öncesi dervişler giderek halk ile yakın ilişkiler kurardı. Bu yakın ilişkiler ile de kültür etkileşimleri yaşanıyordu.

Osmanlı Devleti topraklarında iç içe yaşayan halkın, dinlerine ve mezheplerine göre biçimlenmiş hayat şekillerinin elbette ki birbirlerine etkileri olmaktadır. Anadolu toprakları üzerinde görülen dini etkileşimler tarikatları da etkilemiştir. İslamlaştırılmış Hıristiyan kültürünün, Bektaşî tarikatına yansiyarak tarikatın toplumsal kuralları haline gelmiştir. Her tarikat mensup olduğu dini en doğru şekilde yaşamak için çaba göstermiştir. Bu noktada ise etkileşimin sonucu olan İslamlaştırılmış kültürler devreye girmektedir. Kutsal kitaplarla kültürlerin toplumsal yaşama etkileri gözler önüne serilebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bektaşilik, Hıristiyanlık, İslamiyet, Osmanlı Devleti.

*Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana bilim Dalı, bilgesucosar@gmail.com.

Eski Mezopotamya'da Kehanet ve Karaciğer Falı

Bülent DİRİ*, Robab AALIZADEH**

Özet

İnsan yaratılışından beri sebebini bilmediği hastalıkların nedenini kötü ruh ve şeytanlara bağlamaktadır. Bununla beraber ölümü anlamlandırmada ve korkularını yenmek için tanrıya sığınmaktadır. Tanrıların onlar hakkındaki düşüncelerini ve kendi geleceklerini öğrenme düşüncesi kehanetin önemini artırmıştır. Bu çalışmada Eski Çağ toplumlarında önemli bir yer tutan karaciğer falı değerlendirilecektir.

Kötü ruhların ve şeytanların insanlarda hastalık nedeni olmasına karşın kişisel tanrılar onlara gerekli ritüeller yapıldığı takdirde onları koruyabilirler. Başlarına gelecek hastalıklar ve doğa olayları gibi herhangi bir konudaki tehlikeler konusunda tanrıların ne düşündüğünü öğrenme düşüncesi kehanetin önemini artıran bir durum olmuştur. Özellikle 1. binyıl sonunda artan kehanet serileri ortaya çıkmıştır. Asurbanipal kütüphanesinden çıkartılmış olan 100 tabletlik "bārûtu serisi" vardır. Bu seride tüm vücut organlarının incelenmekle birlikte %75'i karaciğer falıyla ilgilidir. Vücudun en büyük organı olan karaciğer yoğun kan yapısıyla birlikte kandaki toksik maddelerin elimine edilmesi gibi birçok önemli vitamin ve kan faktörlerinin sentezlendiği yerdir. Eski Çağ insanı, karaciğer özel bir anlam yüklemiş ve "tanrıların tableti (tuppu ša ili)" adını vermişlerdir. Özellikle koyun gibi küçükbaş hayvanın kesilmesi suretiyle karaciğeri incelenerek tanrıların tableti üzerinde onlardan gelen mesajlar yorumlanmaya çalışılmaktadır. Bunu yapan bārû adında kahinler bulunmaktaydı. Kurban edilen hayvanın karaciğerinin, tanrının karaciğerini temsil ettiği düşüncesiyle incelemeler yapılmıştır Bu konudaki kehanetin gelişmiş olması karaciğerin anatomisi hakkında da bilgi sahibi olmayı artırmıştır. Kil topraktan, alçıdan ve benzer maddelerden karaciğer modelleri yapılmış ve üzerlerine notlar yazıldığı tespit edilmiştir. İlk örneklerini Sumerler döneminde gördüğümüz karaciğer falı, Suriye, Filistin, Anadolu ve Roma coğrafyalarında Hıristiyanlık öncesine kadar yaygın kullanım alanı bulmuş bir kehanet yöntemidir.

Anahtar Kelimeler: Karaciğer falı, kehanet, tıp, hastalık, tanrıların tableti.

2010

* Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Doktora Öğrencisi, bulentdiri@gmail.com

** Tahran Tıp Bilimleri Üniversitesi, İran Tıp Geleneksel Fakültesi, Tıp Tarihi Bölümü, Yüksek Lisans, aalizaderobab@gmail.com

Eski Mezopotamya Toplumlarında Ay Kültü ve İnanca Yansıması

Hicran Göktürk YILMAZ*

Özet

Dinler tarihinde monoteizmden politeizme ya da tek bir üstün güce tapınma ve tazimden birçok metafizik güce, doğal varlıklara ve ata ruhlarına tazim etmeye kadar sayısız örnekler bulunur. Bunun sonucu olarak sular, gökyüzü, toprak, ay, güneş gibi daha birçok doğa unsuru ya da insanın etrafında gördüğü, hissettiği, düşündüğü ve hayal ettiği her nesne ve varlığın aynı zamanda bir tanrısı bulunmaktaydı. Mezopotamya medeniyeti kendine özgü coğrafi ve kültürel şartlarla büyüyüp gelişmiştir. Bu nedenle Mezopotamya'yı etkisi altına alan dağlar, ovalar, ırmaklar ve mevsimlerin yanı sıra güneş, ay ve yıldızların kozmik ritmi bu medeniyetin temelini oluşturmuştur. Eski Mezopotamya'da Ay'ın incelenmesi ve yaşam içerisinde önemli bir kült ögesi hâline gelmesinin çok çeşitli etkileri bulunmaktaydı. Ay'ın ilkel toplumlarda adalet, ölüm, yeniden doğuş, bereket, doğurganlık, kader ve ceza gibi mistik yönleri Nanna ile bütünleşmişti. Bu çalışmada Eski Önasya toplumlarında Ay Kültünün hangi coğrafyada başlayıp hangi coğrafyada devam ettiği, Sumerliler'deki Ay tanrısının kimliği, formu, konumu ve Ay kültürünün günümüze uzantılarına dair tespitler çivi yazılı belgelerden elde edilecek verilerden hareketle değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Eski Mezopotamya, Din, Ay Kültü, Nanna-Suen.

2010

* Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, hgokturkyilmaz@gmail.com

Milli Mücadele Dönemi Adana ve Mersin Tarihi Araştırmaları İçin Önemli Bir Kaynak: Kuva-yı Milliye Dergisi

Uğur GÜVENÇ *

Özet

Kuva-yı Milliye Dergisi'nin ilk sayısı Nisan 1958'de Yeni Mersin Matbaası'nda çıkmaya başlamıştır. Toplamda 183 sayı çıkan derginin sahibi Lütfi Oğuzcan'dır. Dergi aylık bir yayın olarak planlanmıştır. Dergi milliyetçi konuları ağır basan bir dergidir. Bunun sebebi de derginin sahibi Lütfi Oğuzcan'ın milliyetçi kişiliğidir. Bu duygu ilk olarak *"ülküsü açık, görüşü aydın, yolu belli aylık milliyetçi mecmua"* sloganıyla kendisini göstermiştir. Derginin amacı ise *"Bu bir ülkü dergisidir ve geçmişi aydınlatarak geleceğe ışık tutmak istiyoruz"* olarak belirtilmiştir. Derginin başka bir amacının ise *"Kuvâ-yı Milliye ruhunu yaşatmayı ve canlı tutarak genç nesillere aktarılmasını sağlamayı amaçlamak"* olduğu belirtilmiştir. Bu dergiyi araştırma amaçlarımızdan biri dergide Kurtuluş Savaşı ile ilgili birçok olaya, anıya ve kişiye yer verildiği gibi özellikle Adana ve Mersin bölgesinde Kuva-yı Milliye'nin kuruluşu, faaliyetleri, yaşanan savaşlar ve işgal kuvvetlerinin durumu gibi konulara da sıkça yer vermiştir. Bu da dergiye önemli bir kaynak özelliği kazandırmaktadır. Derginin yayın kadrosunun Kuva-yı Milliye'de görevli komutanlardan oluşması, bu bilgilerin doğruluğunu artırıp dergiyi temel bir kaynak haline getirmektedir. Yapısı itibariyle birinci elden kaynak sunan derginin edebi bir yönü de vardır. İçerisindeki şiirlerle ve tarihi fıkralarla okuyucusunu Kuva-yı Milliye ve Kurtuluş Savaşı ile ilgili bilgilendirirken aynı zamanda eğlendirmekte ve bu yolla da okuyucusuna milli duyguları hatırlatmayı amaçlamaktadır. Çalışmada derginin çıkarılış aşaması, yayın kadrosu, yayın faaliyetleri, yayın aşaması ve içeriğindeki makaleler, kişiler, şiirler, anılar, savaşlar incelenmiştir. Doğru bilginin sağlana bilmesi için derginin orijinali Mersin Halk Kütüphanesinden temin edilerek, bütün sayıları tek tek incelenmiştir. Bu sayede de en doğru bilgiye ulaşılmış ve araştırma bilimin hizmetine sunulmaya hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kuva-yı Milliye, Milliyetçilik, Kurtuluş Savaşı, Mersin

2010

* Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Ana Bilim Dalı
ugur.guven07@gmail.com

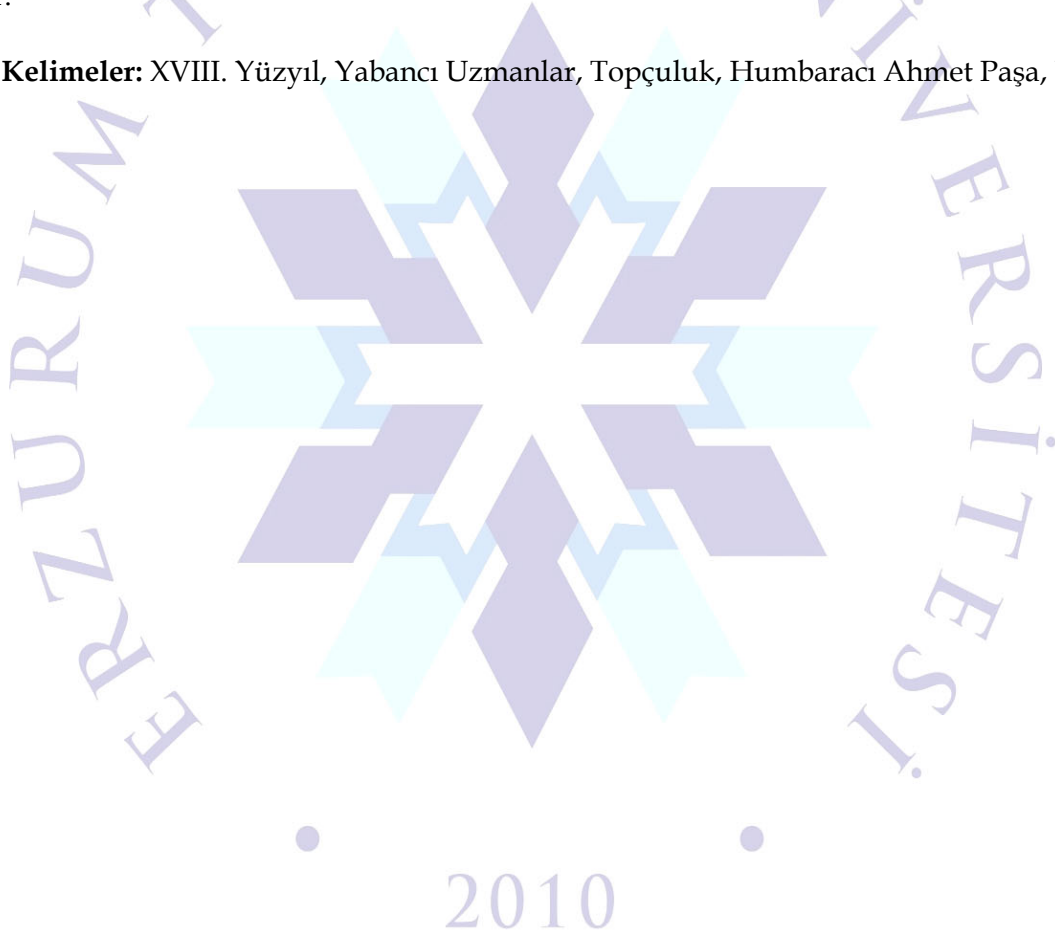
18. Yüzyıl Topçuluk Alanında Gerçekleşen Değişim ve Gelişim

Gökhan ÖZKAN*

Özet

Bu çalışmanın amacı Osmanlı Devleti XVIII. Yüzyıl topçuluk alanında yaşanan gelişmelere ışık olabilmektir. Topçuluğun kuruluşundan ocak olarak faaliyete geçişine ve devam eden yüzyıllarda olan faaliyetlerine bir çerçeve açmaktır. Topçuluk tarihine de kısaca değinilmiş, XVIII. yüzyıl topçuluğuna dikey bir geçiş yapılmadan bu tarih alanında genel bir mehz oluşturulmuştur. XVIII. yüzyılda gerçekleşen ıslahatlar birçok alanda kendini göstermiş, askeri teşkilat içerisinde yer alan topçu ocağı da bundan önemli derecede etkilenmiştir. Özellikle Avrupa ülkelerinden gelen uzmanların başını çektiği ıslahat hareketleri topçuluk alanında köklü bir değişime ve gelişime sebep olmuştur.

Anahtar Kelimeler: XVIII. Yüzyıl, Yabancı Uzmanlar, Topçuluk, Humbaracı Ahmet Paşa, Baron de Tott.

* Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, gokhan06.1672@gmail.com

Osmanlı Devlet'indeki İlm'ün-Nefs'e (Psikoloji) Bir Bakış

Rabia Nur AYVAZ *

Özet

Günümüz dünyasında insana yönelik sağlık anlayışı, sadece fiziki vücut sağlığını değil ruh sağlığını da kapsamaktadır. Milattan önceki dönemden itibaren, filozoflar insanın tabiatını sorular sorarak incelemişler ve bu inceleme alanı, yüzyıllar içerisinde daha farklı soruları da bünyesine ekleyerek alt disiplinler doğuran psikolojinin temel yapı taşını oluşturmuştur. İnsan ruhunu anlamlandırmak, ruhtaki rahatsızlıkları açıklamaya çalışmak ve çözüm üretmek, Doğu'da ve Batı'da aynı zaman dilimlerinde farklı ele alınmıştır. Batı coğrafyasında, kişinin vücudunun ele geçirildiğini, kötü ruh bulaştığını, delirdiklerini düşündükleri, ruh sağlığı bozulmuş kimseleri ölüme terk eden bir anlayış söz konusuken; aynı zamanlarda Doğu'da, bilhassa İslam coğrafyasında, modern psikoloji doğmadan önce nefis, ruh, ahlak, felsefe gibi ifadelerle psikoloji alanına dair çalışmalar yapılarak bu hastaların tedavilerine yönelik çareler arandığı ifade edilmiştir.

Psikoloji biliminin özerk olarak ortaya çıkışı, XIX. yüzyılı bulmuştur. Bu tarih öncesinde akıl sağlığı bozulmuş hastalar, Türk ve İslam coğrafyasında özellikle darüşşifalar ve tekkeler aracılığıyla tedavi edilmeye çalışılmıştır. Osmanlılar da ardılı oldukları devletlerin uygulamalarını esas alarak ve onları yeniliklerle harmanlayarak bu hastalıklara derman bulmak için çabalamışlardır. Müzik, aromaterapi, beslenme gibi tedavi yöntemlerini kullanmışlardır. Sadece tıp alanında değil, eğitim alanına da psikolojiyi, İlm'ün-Nefs başlığıyla 1869 yılındaki Maârif-i Umûmiye Nizamnâmesi içeriğinde sunmuştur. Birçok telif ve tercüme eserlerle psikoloji literatürü 1870 sonrasında oluşmaya başlamıştır. 1915 yılında Dârülfünûn'da kurulan psikoloji kürsüsü de Osmanlı Devleti zamanında psikolojiye dair yapılmış çalışmalardan biri olarak ifade edilmiştir.

Bu çalışmada Osmanlı'nın ardılı olduğu devletlerin dönemlerince psikolojik hastalıklara nasıl yaklaşıldığı, bunun Osmanlı'ya yansımaları ve modern psikoloji doğduktan önce ve sonrasındaki psikoloji anlayışı ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlm'ün-nefs, Osmanlılarda Psikoloji, Ruh Sağlığı, Psikoloji Tarihi

2010

* İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih Bölümü, ayvazrabianur@gmail.com

Hüsamettin Tuğaç'ın Hatıratı Işığında Kuzey Azerbaycan'daki Siyasi Durum (1917-1918)

Tufan ALTUNÖZ*

Özet

1917 Şubat Devrimi sonrası Çarlık Rusya'nın Güney Kafkasya'daki sömürgelerinin belki de en önemlisi olan Azerbaycan'da da siyasi ve ekonomik alanda kritik bir durum ortaya çıkmıştır. Zikredilen dönemle ilgili başta arşiv belgeleri olmak üzere, bu dönemde yaşamış asker ve siyasiler tarafından kaleme alınmış hatıratlar, bölgede yaşanan olayların günümüze aktarılmasında en önemli kaynaklar arasındadır. Bu hatıratlardan biri de Birinci Cihan Harbi esnasında Kafkas cephesinde Çarlık Rusya ordusuna esir düşmüş Teğmen Hüsamettin Tuğaç tarafından kaleme alınmıştır. Hüsamettin Tuğaç 1889 yılında Erzurum Hasankale'de doğmuştur. Daha sonra girdiği Harp Okulu'nu 1910 yılında birincilikle bitirmiştir. Teğmen rütbesiyle katıldığı Sarıkamış cephesinde 9 Ocak 1915 yılında Çarlık Rusya Ordusu'na esir düşmüştür. Yaklaşık iki buçuk yıl süren esaret hayatının ardından 1917'de gerçekleşen Bolşevik ihtilalinden faydalanarak Sibiry'a'nın Krasnoyarsk şehrinin 3 km uzağında bulunan esir kampından firar etmiştir. Firar ettikten sonra trenle Tomsk, Obi nehri üzerinden vapurla Barnavul, oradan tekrar trenle Semipalat'a ardından Novosibirsk, Omsk, Çelyabinsk, Ufa, Samara, Orenburg, Taşkent, Semerkant, Buhara, Krasnovodok (Şimdiki Türkmenistan sınırları içerisinde bulunan Türkmenbaşı liman şehri) ve Bakü güzergahını izleyerek Gence'ye ulaşmıştır. Gence'de Ali Ekber Sarı İmamkulu, Nesip Bey Yusufbeyli, Naki Bey Keykurun, Ali Ekber Refibeyli gibi Azerbaycan'ın önde gelen siyaset ve fikir adamlarıyla görüşmüş ve yakın ilişkiler kurmuştur. Gence, bu dönemde Azerbaycan siyasetinde merkez konumundadır. Hüsamettin Tuğaç Gence'deki siyasi partilerle yakından ilgilenmiştir. Ademi Merkezîyet Müsavat Partisi, İttihadı İslâm Partisi ve Sosyalist Parti Gence'de faaliyet gösteren partilerdir. Hüsamettin Tuğaç hatıratında Ademi Merkezîyet Müsavat Partisi'nin görüşlerini benimsediğini belirtmiştir. Bu partiler 1905 yılından sonra Çarlık Rusya'da toprak reformu yapıldığı halde Azerbaycan'da uygulanmamış olması sebebiyle ortaya çıkan köylü ve toprak sahibi beyler arasındaki çatışmalarda arabuluculuk rolleri üstlenmiştir. Özellikle Müsavat ve İttihat partileri bu çatışmaları durdurmak için üyeleri arasından "Uyarma Heyetleri" teşkil etmiştir. Hüsamettin Tuğaç bu uyarma heyetlerinin bazılarında başkanlık yapmıştır.

Bu dönemde ayrıca, şiddeti iyice artmış, artık bir katliam halini almış ve Bolşeviklerce desteklenen Ermeni Taşnak terörü devam etmektedir. Ermeni teröristler, Azerbaycan coğrafyasının tamamında silahsız Türkleri kadın, çocuk, yaşlı demeden katletmiştir. Difai Partisi gibi Ermeni terörüne karşı silahlı mücadele veren teşkilatlar olsa da daha kapsamlı bir çözüme ihtiyaç duyulmuştur. Bu durumu görüşmek için Nesip Bey Yusufbeyli bir toplantı tertip etmiştir. Ademi Merkezîyet Müsavat Partisi, İttihadı İslâm Partisi, Sosyalist Parti temsilcileri ve Nesip Bey Yusufbeyli'nin davetiyle Hüsamettin Tuğaç da bu toplantıya katılmıştır. Toplantıda Osmanlı Devleti'nden yardım talep edilmesi ve Türk ordusunun Azerbaycan'a davet edilmesi kararları alınmıştır. Bu kapsamda Osmanlı Devleti'ne elçi olarak Naki Bey Keykurun'un gönderilmesi uygun görülmüştür. Ayrıca Hüsamettin Tuğaç'ın da bu yolculukta Naki Bey Keykurun'a eşlik etmesi istenmiştir. Hüsamettin Tuğaç ve Naki Keykurun Gence'den önce Tiflis ve Batum'a ardından ise 1918'in ocak ayında Trabzon ve 3. Ordu karargâhının bulunduğu Suşehri'ne birlikte gitmişlerdir. Hüsamettin Tuğaç burada 3. Ordu Komutanı Vehip Paşa ile görüşmüş ve ona Kafkasya'daki siyasi ve askeri durumla ilgili tafsılatlı bir rapor sunmuştur. Vehip Paşa bu raporu derhal Harbiye Nazırı Enver Paşa'ya bildirilmiş ve Bakü'nün 1918 yılında kurtarılmaya süreci başlamıştır.

25-26 Nisan 2024 tarihinde Erzurum Teknik Üniversitesi tarafından düzenlenecek olan I. Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Sempozyumuna sunmak istediğimiz bildiride, Hüsamettin Tuğaç'ın hatıratı ışığında 1917-1918 yıllarında Kuzey Azerbaycan'da vuku bulmuş siyasi olaylar ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hüsamettin Tuğaç, Hatırat, Kuzey Azerbaycan, Gence, Ermeni Olayları

* Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, tufanaltunoz2112 @gmail.com

Orta Çağ Avrupası'nda Vassallık Yemini ve Feodal Vasal İlişkileri

Birkan AKGÜL *

Özet

Feodalizm, Orta Çağ Avrupası'nın temel kavramlarından biridir ve hukuk alanından savaş meydanlarına kadar her alanda etkisini göstermiştir. Orta Çağ insanını toprağa daha bağımlı kılan en temel faktör de odur. Geleneğinin bir özelliği olarak senyörlerin hâkimiyetine odaklanması, kendisini muhafaza etmeye yetmiştir. Kilisenin tam desteğini esirgememesi de temellerini daha derinlerine atmasına sebep olmuştur. Feodal sistemin bağımlı tarafını oluşturan vassallar, "hommage" adı verilen törende sözlü olarak ettikleri yeminle senyörlere bağlılıklarını sunmuşlardır. Bu yemini kimi zaman güvenlik amacıyla kimi zamansa kıtlıktan kurtulmak için bir yol olarak görmüşlerdir zira dönemin yapısı güçsüzün, güçlünün himayesine girmesini zorunlu hale getirmiştir. Çalışmamızda ayrıntılarına değineceğimiz yemin töreni esnasında vassalın ellerinin senyörünün ellerinin arasında olduğu görülmekte, bu hareketin, vassalın emeğinin senyörünün avuçlarına bırakılması anlamına geldiği düşünülmektedir. Öte yandan tören esnasında yapılan ritüeller ve beraberinde verilen hediyeler, vassalın senyöre sadakat göstermesi gerektiğinin işaretleriydi. Yeminler sadece kişileri bağlardı ya da iki taraftan birinin ölmesi, yapılan yemini artık geçersiz kılıyordu. Varisler aralarında yeniden bir "hommage" yapmak zorundaydılar. Yemin törenlerinin ilklerinde dini bir yapı gözlemlenmemektedir ancak Karolenjlerle birlikte Hristiyanlık işin içine girmiş ve senyör-vassal ilişkisini manevi boyuta da taşıyarak adeta itikadî bir mesela haline getirmiştir. Buna göre artık vassal senyöre daha çok bağlılık göstermelidir çünkü bu ilişki, Tanrı katında, kendisine hesap sorulabilecek bir konu haline gelmiştir. Toprağın ve emeğin senyör tarafından kontrol ediliyor olması, senyörün vassalın hayatına her yolla (hukukta miras ve yargılama, sosyal hayatta evlilik gb) dokunabileceği anlamına da gelmektedir. Öyle ki vassal, senyörü için savaş meydanlarında savaşmalı, çarpışmaya hazır haliyle efendisinin adını yüceltmeliydi. Orta Çağ'ın ilerleyen dönemlerinde yemin töreninin yazılı hale gelmesi, senyörlerin vassallar üzerindeki etkisinin kâğıt üzerinde yasal hale getirilmesi demektir.

Anahtar Kelimeler: Feodalizm, Senyör, Vassal, Hommage, Yemin, Tören, Kilise.

---

* Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Birkanakgu19@gmail.com

Wilhelm Von Rubruk'un Gözünden Moğolların Sosyal Yaşamı

Beyza DOĞAN*

Özet

Bu çalışma, 1253-1255 yılları arasında Moğolistan'a seyahat eden Wilhelm Von Rubruk'un gözünden Moğolların sosyal hayatını analiz etmeyi amaçlamaktadır.

XIII. yüzyılda başlayan Moğol istilası, hem Doğu'daki Müslümanlar hem de Batı'daki Hıristiyan âlemi arasında büyük bir korku ve endişeye neden olmuştur. Bu bağlamda Batı dünyası tedbir amaçlı Moğollarla dostane ilişkiler kurmaya çalışmıştır. Kurulan bu ilişkiler sayesinde batılılar Moğolları daha iyi tanıyıp ona göre önlemler alarak hazırlıklar yapmak istemişlerdir. Moğolistan'a gönderilen elçilik heyetleri misyonerlik amacı taşıyarak, Moğolları Hıristiyanlaştırmayı ve olası bir felaketi önlemeyi hedeflemişlerdir. Bu amaçla farklı tarikatlardan rahipler Papa'nın, dönemin krallarının emirleriyle ya da kendi istekleriyle Moğol ülkesine gitmişlerdir. O dönemde Wilhelm Von Rubruk, Fransa Kralı IX Louis tarafından Moğolistan'da misyoner olarak görev yapmak üzere görevlendirilmiştir. Wilhelm Von Rubruk 1253 yılında İstanbul'dan Kırım'a, oradan Rusya'ya ve son olarak da Moğolistan'a seyahat etmiştir. 1253-1255 yılları arasındaki seyahatleri sırasında, Avrupa'dan tamamen farklı olan Moğol dünyasından büyük bir şaşkınlık içerisinde bahsetmiştir. Wilhelm Von Rubruk'tan önce Moğolistan'a seyahat eden Plano Carpini, gözlemlerini 1245-1247 yılları arasında seyahatnamesine yazmıştır. Plano Carpini'den önce de Moğollara elçiler gönderilmiş ve raporlar hazırlanmıştır. Ancak Carpini diğer elçilerden farklı olarak seyahatleri sırasında topladığı bilgileri bir kitap haline getirmiş ve Moğollar hakkında ayrıntılı bilgiler vermiştir. Carpini'nin seyahatnamesi, Moğollar hakkında kendi gözlemlerine dayanan ilk köklü bilgileri vermesi bakımından önemlidir. Carpini'nin seyahatnamesi ardından Wilhelm Von Rubruk'un seyahatnamesi Moğollar hakkında derinlemesine bilgi sunan ilk seyahatnamedir. Rubruk'un kendi deneyimlerine dayanan seyahatnamesi aynı zamanda birinci elden kaynak olması bakımından da önemlidir. Rubruk'un seyahatnamesi Moğolların anavatanları, kökenleri, gelenekleri, avlanmaları, yiyecekleri, giyecekleri, inançları, evlilikleri ve ölümleri hakkında bilgi vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Wilhelm Von Rubruk, Moğol, Seyahatname, XIII. Yüzyıl.

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, beyza.dogan33@erzurum.edu.tr

Girit Prinias A Tapınağında Geç Hitit - Suriye Etkileri

Leman Altuntaş BÜYÜKYILDIRIM*

Özet

Antik Çağ'da Rhizenia olarak da bilinen Prinias, Knossos'un yaklaşık 20 kilometre güneybatısında Patella tepesi olarak bilinen yerde inşa edilmiştir. Kültürel etkileşimin daha yoğun olduğu düşünülen kıyı limanları olarak gelişen birçok şehrin aksine bir vadiyle çevrili düz tepeli bir sırtın ortasında yer almaktadır. Prinias A Tapınağı M.Ö 7. yüzyıl'da Yunan tapınak mimarisinin en eski örneği olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada, bu anıtsal yapının Yakın Doğu ve Suriye tapınakları ile benzerliklerini ortaya koymak ve daha çok Mısır etkileşimi tartışılmış olan bu yapının taşıdığı Geç Hitit etkileri incelenecektir. Çalışmamızın ana çerçevesi Bronz Çağının etkilerinin sürdüğü ve daha sonraki dönemlerde geleneksel Yunan kavramlarıyla açıklanacak olan Klasik Çağ evresinden önceki dönem için neredeyse bir Karanlık Çağ olarak görülen bir geçiş döneminin önemini belirtmeye çalışacağız. Bu dönem Yunan sanatçıların yabancı kültürlerden hem sanat hem de mimari açıdan en çok etkileşim aldıkları bir dönemdir. Prinias A Tapınağının Yunan tapınak mimarisinin en eski örneği olduğu dikkate alınarak bu dönem kültürler arası alışverişin ve etkileşimin en yoğun olduğu dönemler olarak tanımlanabilir. Özellikle 7. yüzyılda Prinias'da bulunan A Tapınağındaki heykel mimarisinde yabancı kültürlerin etkisi oldukça dikkat çekicidir. Çalışmamızda Yunan tapınak *cella*'sının tasarlanmasında etkili bir rol oynamış olabilecek Geç Hitit ve Suriye yapı geleneklerinin çoğunlukla göz ardı edilen yönlerini ortaya koymaya çalışacağız. Yunan ve Hitit mitolojisindeki ortak betimlemelerin M.Ö 12 yüzyıl kadar geriye gittiği düşünüldüğünde ilerleyen dönemde iki toplum arasındaki sanatsal ve mimari anlamda etkileşimlerin olması yadsınamaz bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır. Özellikle bu etkileşimi ünlü ozan Hesiodos'un Theogonia'sında görmek mümkündür. Theogonia'nın yazılış tarihinin de M.Ö 7 yüzyıl gibi bir tarihte yazılmış olması da dikkat çekicidir. Araştırmamız önemli bir mimari binanın işlevlerini açıklamaktan çok onu yaratan yetenekli sanatçıların aldıkları ilham ve etkileşimlerin kanıtlanamaz kökenini bir nebze aydınlatabilmektir. Bu çalışmanın genel hatlarıyla okuyucular için Yunan Tapınak Mimarisinin kökenine ilişkin sorularının giderilmesi ve Arkaik dönem mimarisi hakkında bilgilendirici olması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Geç Hitit, Girit, Prinias A Tapınağı, Yunan Tapınak Mimarisi

* Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi
kayraleman@hotmail.com

Erzurum İli Horasan İlçesi Iğır Bıdır Kale Yerleşiminin Arkeolojik Metotlarla İncelenmesi

Umut İPEK *

Özet

Ülkemizde arkeolojik olarak önemli bir yere sahip olan Erzurum'da Cumhuriyetin ilanından sonra çeşitli arkeolog ve bilim insanlarının katılımlarıyla birçok kazı ve yüzey araştırmaları (survey) yapılmıştır. Günümüze yaklaştıka gelişen teknoloji ile birlikte kazı ve yüzey araştırmalarında daha iyi sonuçlar elde etme imkânına sahip olunmuştur. Yüzey araştırma projesi planlanan Iğır Bıdır Kalesi Erzurum İli, Horasan İlçesi'nin 50 km. doğusunda, Yeşilyurt Köyü'nün 3 km. kuzeybatısında yer almaktadır. Bölge olarak önemli bir yere sahip olan kale deniz seviyesinden 2366 m. yüksekliktedir. Ayrıca kalenin sur duvarları ayaktaadır.

Gerçekleştirilecek olan yüzey araştırması öncesinde yapılması gereken işlemler de bulunmaktadır. Buna en büyük örnek Kültür Turizm Bakanlığının ilgili biriminden izin alınması, araştırması yapılacak bölgenin literatür çalışması gibi eylemleri sayabiliriz. Yukarıda bahsi geçen kale ve etrafında yapılacak olan yüzey araştırması uygulamasının projelendirilmesi ve bütçelendirilmesi için öncelikle çalışmanın amaçları, hedefleri ve çalışma sahasının sınırları belirlenmelidir. Projenin amaç ve hedeflerine bağlı olarak yüzey araştırmaları iki ana grupta incelenebilir. Bunlar, Bölgesel Yüzey Araştırmaları ve Sit Odaklı Yüzey Araştırmalarıdır. Belirlenen bir arazide yüzey araştırması başladığında Ekstansif/Yaygın yüzey araştırması ve Intensif/Yoğun yüzey araştırması metotları kullanılabilir.

Yüzey araştırması projelerinde sahada elde edilen verilerin sistematik olarak depolanması büyük önem taşır. Coğrafi Bilgi Sistemleri veri tabanı günümüzde tüm yüzey araştırması projelerinin belkemiğini oluşturmaktadır. Erzurum ili Horasan ilçesi sınırları içerisinde yer alan bu kalede yapılması planlanan yüzey araştırmasında kale ve etrafı detaylı bir şekilde incelenecektir. Bunun yanı sıra drone kullanılarak orto-foto işlemi ile kalede ele geçen arkeolojik buluntu veya mimari kalıntı varsa onların koordinatlarında hata payını sıfıra indirme planlanmıştır. Yüzey araştırması sonucunda elde edilen veri ve materyallerin değerlendirilmesi ve yorumlanma işlemi de bittikten sonra proje tamamlanmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Arkeoloji, Yüzey Araştırması, Metot

* Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı umutipek586@gmail.com

Stratejik ve Otoriter Liderlik Yaklaşımları Kapsamında Aşşur Kralı III. Tiglath-Pileser Reformlarının Değerlendirilmesi

Serhat USLU*

Özet

İnsan yaratılışından beri sebebini bilmediği hastalıkların nedenini kötü ruh ve şeytanlara bağlamaktadır. Bununla beraber ölümü anlamlandırmada ve korkularını yenmek için tanrıya sığınmaktadır. Tanrıların onlar hakkındaki düşüncelerini ve kendi geleceklerini öğrenme düşüncesi kehanetin önemini artırmıştır. Bu çalışmada Eski Çağ toplumlarında önemli bir yer tutan karaciğer falı değerlendirilecektir.

Kötü ruhların ve şeytanların insanlarda hastalık nedeni olmasına karşın kişisel tanrılar onlara gerekli ritüeller yapıldığı takdirde onları koruyabilirler. Başlarına gelecek hastalıklar ve doğa olayları gibi herhangi bir konudaki tehlikeler konusunda tanrıların ne düşündüğünü öğrenme düşüncesi kehanetin önemini artıran bir durum olmuştur. Özellikle 1. binyıl sonunda artan kehanet serileri ortaya çıkmıştır. Asurbanipal kütüphanesinden çıkartılmış olan 100 tabletlik “bārûtu serisi” vardır. Bu seride tüm vücut organlarının incelenmekle birlikte %75’i karaciğer falıyla ilgilidir. Vücudun en büyük organı olan karaciğer yoğun kan yapısıyla birlikte kandaki toksik maddelerin elimine edilmesi gibi birçok önemli vitamin ve kan faktörlerinin sentezlendiği yerdir. Eski Çağ insanı, karaciğer özel bir anlam yüklemiş ve “tanrıların tableti (tuppu şa ilî)” adını vermişlerdir. Özellikle koyun gibi küçükbaş hayvanın kesilmesi suretiyle karaciğeri incelenerek tanrıların tableti üzerinde onlardan gelen mesajlar yorumlanmaya çalışılmaktadır. Bunu yapan bārû adında kahinler bulunmaktaydı. Kurban edilen hayvanın karaciğerinin, tanrının karaciğerini temsil ettiği düşüncesiyle incelemeler yapılmıştır Bu konudaki kehanetin gelişmiş olması karaciğerin anatomisi hakkında da bilgi sahibi olmayı artırmıştır. Kil topraktan, alçıdan ve benzer maddelerden karaciğer modelleri yapılmış ve üzerlerine notlar yazıldığı tespit edilmiştir. İlk örneklerini Sumerler döneminde gördüğümüz karaciğer falı, Suriye, Filistin, Anadolu ve Roma coğrafyalarında Hıristiyanlık öncesine kadar yaygın kullanım alanı bulmuş bir kehanet yöntemidir.

Anahtar Kelimeler: Lider, Liderlik, Strateji, Otorite, Reform.

* Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Eski Çağ Tarihi, serhatuslu85@gmail.com,

Türk Tarih Yazıcılığında Kafkas Albanya'sı

Samira HADIYEVA *

Özet

Kafkas Albanya'sı, Azerbaycan devletinin sınırları da dahil olmak üzere, Güney Kafkasya topraklarında MÖ IV - MS VIII. yüzyılda var olan, aynı zamanda Azerbaycan tarihinin bir parçası olarak kabul edilen devlettir. Antik kaynaklarda, Albanya Gürcüce'de *Rani*, Ermenice'de *Ağvan*, Orta Farsça'da *Ardan*, Arapça'da *Arran*, olarak adlandırılmaktadır. Devletin sınırları, kuzeyde Büyük Kafkasya Dağları'ndan başlayarak Hazar Denizi kıyılarına kadar uzanırken, güneyde Aras Nehri'ne kadar olan alanı, batıda Gökçe Gölü havzasını, doğuda ise Hazar Denizi'ne kadar olan toprakları içeriyordu. Batıdaki sınırları modern Gürcistan'ın sınırlarıyla örtüşürken, doğudaki sınırları Ermenistan ve Azerbaycan'ın birkaç bölgesini içeriyordu. Karabağ'ın bir bölümü de bu sınırların içinde yer alıyordu. Kafkas Albanyası'nın bu tarihsel coğrafi sınırları, günümüzde komşu ülkelerin tarihçileri, özellikle Gürcü ve Ermeni yazarlarının eserlerinde, hatta Dağıstan tarihçilerinin çalışmalarında arazi iddialarının talebine yol açmıştır. Bu faktörler, çalışmanın önemini vurgulamaktadır. Çalışmanın amacı, Türk tarih yazımında Kafkasya Albanya'sıyla ilgili yapılan araştırmaları incelemek ve bu konunun kardeş ülkenin tarih literatüründeki yerini değerlendirmektir. Türk Tarih literatüründe Fahrettin Kırzıoğlu, XI. Türk Tarih Kongresi'nde *Albanlar Tarihi (MÖ IV - MS X. Yüzyıllar)* üzerine adlı bildirisini sunarak konuya ışık tutmuştur. Bildiri, 1994 yılında Ankara'da ayrıbasım olarak yayımlanmıştır. Kalankatlı Moses tarafından yazılan *Alban Tarihi* adlı birinci el kaynak eser, önemli bilgiler içermekte olup Alban tarihine dair tek yerel Ortaçağ kaynağıdır. Eser, 2006'da etimoloji uzmanı Yusif Gedikli tarafından *Alban Tarihi. Son Hunlar / Hazarlar Ermeniler / Terekemeler* adıyla Türkçeye çevrilmiş ve 2019'da ikinci baskısı yapılmıştır. Ayrıca, *Ağvan Tarihi: Arran Kavimlerinin ve Bilhassa Hazarların Onuncu Asra Kadar Vukuati* adlı eser, Doğanay Eryılmaz tarafından Türk Tarih Kurumu tarafından 2023'te yayımlanmıştır. Kafkas Alban toplumunun Hıristiyanlaşma sürecini ele alan *Apostolik Otosefal Kafkas Alban Kilisesi* adlı kitap, Yozgat Üniversitesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı'ndan Dr. Öğr. Üyesi Abdulali Aliev tarafından 2020'de yayımlanmıştır. Çalışmamızın sonucu, Türk tarih literatüründe konuyla ilgili yapılan araştırmaların sınırlı olduğunu ve daha fazla dikkat çekilmesi gereken, derinlemesine incelenmesi gereken bir konu olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Kafkas Albanya'sı, Türk Tarih Yazıcılığı

* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, samira1997hadiyeva@gmail.com

Yağmaya Hazırlık: Türkistan'da Yağma Hazırlıkları ve Kölelik

Oğuzhan POLAT*

Özet

Kadim Türk coğrafyalarının başında gelen Türkistan, Türklerin siyasi tarihinin yanı sıra sosyal tarihinin de önemli bir parçasıdır. Kölelik mefhumu Türkistan'da önemli bir sosyal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu durum hanlıklar döneminde Türkistan'da sıradan bir olgu haline gelmiştir. Bu nedenle köle ticareti ve pazarları önemli ekonomik kazanç kapılarından biri olmuştur. Türkistan'da yağma hareketi hem geçim kaynağı hem de saygın bir iş olarak görülmektedir. Bu durumun böyle kabul edilmesinin altında gelenekler, dini anlayışlar, ekonomik düzen ve coğrafi faktörler vardır. Kölelik faaliyetleri Türkistan'a gelen seyyahların da dikkatini fazlaca çekmiş, köleler ve köle ticareti hakkında çarpıcı bilgiler vermişlerdir. Fidyeye alınamayan esirler Türkistan hanlıklarının Buhara, Hive gibi şehirlerinde kurulan köle pazarlarında satışa çıkarılırlardı. Köle satışı açık artırma usulü ile gerçekleşirdi. Esir satıcısı kölenin özelliklerini överek onu yüksek fiyata satmaya çalışırdı. Köle sahibi olmak Türkistan'da zenginlik alameti olarak görülürdü. Han ve önemli devlet adamlarının çok sayıda kölesi bulunmaktaydı. Köleler ev işlerinde, tarlalarda çalışır ve zaman zaman asker olarak görev yaparlardı. Özellikle Rus köleler, köle pazarlarında bilgili ve daha güçlü oldukları için daha çok rağbet görürlerdi. Köleler Türkistan topraklarında asimile olmuşlardı. Bu topraklarda evlenmiş, çocuk ve torun sahibi olup kendi kimliklerinden uzaklaşmışlardı. Kölelik kurumundan rahatsızlık duyan Ruslar Türkistan bölgesinin işgal ettikten sonra bu müesseseyi ortadan kaldırmışlardı. Ancak sıkı bir şekilde bu topraklarda mevcut olan köle satışı gizli bir şekilde yapılmaya devam edilmişti. Ayrıca Ruslar bu durum üzerinde fazlaca durarak Türkistan'daki hanlıklara karşı bir politika belirlemiştir. Bu çalışmada Türkistan'da yapılan yağma, yağma hazırlıkları, yağmada ele geçirilen köleler, onların günlük yaşantıları, köle ticareti ve bunun Türkistan'daki yansımaları bütün yönleriyle ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkistan, Yağma, Kölelik, Köle Pazarları.

---

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Türk Tarihi, polatoguzhan657@gmail.com

Kral Aşoka ve Aşoka Fermanları

Mustafa AVCI*

Özet

Antik Hindistan'da MÖ 3. yüzyılda Maurya İmparatorluğu'nun yönetimini ele geçiren Kral Aşoka, ilk defa devletin sınırlarını hükümler alanının çok ötesine taşımayı başararak, döneminde önemli bir "İmparatorluk" yaratmayı başarmış ve yönetim mekanizmasını daha verimli kılabilmeye yönelik hamleler gerçekleştirmiştir. Kral Aşoka Kalinga Savaşı'nın ardından Hindistan üzerindeki hakimiyetini genişletti. Kalinga Savaşı'nın ardından verdiği çok büyük kayıplar ve yaralıları onu Hindistan üzerinde genişleme politikasını terk etmeye ve daha insancıl, insanların temel ihtiyaçlarını sağlamaya yönelik, toplumun refahını yükseltmeye amaçlayan prensipleri hayata geçirmeye yöneltti. Kral Aşoka "Buddhizm" inancını benimsemesinin ardından, bu inancın hamiliğini de üstlenerek Hint toplumunu "Buddhizm" öğretileri ve prensipleri ile tanıştırdı, bu anlayışın Hint toplumu üzerinde yaygınlaşabilmesi ve yeni kuralların halk ile temasının kolaylaştırılmasını sağlamak amacıyla pek çok farklı bölgede "Kaya Yazıtları" ve "Sütun Yazıtları" inşa ettirmiştir. Kral Aşoka aşılama çalıştığı ve Hint toplumu için daha insanca yaşanabilirliği mümkün kılabilmek adına, inancının gerekliliklerini ve öğretilerini "Aşoka Fermanları" ile hayata geçirmeye çalışmıştır. Sosyal hayatı adil, insancıl, yardımlaşma, cömertlik ve insanı merkeze alan ilkeler ışığında yeniden yapılandırmaya çalışmış; "Buddhizm" inancının getirdiği bazı öğretileri, etik prensipler altında düzenlemiş ve bunu pek çok "Kaya" ve "Sütun" yazıtları olarak tasarlayıp Hint toplumuna aktarmayı başarmıştır. Bu yazıtlar bugün Hindistan, Pakistan, Afganistan, Nepal ve Bangladeş sınırları içerisinde bulunmaktadır. Bu çalışmada kısaca Kral Aşoka ve benimsediği Buddhizm inancı tanıtılmış, akabinde "Aşoka Fermanları" olarak nitelendirilen yazıtların içeriğinde yer alan etik, sosyal ve kültürel motifler, bilgiler, talimatlar çözümlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kral Aşoka, Aşoka Fermanları, Kaya Yazıtları, Sütun Yazıtları, Buddhizm

2010

* Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, mustafa.avci.019@gmail.com

XVII. Dönem Gaziantep Milletvekili Ahmet Ata Aksu'nun Hayatı ve Faaliyetleri

Serpil KORÇAK*

Özet

Ahmet Ata Aksu 1950 yılında Kahramanmaraş'ta doğmuştur. İlkokulunu Gaziantep'te; ortaokul öğrenimini ise Türk Eğitim Derneği Ankara Koleji'nde bitirmiştir. Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Mimarlık Bölümü mezunudur. Üniversite yıllarında siyaset alanında aktif olmuştur. Üniversiteyi bitirdikten sonra Kamu Yönetimi üzerine yüksek lisans yapmıştır. Eğitim sürecinden sonra siyaset ile daha fazla ilgilenmiş ve 1983'te yapılan XVII. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi milletvekili seçimlerine adaylığını koyarak, halkın verdiği oylar ile de Gaziantep Milletvekili seçilmiştir. Ahmet Ata Aksu, yaptığı çalışmalar ve çözüme kavuşturduğu bir çok meseleler ile bazı kesimler tarafından eleştirilere mâruz kalsa da halk tarafından sevilen bir milletvekili olmuş ve kendi döneminin hükümeti tarafından hizmet madalyası ödülünü almıştır. Milletvekili olmadan önce ve olduktan sonra bir çok görevler de bulunmuştur. Gaziantep Spor Kulübü Asbaşkanı ve Başkanlığı, Spor Şurası ve Haysiyet Divanı Üyeliği, Adalet Partisi'nde Gençlik Kolları Genel İdare Kurulu Üyeliği, Hür Genç Dergisi Genel Yayın Yönetmenliği, meclis içerisinde Avrupa Parlamentosu Üyeliği, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçişleri Komisyonu Üyeliği, İlk Özerk Türkiye Futbol Federasyonu yöneticiliği, İcra Kurulu Başkanlığı, Naklen Yayınlar Kurulu Başkanlığı, Mali İşler Kurulu Başkanlığı ve Federasyon Sözcülüğü yapmıştır. Milletvekili seçildiği dönem içerisinde ise gerçekleştirdiği çeşitli faaliyetleri bulunmaktadır. Birçok kararnamenin ve kanunların yürürlüğe konulmasında etkin çalışmaları vardır. Bunun yanı sıra maddi ve manevi anlamda zorluk yaşayan vatandaşlar için Gaziantep Kültür Tanıtma ve Dayanışma Vakfı'nın başkanlığını yapmıştır. Ahmet Ata Aksu XVIII. Dönem seçimlerinden önce istifa etmiş ve tekrardan milletvekilliğine adaylığını koymamıştır. Meclis içerisinde bağımsız milletvekili olarak oturumlara katılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Büyük Millet Meclisi, Gaziantep, Ahmet Ata Aksu

2010

* Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cumhuriyet Tarihi Yüksek Lisans Öğrencisi, serpilkorcak1453@gmail.com

Pakistan-Hindistan Arasında Kalan Keşmir Meselesinin Türk Basınına Yansımaları (1947-1965)

Büşra AKKURT*

Özet

Bu çalışma ile Hindistan, Mahatma Gandhi önderliğinde Pakistan ise Muhammed Ali Cinnah önderliğinde birbirinden ayrılıp iki bağımsız devlet haline geldiği 1947 yılı ve bu süreç sonrasında yaşanan gelişmelerle birlikte Keşmir'in bir sorun haline geldiği dönemde olayların Türkiye basınına yansımaları bakımından incelemeyi amaçlamaktadır. Bölgesel bir hakimiyet mücadelesi gibi gözükse de sorunun altında iki devlet arasında yaşanan dini çatışmalar ana sebeplerden birisi olmuştur. Türkiye'nin bu süreçteki dış politikası incelendiğinde, Pakistan, Hindistan ve Keşmir meselesi, 1947 Bağımsızlık Savaşı, 1965 Hindistan-Pakistan Savaşı ve tarihsel süreçte yaşanan Türkiye-Pakistan dostluğu üzerinden değerlendirildiği görülmektedir. Türkiye'deki basın ve siyasiler için Pakistan-Hindistan gerilimi ve Keşmir'deki Müslümanların yaşadığı zulümler açısından ciddi bir mesele olmuş ve bununla beraber Türkiye Cumhuriyeti'nin Keşmir meselesindeki tavrı, iki devlet arasında yaşanan mücadeleyle ilişkili olarak sürdürülmüştür. İşte mevcut olan bu gelişmeler hem yerel hem de uluslararası yayın yapan gazete ve dergiler gibi Türk basınında da yer alarak haberlere konu olmuştur. Bu çalışmada tarihi araştırma (Analiz-sentez) metodu uygulanmıştır. Çalışma da kullanılan kaynaklar ise makaleler, kitaplar, arşiv belgeleri, ders notları, lisansüstü tezler, gazete kopyaları, seminer notları, dergiler ve internet sayfalarından bulunan bilgilerdir. Çalışma da dönemin gazetelerinden olan Hürriyet, Akşam, Akis, Cumhuriyet, Ulus ve Tanin gazetelerine Keşmir sorununun nasıl yansıdığı incelenmiştir. Türkiye ve Hindistan-Pakistan arasındaki ilişkilerle alakalı çeşitli çalışmalar yapılmış olsa da sözü edilen dönem ve konu hakkında basında yer alan haberlerle ilgili detaylı olarak daha önce çalışma yapılmamıştır. Bu anlamda ilgili tezin Keşmir Meselesi, Hindistan-Pakistan ilişkileri ve olayların Türk basınına yansımaları gibi mevzularda daha sonra yapılması düşünülen çalışmalara katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Asya, Pakistan, Hindistan, Keşmir, Türk Basını

---

* İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, busraakkurt25@gmail.com

Kuruluşundan 1957'ye Demokrat Parti ve Genel Seçimleri

Doğan İPEK*

Özet

1946'da Cumhuriyet Halk Partisi içerisinde çıkan dört isim öncülüğünde uzun yıllardır hayali kurulan çok partili hayata geçiş resmen gerçekleşmişti. Bu dört ismin öncülüğünde iktidarı elde etmek isteyen Demokrat Parti, erkene alınmış olan seçim için çalışmalarına hız kaybetmeden başlamıştı. Fakat yapılan seçimlerde istenilen sonuç elde edilememiş ve Demokrat Parti muhalefet partisi konumunda 1950 genel seçimlerine kadar faaliyetlerini sürdürmüştü. 1950 seçimleri yolunda başarılı bir politika izleyerek hürriyet ve demokrasi anlayışını savunmuş olan Demokrat Parti, 14 Mayıs 1950 genel seçimlerinde hedefine ulaşmış ve 27 yıllık Cumhuriyet Halk Partisi iktidarına son vermişti.

1950-1954 yılları arasında yapılan yatırımlar ve etkin politikalar sonucunda Demokrat Parti adeta altın çağını yaşamıştı. 1954 genel seçimleri yaklaşırken, partiler arası tartışmalar artmış ve çeşitli propagandalar eşliğinde mitingler düzenlenmişti. Etkili bir seçim çalışması yürüten ve icraatlarını ön plana çıkaran Demokrat Parti, 2 Mayıs 1954 genel seçimlerinde ikinci kez iktidara gelmeyi başarmıştı. Ancak 1954 genel seçimlerinden sonra Demokrat Parti'nin karşılaştığı sorunlar giderek artmış ve özellikle ülke içerisindeki ekonomik durum 1957 seçimlerine bariz bir şekilde yansımıştı. Demokrat Parti 27 Ekim 1957 genel seçimleri sonucunda iktidarı elde tutmayı başarmış olsa da 1954 genel seçimlerindeki başarıyı elde edememişti. Halk arasında yaşanan huzursuzluklar ve ordu içerisindeki Demokrat Parti'ye karşı takınılan tavır, partinin sonunu getiren birer unsur olmuştu.

Bu çalışmanın amacı, 1950-1960 yılları arasında iktidar olan Demokrat Parti'nin 1950 seçimlerinde ön plana çıkardığı *Hürriyet ve Demokrasi* anlayışının 1954 ve 1957 genel seçimleri sonrasındaki değişimini ele almaktır. Aynı zamanda iktidar-muhalefet ilişkilerinin genel seçimlere yansımaları ve oluşan rekabetin incelenmesidir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden tarihsel araştırma deseni ve doküman analizi tekniği kullanılacaktır. Çalışmada, döneme ait arşiv kayıtları, basında çıkan haberler ve konuyla ilgili araştırma eserlerinden faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Demokrat Parti, Siyaset, Propaganda, Demokrasi.

2010

* Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, ipekdogan938@gmail.com.

75 Numaralı Manastır Şer'iyye Siciline Göre Vergi ile İlgili Hükümler

Hatice AKYOL*

Özet

Osmanlı Devleti'nde vergiler, devletin devamlılığını sağlamak adına padişah tarafından koyulan yükümlülüklerdir. Vergilerin toplanması noktasında ekonomik ve hukuki açıdan halkın rencide edilmemesine önem verilmiştir. Özellikle merkezden gönderilen emirlerde halkın rencide edilmemesi gerektiği de sicil kayıtlarında görülmektedir. Osmanlı Devleti'nde vergiler tekalif-i şer'i ve tekalif-i örfi olmak üzere ikiye ayrılmaktaydı. Osmanlı Devleti'nin temel iktisadi kaynağı tarımsal üretim ve hayvancılıktan elde edilen gelirler olduğu için vergilerin büyük çoğunluğunu bu iki unsur oluşturmuştur. Osmanlı Devleti'nin temel mali sistemi, merkezi hazine başta olmak üzere tımar sistemi ve padişahın hazinesinden oluşan üç temel kaynağa dayanmaktaydı. Vergiler temel olarak ikiye ayrılmış olmasına karşın kendi içinde sınıflandırılmıştır. Özellikle gereksinimlerden kaynaklanıp örf'e dayanan vergi çeşitleri tekalif-i örfi olarak sınıflandırılmıştır. Tekalif-i Örfi vergi yapısının içinde yer alan en önemli vergilerden biri de Avarız vergisidir. Avarız vergisi ilk olarak II. Bayezid döneminde Midilli seferi için miladi 1500 yılı sonlarında "Azap ve Kürekçi Avarızı" olarak toplanmıştır. Avarız vergisinin miktarı meydana gelen olağanüstü dönemlerdeki ihtiyaçlara göre belirlenmekteydi. 75 numaralı Manastır şer'iyye siciline göre Rumeli eyaletine bağlı olan Manastır kazasında avarız vergisi ile ilgili hükümler bulunmaktadır. Söz konusu vergiler toplanırken bölge halkının da rencide edilmemesine hassasiyet gösterilmiştir. Ancak ilk dönemlerde olağanüstü durumlarda toplanan Avarız vergisi, XVI. yüzyılın ortalarından itibaren Osmanlı Devleti'nin ekonomisinin zayıflamaya başlamasından dolayı sürekli toplanmaya başlandığı için bu uygulama amacının dışına çıkmıştır. XIX. yüzyılda Tanzimat Fermanının kabul edilmesiyle birlikte halktan artık Avarız vergisi alınmamıştır. Bu çalışma Osmanlı Devleti'nin vergi sistemindeki Tekalifi örf'i vergisinin içinde olan Avarız vergisi hakkında bilgi vererek, 75 numaralı manastır şer'iyye sicilinde bulunan hükümler üzerinden anlatmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Vergi, Manastır, Avarız Vergisi, Şer'iyye Sicili

* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, 1Haticeakyol@gmail.com

Seyyahların Anlatımlarında Moğolların Fiziksel Özelliklerine Dair Bazı Tespitler

Hilal TAŞDEMİR*

Özet

Moğollarla ilgili bilgi veren dönemin kaynaklarından en önemlilerinden bir tanesi de seyahatnamelerdir. Seyahatname, seyyahların gezip gördükleri yerleri edebi bir üslupla kaleme aldıkları yazı türüdür. Seyahatnameler yazıldıkları dönemle ilgili toplumun yapısı, kültürü, sosyal hayatı, bölgenin coğrafi özellikleri ve toplumun fiziki özelliklerine kadar bilgiler vermektedir. Farklı dönemlerde Moğol topraklarına yapılan seyahatlerde seyyahlar Moğolları tasvir ederken hemen hemen aynı betimlemeleri yapmışlardır. Seyahatnamelerde ki anlatımlara göre Moğollar, gözleri ile yanakları arasındaki mesafe geniş, sert elmacık kemikli, eğik ve solgun yüzlü, geniş omuzlu, yassı ve kısa burunlu, küçük çekik siyah gözlü ve kısa kalın bacaklı olarak betimlenmektedirler. Türkler gibi savaşçı bir toplum olan Moğollarda sağlam bir vücut yapısına sahip olmak ve bunun sürekliliğini sağlamak içinde fiziki özellikleri kaslı, geniş omuzlu ve sağlam bir yapıya sahipti. Bu fiziki tasvirler dışında Moğolların diğer bir ilgi çeken fiziki görünüşleri ise erkekler sakal bırakmaz, bıyık ve çene bölgesinde çıkan seyrek kıllara ise dokunmazlar, kafalarının üst kısmını papazlar gibi kazırlar, bir kulaktan diğerine üç parmak genişlik kalacak şekilde saçlarının arkasını traş eder ve kalan saçlarını birleştirirler, arta kalan saçlarının ise kulak arkasından örerlerdi, bazen de iki kenarda kalan saçları birleştirerek sırtlarına doğru bırakırlardı. Bunların yanı sıra, cihan hakimiyeti kurma emelleri ve kendilerinden başka ırkı üstün tutmayan Moğolların seyahatnamelerde korkutucu şekillerde hatta kafalarının öküz başı büyüklüğünde, yaşlı ve maymuna benzeterek tasvir ettikleri de olmuştur. Bu bağlamda bildiri, seyahatnamelerde tasvir edilen Moğolların fiziki tasvirlerini açıklamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Seyahatnameler, Moğollar, fiziki tasvir.

2010

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, hilal.tasdemir85@erzurum.edu.tr

27 Mayıs 1960 sonrası Milli Birlik Komitesi (MBK) Dönemi Türkiye'nin İç güvenliği

Hüseyin GÜLNAR*

Özet

Türk Silahlı Kuvvetleri, 28 Nisan öğrenci olayları sonrası 27 Mayıs 1960 tarihinde, devlet nizamını düzeltmek ve demokrasiyi bütün müesseseleri ile yeniden kurmak için yönetime el koymuştur.

Ana ağırlığı genç subaylardan oluşan askerler kendi içlerinde homojen yapı arz etmediklerinden, kuracakları yeni yapı için bazı anayasal değişiklikler dışında, ciddi bir yol haritasına sahip değillerdir. İlk olarak 27 Mayıs sonrası üç gün boyunca Milli Birlik Komitesi adına, altında Orgeneral Cemal Gürsel'in imzası bulunan aynı zamanda bir nevi yasa gücünde kararname olan toplam otuz bir adet tebliğ yayımlanmıştır. Bu tebliğler ile askeri hareketin yaratmış olduğu şaşkınlığın ve boşluğun giderilmesi amaçlanmış ve Valiler başta olmak üzere, belediye başkanlıkları dahil sivil idari yönetim kadrolarına askeri yöneticiler atanmıştır.

Yeni anayasanın kabulünü müteakip, seçim yolu ile yönetimin sivil idareye devredilmesine kadar ülkedeki asayişin sağlanması ve iç güvenliğin sorunsuz sürdürülmesi gerekmektedir. Bu nedenle MBK tarafından yönetim süreci, 27 Mayıs sonrası ilk genel seçimlere kadar iki temel gaye üzerinden yürütülmüştür. Bu gayelerin birincisi ülkede iç güvenlik kapsamında asayişinin temin edilmesini sağlamak için gerekli idari tedbirleri almak, ikincisi ise hareketin meşruluğunu sağlamak için halka askeri müdahalenin gerekliliğini anlatmaktır.

Bu maksatla çalışmamızda 15 Ekim 1961 genel seçimlerine kadar yönetim tarafından iç güvenliğin sağlanması için alınan tedbirler ile meşruiyet sorununu aşmak ve güçlü bir halk desteği sağlamak için özellikle köylerde yürüttüğü (*Çünkü, 27 Mayıs'ın dayandığı güçler daha çok üniversite, basın ve şehirli aydınlar ile büyük kentlerdeki halk kitlesidir. 1960 Genel Nüfus sayımı verilerine göre Türkiye'deki nüfusun % 68,08'i köylerde yaşamakta ve köylü nüfus arasında halen Menderes'in karizması güçlüdür.*) yoğun propaganda faaliyetleri, dönemin gazeteleri ve meclis tutanakları incelenerek ifade edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: 27 Mayıs, İç güvenlik, Asayiş, Milli Birlik Komitesi

* Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, hgulnar20011@gmail.com

Saltanatın Kaldırılmasına Dair TBMM’de Yapılan Görüşmeler ve Tartışmalar

İbrahim ALTIN*

Özet

Bu çalışmanın temel amacı, saltanatın kaldırılması sürecinin TBMM’de nasıl yankılandığını ortaya koymaktır. Saltanatın kaldırılmasının siyasi, toplumsal ve tarihî nedenleri mevcuttur. Bu yüzden çalışmada ilk olarak; Samsun Raporu, Amasya Genelgesi, Erzurum Kongresi, Sivas Kongresi, Misâk-ı Milli’nin ilânı ve TBMM’nin açılması gibi “millî egemenlik” vurgusuyla gerçekleşen gelişmeler ele alınmıştır. TBMM’nin ilk açıldığı tarihten itibaren ise birçok mebusun hassas olarak gördüğü bazı meselelerin olduğu görülmektedir. Bunlardan en önemlisi de hiç şüphesiz saltanat meselesidir. Genel olarak meclisteki havaya bakıldığında, saltanat ve hilafetin kurtarılması düşüncesinin hâkimdir. Bu yüzden de saltanat ve hilâfet makamlarının içinin boş olduğunu düşünen Mustafa Kemal Paşa gibi kişiler başlangıçta daima itidalli davranmışlardır. Meclis’teki saltanat tartışmalarının; Sevr Antlaşması’nın imzalanması, Londra Konferansı’na gidecek olan heyetin belirlenmesi, Kanûn-ı Esâsî’de yapılacak olan değişikliklerin görüşülmesi gibi meselelerde yoğun bir şekilde gündeme geldiği görülmektedir. Tüm bu görüşmelerde bazı mebuslar, Vahdetin aleyhinde görüşlerini ifade etmişlerse de Mustafa Kemal Paşa itidalli tutumundan vazgeçmemiştir. Meselenin nazik ve mühim olduğunu ifade eden Mustafa Kemal Paşa, daima uygun zaman ve ortamı beklemiştir. Ancak bu tutum, Lozan Görüşmeleri’ne hem İstanbul Hükûmeti’nin hem de Ankara Hükûmeti’nin çağrılmasıyla değişmiştir. Bu süreçten itibaren meclisteki tartışmalar en ateşli dönemini yaşamıştır. Mustafa Kemal Paşa ise meseleyi ilk önce yakın dostlarıyla tartışmış, sonrasında ise mecliste uzun konuşmalar yaparak meseleyi ele almıştır.

Çalışmamızda tüm bu tartışmalar TBMM Zabıt Cerideleri ve TBMM Gizli Celse Zabıtları merkezinde incelenmiştir. Ayrıca konuyla ilgili çeşitli hatıratlardan da istifade edilmiştir. Bu sayede saltanatın kaldırılması meselesinin meclis dışına yansımaları da göz önüne alınmaya çalışılmıştır. Böylece saltanatu destekleyen ve saltanata muhalif olan kişilerin görüşleri incelenmiş ve o döneme hâkim olan genel vaziyet ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın en önemli tespiti ise TBMM’deki mebusların büyük bir çoğunluğunun ilk dönemlerde saltanatu destekleyen bir görüşe sahip olmasına rağmen, yaşanan gelişmeler ve tartışmalar sonrasında ciddi bir fikir değişikliği yaşadıklarıdır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Büyük Millet Meclisi, Saltanatın Kaldırılması, Mustafa Kemal Paşa

* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, ibrahimmaltin@gmail.com

V. Konstantinos'un Tuna Bulgar Seferleri (756-775)

Kubilay GÜRSES*

Özet

Tasvirilere karşı mücadeleci kişiliği ile tanınan İmparator III. Leon'un hayata gözlerini yummasının ardından 741 senesinde Bizans tahtına oğlu V. Konstantinos oturdu. Yeni imparator, iktidarının hemen başında zorlu bir iç mesele ile karşılaştı. Babası İmparator Leon döneminde Opsikion Themasının başına getirilen Artabastos'un isyan etmesi neticesinde yeni imparator, kısa bir süreliğine tahtını kaybetti. Konstantinos, 743 senesinde kendi siyasi kariyeri açısından son derece mühim bir mukavemet göstererek bu isyana karşı tahtı geri kazanmayı başardı. Kazandığı bu son derece önemli zaferin akabinde İmparator Konstantinos, ülkesinin doğu sınırlarındaki gelişmelere odaklandı. Eski kudretinden uzak bir konumda gözüken doğudaki komşusu Emevî Halifeliği üzerine başarılı askeri operasyonlar tertipledi. Arap tehlikesinin giderek azalmasının ardından imparator, dikkatini Tuna Bulgar Hanlığı üzerine çevirdi. Bu dönemde Tuna Bulgar Hanlığı Kormisoş Han'ın idaresinde ve Bizans İmparatorluğu açısından son derece tehditkâr bir konumda varlık göstermekteydi. Bizans İmparatoru Konstantinos, batı sınırında ülkesinin müktesebatı açısından böyle bir komşunun varlığından rahatsızdı. Tarihler 756 senesini gösterdiğinde, Tuna Bulgar seferlerinin Bizans İmparatorluğunu hedef alması İmparator Konstantinos'un harekete geçmesine sebebiyet verdi. Bu gelişme iki ülke arasında süre gelen çetin çarpışmaların başlangıcı olarak ortaya çıktı. Konstantinos, 775 senesinde Bulgarlar ülkesine gerçekleştirdiği bir sefer esnasındaki ölümüne kadar Tuna Bulgar Hanlığı üzerine pek çok sefer tertipledi. Bu çalışmada Bizans İmparatoru V. Konstantinos'un Tuna Bulgar Hanlığı üzerine tertiplediği seferleri ortaya çıkaran sebepler ve söz konusu seferlerin iki ülke açısından sonuçlarına odaklanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bizans İmparatorluğu, Tuna Bulgar Hanlığı, Balkanlar.

2010

---

* Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, kubilaygurses@yandex.com

Moğollarda Annelik Kavramı

Leyla ÖZER*

Öz

Annelik Moğol imparatorluğunda bir hayli ehemmiyetli olup, islamiyetin İlhanlı Devleti bünyesinde resmiyet kazanmasından sonra önemi daha da artmıştır. Bilhassa Reşidüddin Fazlullah'ın "*Câmiü't-Tevârih*" isimli eserinde yer alan metinler göz önünde bulundurulduğunda metinlerde ismi zikredilen sultan veya şehzadelerin kim olduklarını vurgulamak ve itibar derecelerine işaret etmek adına annelerinden özellikle söz edilmiştir. Statüsü ve mertebesi ne olursa olsun Moğol imparatorluk topraklarında yaşayan tüm bireyler annelerine saygı duydukları gibi hürmet göstermek mecburiyetindeydi. Nitekim annenin önemine binaen "*Düstûrü'l-Kâtib*" isimli eserde "*Anneye saygı, her şeyden daha fazla gereklidir; sonra babaya, akrabalara ve diğerlerine*". Öğüdünün yanı sıra "*Meliklere, anneye hürmetin gerekli olduğunu bilerek onları gözetmeleri tavsiye edildi.*" şeklindeki nasihatlere yer verilmiştir. Moğol hükümdarlarının anneleri için kaleme aldıkları ve kendilerine özgü bir üslup kullandıkları mektuplarda da duyulan saygı ve sevginin izlerini müşahede edebilmek mümkündür; "*büyük bir kız evladı olan annemin-Allah kudretini artsın-yücelik ve şefkat gölgesi, hakir bendenizin ve sizi özleyen evladınızın, sayısız seneler boyunca, üzerine olsun. Tüm afet ve belalar, taraftarların isteği gereğince, iyiliğe ve hayra dönüşsün. Bi'n-Nebî ve Âlihi. Ayağınızın öpülmesi şerefine nâil olmaya o kadar iştiyakımız vardır ki, anlatılamaz ve yazılamaz.*" *Düstûrü'l-Kâtib*'de Moğol hanlarına, annelerine saygı göstermeleri ve onların durumlarını gözetmeleri hususunda tavsiyeler verilmiştir. Moğol İmparatorluğunda Anneye verilen değerden, onun toplum içinde büründüğü rolü anlayabilmek de mümkündür. Nitekim ülke siyasetinde doğrudan müdahalede bulunmuş, aldığı kararlar ve verdiği emirlerle Moğol hanlarını geride bırakmış birçok kadına rastlanılmış olması bu durumu gözler önüne sermektedir.

Anahtar Kelimeler: Anne, Moğollar, İmparatorluk, Kadın

2010

---

* Erzurum Teknik Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı Orta çağ Tarihi Alanı Yüksek Lisans Öğrencisi, Leyla.ozler25@erzurum.edu.tr

Danimarkalı Seyyah Ole Olufsen'in Sözlüğünde Buhara Emirliği'nin İdari, Sosyal ve Dini Terim ve Unvanları

Merve ALTAY*

Özet

Rus Çarlığı'nın 16.yüzyıl içinde siyaseten genişleme politikasına başlamasıyla 17.yüzyıldan sonra bölgeye olan ilgisi artmıştır. Bu sebeple bölgeye genel olarak diplomatik misyon görünümlü ancak özelde, tarihçi, coğrafyacı, zoolog, botanikçi vb. gibi ajanlar göndermeye başlamıştır. Bu kişilerin tuttukları raporlar sayesinde Rus Çarlığı bölgeyi tanıyarak Türkistan'ı işgal hareketinde başarıya ulaşmıştır. Rus Çarlığı'nın himayesinde gerçekleştirilen bu seyahatler sayesinde Türkistan coğrafyasındaki devletler ve milletler hakkında birinci elden kaynaklardan yararlanılmaktadır. Ancak bölgeye sadece Rusların himayesindeki seyyahlar misyon faaliyetlerinde bulunmamış, Avrupa'nın diğer ülkelerinden hatta ABD'den bireysel ve devlet destekli geziler yapılmıştır. Bu gezilerden birini de Danimarkalı deniz subayı Ole Olufsen gerçekleştirmiş. Olufsen, yanında Danimarkalı coğrafyacı Ove Paulsen bulunduğu halde Pamir Dağlarına kadar uzanan yolculuğunu 19.yüzyılın sonlarında gerçekleştirmiş ve yolculuğunun önemli bir kısmını Buhara Emirliğine ayırmıştır.

Olufsen, Buhara Emirliğine Abdulahad Han (1885-1910) döneminde 1896 yılı civarlarında gelmiştir ve bu gezisinin ardından yazdığı "The Emir of Bokhara and His Country" adlı çalışması Buhara tarihi açısından yegâne kaynaklardan biri haline gelmiştir. Eserinde Buhara ülkesinin coğrafyası, iklimi, hayvanları, bölgenin içinde yaşayan çeşitli ırklara ve bunların dillerine, mimari, sosyal, siyasi, dini ve iktisadi hayatı hakkında bilgiler vermiş en son da Buhara Emirliği devlet teşkilatı ve Emirlik memurlarını tanıtmıştır. Rapor niteliğinde olan bu yazdıkları akabinde son okuyucuya kitaplaşarak ulaştığı zaman okuyucunun işini kolaylaştırmak adına kitabında geçen Özbekçe terimleri açıklamak için "The Second Danish Pamir-Expedition- A Vocabulary of the Dialect of Bokhara" adında bir sözlük meydana getirmiştir. Çalışmamızda temel amacımız Ole Olufsen'in Buhara Emirliği seyahati sonrası meydana getirmiş olduğu bu temel sözlüğündeki Emirliğin idari, sosyal ve dini terimlerinin açıklamasını ve sözlükte geçen idari, sosyal ve dini unvanların görevlerinin neler olduğunu diğer kaynaklarla karşılaştırmasını yaparak genel anlamda aktarılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Buhara, Olufsen, Sözlük, İdari, Sosyal, Unvan

* İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD Doktora Öğrencisi, mervealtay0@gmail.com

Farklı Bölgelerde Yazının Çıkışına Etki Eden Faktörler

Miraç YAĞIR*, Dr. Öğr. Üyesi Murat KILIÇ **

Özet

Yazı, insanlık tarihine damgasını vuran ve dünyanın yeniden şekillenmesinde büyük rol oynayan en önemli icatlardan biridir. Bu bağlamda geçmişten günümüze yazı hakkında birçok söylem, eser ve teori ortaya atılmıştır. Ancak yaptığımız araştırmaya göre, yazıyla ilgili tartışmaların ve çalışmaların büyük çoğunluğu, yazının ortaya çıkış nedenlerinden ziyade onu kimin bulduğu ve nasıl yayıldığı üzerinedir. Yazının ortaya çıkışı ile ilgili olarak Asya'da Mısır ve Mezopotamya, Güney Asya'da ise İndus Vadisi uygarlıkları ön plana çıkmaktadır. Bu üç farklı uygarlığın kendine özgü bir yazı sistemi vardır. "*Hiyeroglif yazıya sahip Mısır kültür çevresi, çivi yazısına sahip Mezopotamya kültür çevresi*" İndus uygarlığında kullanılan yazı dili diğer uygarlıklara kıyasla tam olarak analiz edilmemiştir.

Yazının Mezopotamya'daki en önemli temsilcileri olan Sümerlerin ekonominin başat bir rol üstlendiği bir yaşam biçimine sahip olmaları, kontrol ve kayıt altına alma ihtiyacını doğurmuştur. Bu ihtiyaç sonucunda token ve bulla adı verilen bir kontrol mekanizması oluşturulmuş ve Mezopotamya'da çivi yazısının icadına giden süreç hızlanmıştır. Hesap taşları olarak bilinen söz konusu tokenlerin yetersiz kalması ve bazı kusurların ortaya çıkması sonucunda "*piktografik yazıtlar*" geliştirilmiştir. Bu yazının temel amacı, kaydedilmesi gereken nesnelere kil tabletler üzerine resmederek daha güçlü bir kayıt sistemi oluşturmaktır. Bu bağlamda Mezopotamya'da ekonomik koşulların ön plana çıktığı görülmektedir.

Mezopotamya'da yazının ortaya çıkmasında en önemli rolü ekonomik koşulların oynadığı bilinirken, diğer bölgelerde yazının ortaya çıkışını hazırlayan, hızlandıran ya da tetikleyen etkenler nelerdir? Bu soruya cevap verebilmek için Mısır ve İndus'taki siyasi ve sosyal faktörler Sümer ile karşılaştırılacak ve elde edilen bulgular tartışılacaktır. Çalışmanın temelini oluşturan kaynaklar ise farklı bölgeleri analiz eden kaynakların aynı çerçeve içerisinde tümevarım yapılarak bir sonuç ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mezopotamya, Mısır, İndus, Yazı

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, mirac.yagir66@erzurum.edu.tr

** Dr. Öğr. Üyesi., Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü murat.kilic@erzurum.edu.tr

A9 Temmuz 1918 Tarihli Mekteb-i Mülkiye Nizamnamesi

Öznur ATALAN*

Özet

Osmanlı Devleti'nde eğitime önem verilmiş ve eğitimle alakalı her türlü faaliyet daima desteklenmiştir. Bu durum klasik dönemden itibaren geçerliliğini korumuştur. Özellikle devlette pek çok yeniliğin art arda gerçekleştiği Sultan II. Mahmud döneminde, eğitimde büyük reformlar yapılmış, yapılan bu reformlar beraberinde reformları uygulayacak alanla ilgili bilgi sahibi, eğitilmiş kişilerin oluşmasını gerekli kılmıştır. Bu amaçla, devlette oluşan donanımlı memur ihtiyacını karşılamak için çeşitli mektepler açılmıştır. Bu mektepler içerisinde Osmanlı Devleti'nde modern bir eğitim vererek Tanzimat'ın yerleşmesi için gerekli olan sivil yöneticilerin, bürokrat ihtiyacının karşılanmasını sağlayan ve halen günümüzde eğitim faaliyetlerine devam eden önemli eğitim kurumlarından biri Mekteb-i Mülkiyedir. Mekteb-i Mülkiye'nin Osmanlı Devleti'nde, eğitim konusunda, devletin modernleşmesi sürecine eşlik etmesinde etkisi muhakkak çok büyüktür. Bu okul için taze kan gerekiyordu. Bilhassa talebeler genç kesimden idi. Eğitim anlamında ise açılan bu mektepte, o zamana kadar yetişen alaylı bürokratlardan farklı bir şekilde mektepli bürokratlar yetiştirilmeye başlanmış, yetişen bu bürokratlar modern bir eğitim alarak, Osmanlı mülki idaresinde Avrupalı tarzda yeni bir anlayış ortaya çıkarmışlardır. Bürokratların bu yeni anlayışa sahip olmasında kuşkusuz mektep nizamnamesi ve mektepte uygulanan müfredat etkili olmuştur. Mektep, ilk kuruluşu ile beraber dört kez nizamname yayımlamıştır. Bu nizamnamelerin ilki, Mekteb-i Mülkiye'nin kurulması için Meclis-i Âli Tanzimat tarafından hazırlanan dört adet mazbatanın sonuncusu olarak on bir maddeden oluşan nizamname olarak teşkil edilmiştir. Mektebin son nizamnamesi de 1918 yılında oluşturulmuştur. Mektep, ilan edilen nizamnamelerin uygulanmasıyla ülkede yenileşme ve iyileşme hareketlerinde faal olan bir okul haline gelmiştir. Bu noktadan hareketle, yapılan bu çalışma ile Mektebi Mülkiye'nin 1918 tarihli mektep nizamnamesi ve nizamnamede yer alan derslerin içeriklerini inceleyerek, nizamname ve ders müfredatının içeriğini anlamlandırmak amaçlanmıştır. Çalışmada, ekseriyetle Cumhurbaşkanlığı Arşivi'nde bulunan belgelerden yararlanılarak bir değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti Eğitimi, Mekteb-i Mülkiye, Mekteb-i Mülkiye Nizamnamesi, Modernleşme.

* Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, @mail.com

Türkçe Eğitimi Alanında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kelime Öğretimi Konulu Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Ahmet Turan CİMBİZ*

Özet

Bu araştırma, 2024 yılına kadar yabancılara Türkçe öğretiminde kelime öğretimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırmanın, yeni araştırmacılara kaynak sağlama ve rehberlik etme açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Nitel yaklaşımlardan doküman incelemesi deseni kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanı'ndan yararlanılmıştır. Türkçe Eğitimi Bilim Dalı kategorisi altında yapılan arama sonucunda 1684 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Bu tezler, yabancılara Türkçe öğretimi anahtar kelimeleriyle taranmış ve "kelime", "sözcük", "kelime öğretimi" konularını ele alan başlıklar altında toplanmıştır. Araştırmacı, 2003-2024 yılları arasında yapılan 36 lisansüstü tezi belirlemiştir; bunların 25'i yüksek lisans, 11'i doktora tezidir. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu 36 tez, yıl-türü, konu, kullanılan anahtar kelimeler, araştırma yöntemi, örneklem büyüklüğü, dil seviyesi, veri toplama araçları ve analiz yöntemi olmak üzere sekiz alt başlıkta incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, 2017'de başlayan yabancı dil olarak Türkçe öğretimi üzerine yapılan tezlerdeki artış, özellikle 2019 ve 2020 yıllarında belirgin hale gelmiştir. İncelenen çalışmalarda, ders kitaplarındaki sözcük dağarcığının belirlenmesi, kelime belirleme çalışmaları, dijital uygulamalar aracılığıyla kelime öğretimi gibi konular öne çıkmaktadır. Anahtar kelimeler incelendiğinde, "kelime" kavramının önemli olduğu görülmektedir. Çalışmalarda genellikle nitel yöntemler tercih edilmiştir. Örneklem büyüklüğü genellikle 31 ila 60 kişi arasındadır. Araştırmacılar genellikle düşük ve orta seviyedeki dil öğrencilerine odaklanırken, yüksek seviyeler daha az araştırılmıştır. Veri toplama aracı olarak dokümanlar ve başarı testleri, veri analizi yöntemi olarak içerik analizi ve betimsel istatistikler tercih edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Eğitimi, Yabancılara Türkçe Öğretimi, Kelime Öğretimi, Lisansüstü Tez.

2010

* Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Doktora Öğrencisi, ahmetturancmbz@gmail.com

İlhan Geçer'in Poetikası Üzerine

Eda POLAT*

Özet

Poetika şiir hakkındaki her olguyla uğraşan bir alan, şiirin sistematığı ve ilmi olarak tanımlanabilir. Bu kavramın tanımında ve bugüne kadarki seyrinde şiire bağlılığının nedeni poetika kelimesini ilk kez kullanan Aristo ve onun Poetika isimli eserindeki yaklaşımıdır. Poetika kelimesinin aslı Yunanca'dır (poétiké). Dilimizde ise poetika sözcüğünü Necip Fazıl Kısakürek "şiirin nasıl olması gerektiğini" ortaya koyma amacıyla ele alır. Bunun yanında Orhan Okay'ın muhtelif şairlerin poetikalarını incelediği Poetika Dersleri isimli eseri de bu konu üzerine yapılmış önemli çalışmalarındandır.

Hisar topluluğunun teoride ortaya koyduğu edebi ilkelerin 1950'lerin edebiyat ortamında ihtiyaç üzerine doğduğu ve özellikle şiire yeni bir soluk katmayı, taklide ve ideolojiye dayalı sanatın önüne geçmeyi hedeflediği söylenebilir. Sorun, teoride yer edinen bu ilkelerin sanat eserlerinde nasıl yer alacağı ve edebiyat dünyasına yeni bir atılım getirerek herkesin beğenisini kazanıp kazanamayacağıdır. Geleneğin modernizmle zıt olmadığı, yeniliğin eskiye bağlı kalarak vücuda getirilebileceği edebiyatımızda farklı şekillerde hep var olmuştur. Hisar topluluğu ise sanatta bu sorumluluğu üstlenen hareketlerden birisidir. Ele aldığımız şair İlhan Geçer de Hisar topluluğuna mensup en önemli şairlerden birisidir. Mustafa İlhan Geçer, Hisar topluluğunun en önemli özelliği olan geleneğe bağlılık ilkesini taşıyan şairlerimizdendir. İlhan Geçer'de edebi eserin zeminini oluşturan dil, malzemedен öte duygu, anlam bütünlüğü anlamına gelir. Onun şiirlerinde çeşitli nazım birimleri ve ölçüleri, vezin ve kafiyelere rastlanır. Bunların yanında şairin işlediği farklı muhtevalar da onun şiirinin temel özelliklerini bize verir. İlhan Geçer'in poetik özelliklerini; şiiri ele alışı, şiir dilini ve imgeleri kullanışı, ele aldığı yani şiirini kurduğu temalar ele verir. İlhan Geçer, lirizmi şiirsel kalıba sokmaya çalışırken tekniğe hakim bir tavır sergileyerek şiirin dış yapı unsurlarına özen gösterir. Söyleyişte zaman zaman düzyazıya yakın bir yalınlık görülse de kullandığı imgeler metnin şiirselliğini artırmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlhan Geçer, Şiirler, Poetika, Hisar.

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı, eda.polat09@erzurum.edu.tr

Sehî Bey Tezkiresi'nde Şair Padişahlar ve Şehzadeler

Elif SAKARYA*

Özet

Klasik Türk edebiyatının temel kaynaklarından biri olan şair tezkireleri, kaleme alındıkları dönem dahil olmak üzere önceki devirlerdeki şairler hakkında da bilgiler sunmaktadır. Şairlerin biyografilerini ihtiva eden bu eserler şairlerin yaşamları dışında şairlikleri ile döneme ait önemli sosyal durumları da içerisinde barındırmaktadır. Bu bağlamda, şair tezkirelerinin edebiyatımızdaki ilk örneği olarak Ali Şîr Nevâyî'nin Mecalisü'n-nefâis'i karşımıza çıkmaktadır. Anadolu sahasına geçildiğinde ise Nevâyî'den etkilenerak kaleme alınan Sehî Bey'in Heşt Behişt adlı tezkiresi bu sahada ilk örnek olup 16. yüzyılın başarılı örneklerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Nevâyî gibi şairleri tabakalara ayıran Sehî Bey, tezkiresinin her bir bölümüne "behişt" adını vererek tezkiresini bir hatime ile başlatmıştır. Sekiz tabaka halinde yazdığı eserinde Sehî Bey, her bir tabakayı Farsça sayılarla adlandırdıktan sonra bölümle ilgili bir açıklama yazmış ve her tabakanın sonuna da tetimme kısmını ekleyerek tabakasını sonlandırmıştır. Şairler hakkında ayrıntılı bilgiler vermekten kaçınan Sehî Bey, Mecalisü'n-nefâis'i takip ederek önce şairin ismini eğer babası varsa ya da bahsedilen şair babasının ismi ile anılıyorsa babasına dair bilgileri, ardından herhangi bir tarikate intisâp etmiş ise tarikatını belirtip sonrasında şaire ve şairliğine dair bilgileri aktarmıştır.

Çalışmanın içeriğini oluşturan ve Heşt Behişt'in tabakalarından ikincisi olan "Tabaka-i Düvvüm" adını taşıyan bölüm, başlangıçtan Kanûnî'ye gelene kadar şiirler yazan ve bu şiirlerle bir dîvân tertip eden şair padişahlar ile şehzadelerin yaşam öykülerini barındırmaktadır. Sultan II. Murâd ile başlayan bölümde Fatih Sultan Mehmed, II. Bâyezid, Cem Sultan, I. Selîm ve Şehzade Korkud'a dair bilgiler anlatılarak bölüm tamamlanmaktadır.

Çalışmamızda Sehî Bey'in tezkiresi esas alınarak ikinci tabakadaki şair padişahlar ve şehzadeler incelenmiştir. Tezkiredeki bilgiler ışığında şairlerin edebî kişiliklerinin yanı sıra sultanlıkları, kişilik özelliklerinin tasvirleri ve şairlerle ilgili anekdotlar da incelenerek şair padişahlar ve şehzadelerin kişiliklerine dair bilgilerin derlenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sehî Bey, Heşt Behişt, Tezkire, Şair Padişahlar, Şehzadeler.

* Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı, sakarya.elif605@gmail.com

Trabzon İli, Çaykara İlçesi, Çambaşı Köyünde Yaşatılan Geleneksel Mesleklerden Sepet Örücülüğü

Emel YAMAN*

Özet

Kültür bir toplumun tarihsel süreç içinde ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddi ve manevi özelliklerin bütünüdür. Kültür söz konusu toplumunun kimliğini oluşturarak o toplumu diğer tüm toplumlardan farklı kılacak özelliklerin tamamını içerisinde barındırır. Kültür, toplumun yaşayış ve düşünüş tarzıdır, toplumu millet hâline getiren ve millettten millete değişen maddi ve manevi değerlerdir. En ilkel topluluklardan en gelişmiş topluluklara kadar tüm toplumların kendilerine ait birer kültürleri mevcuttur. Bir kültür için vazgeçilmez olan öğeler, başka bir kültür için önemsenmeyebilir. Dünyadaki tüm milletlerin ayrı ayrı oluşturmuş oldukları toplumların, farklı görünüşleri de genellikle kültür yapılarındaki bu farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Tarihsel ve toplumsal gelişme süreci içerisinde oluşturulan her türlü değeri kullanmak, yaratılan bu değerleri sonraki kuşaklara aktarmak amaçlı kullanılan, insanın doğal çevresinde toplumsal çerçevesinin, egemenliğinin ölçüsünü gösteren tüm araçların toplamı kültür dairesini oluşturur. Malinowski'nin de dediği gibi kültür bireylerin, genel düşünüldüğünde ise toplumların iş birliğine dayanan; bireylerden başlayarak toplumlara ulaşmamızı sağlayacak tüm faaliyetleri içerisinde koruyan bir varoluştur. Gelenekler kendini geleceğe taşıma özelliğine sahiptir. Kendini ne oranda geleceğe taşıyacağı, içerisinde bulunduğu kültür ve medeniyet seviyesi ile doğrudan bağlantılıdır. Gelenekselliğin içerisinde mevcut yaşama dâhil olanlar hayatta kalmayı başarırken, mevcuda adapte olamayanlarmazide kaybolmaktadır. Sepet örücülüğü de modern yaşam içerisinde hayatını idame ettiremeyen mesleklerden biridir.

Sepetçilik mesleği, Trabzon ili, Çaykara ilçesi, Çambaşı köyü özelinde, saha çalışması metodolojisi eşliğinde elde edilen veriler etrafında irdelenecek, mesleğin dünü, bugünü ve yarınına dair detaylar meslek erbaplarının nazarından dikkatlere sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Meslek, Geleneksel Meslekler, Sepet, Sepet Örücülüğü.

---

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Halk Edebiyatı Bölümü, yamanemel61@gmail.com

Mohsin Hamid'in *Gönülsüz Köktendinci* Adlı Eserinin Anlatıcı ve Bakış Açısı Yönünden Değerlendirilmesi

İrem SALTAY*

Özet

Gönülsüz Köktendinci adlı eser, Pakistan asıllı yazar Mohsin Hamid tarafından kaleme alınmıştır ve 2013 yılında yayımlanmıştır. Eser içerisinde birinci, ikinci ve üçüncü kişili anlatıcı tipleri ve beraberinde bakış açılarına yer verilmiştir. Yazarın farklı anlatıcı ve bakış açılarını bir araya getirmesi çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Çalışmanın önemi, anlatıcı tiplerinin ve bakış açılarının birbirlerinden ayrımını açıklamaktır. Çalışmanın yöntemi ise ilk olarak eserin olay örgüsü üzerinde durularak, olay örgüsü ile birlikte anlatıcı tipleri ve bakış açıları incelenecektir. Üç anlatıcı tipi ve bakış açısının kullanıldığı bir eser olmasına rağmen yazar, romanı büyük ölçüde ikinci kişili anlatıcı ve bakış açısıyla kaleme almıştır. Bu çalışmanın temelinde, *Gönülsüz Köktendinci* adlı kitaptaki anlatıcı tipleri ve bakış açılarının kullanımı ve farklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Sonuç olarak Mohsin Hamid, *Gönülsüz Köktendinci* adlı romanı ile anlatıcı tipleri ve bakış açılarından istifade ederek bir eser kaleme almışsa da birinci ve üçüncü kişili anlatıcı ve bakış açısına kıyasla ikinci kişili anlatıcı ve bakış açısını tercih etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mohsin Hamid, Cengiz, Pakistan.

2010

* Hitit Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, ireemsaltay@gmail.com

Türk Halk Hikâyelerinde Büyü

Şifanur SAMUR*

Özet

Sözün büyüünden doğan halk hikâyeleri, toplumların kültürel mirası olarak aktarılan ve nesilden nesle uzanan bir yol izlemektedir. Kendinden önce gelen türleri -mit, efsane, masal, destan- bünyesinde barındırarak daha geniş yelpazeye yayılıp mistik ve epik değerlere sahip olmaktadır. Halk hikâyelerinde ele alınan değerler, unsurlar, mesajlar, toplumun değerlerini ve ahlaki prensiplerini, hikâye ve yaşam arasındaki kurguyu temsil etmektedir. Bu makalede halk hikâyeleri örnekleri üzerinden incelenecek olan büyü, olağan akışı değiştirmek ve dönüştürmek, doğaüstü güçlerin yardımıyla sonuca ulaşmak gibi doktrinler içermektedir. Halk hikâyelerinde sıklıkla görülen büyüsel işlemler, doğaüstü güçler ve sembollerle ilişkilendirilmiştir. Bu semboller; elma, nar, bâde, bilezik, yüzük gibi nesnelere dir. Büyüsel uygulamalar, daha çok doğaüstü güçlere sahip varlıklara atfedilmekte ve halk hikâyelerinde karşımıza çıkmaktadır. Bu doğaüstü varlıklar karşımıza; Cadı Karı, peri kızı, Hızır, pir vb. olağanüstü kişiler olarak çıkmaktadır. Cadılar genel olarak kötü niyetli büyücüler olarak tasavvur edilirken peri kızları ve pirlere, iyilik üzerinden ele alınmaktadır. Hızır'ın ise İslami bir boyutu olması hasebiyle zor durumda kalan kahramana yardım etmesiyle bilinmektedir. İncelenen halk hikâyelerinin belirlenmesinde ölçüt olarak "popülerlik" niteliği kullanılmıştır. Sınırlandırmaya dahil olan bu on hikâye; Arzu ile Kamber, Asuman ile Zeycan, Derdiyok ile Zülf-i Siyah, Elif ile Yaralı Mahmut, Ercişli Emrah ile Selvihan, Ferhat ile Şirin, Hurşit ile Mahmihi, Kerem ile Aslı, Kirmanşah, Tahir ile Zühre hikâyeleridir. Halk hikâyelerinde büyü konusunun seçilmiş olmasıyla temelde, halk hikâyelerinde büyü konusunu aydınlatmak hedeflenmiş olup özelde bahsi geçen konuda yapılacak çalışmalara zemin hazırlamak amacı güdülmüştür. Büyünün gizil yapısı, ilk bakışta görülmeyen veya algılanmayan ancak büyüsel işlemi olan sihir, tılsım vb. imgeleri açıklamaya yönelik bir amaç taşımaktadır. Halk hikâyelerinde rastladığımız büyüsel motifler, Türk halkının mistik düşünce ve inançlarını ortaya koymaktadır. Mistisizm ile dokunan büyüler, insanların doğaüstü güçlerle olan bağlantısını yansıtırken bir yandan da zengin bir miras sunmaktadır. Bu bağlamda, halk hikâyelerindeki mistik güçler sayesinde var olan büyüsel bilgilerin geniş bir düzleme yayıldığı ve bu yayılımın büyüsel ritüelleri oluşturduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Büyü, sihir, halk hikâyesi, cadı.

* Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Programı Öğrencisi, Sivas/Türkiye, sisa9400@gmail.com

Berdibek Sokpakyev'in "Ana Jüregi" Hikayesinin Yapı ve İzlek Açısından İncelenmesi

Sevinç AY*

Özet

Kazak edebiyatında 20. yüzyıla kadar sözlü gelenek oldukça güçlüyken, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde meydana gelen önemli toplumsal olaylar çerçevesinde yeni bir edebiyat ortaya çıkmıştır. Bu dönemde yaşanan zorlukların; savaşlarla gelen yalnızlığın, yoksulluğun ve halkın durumunun ele alındığı eserler neşredilmiştir. Bu konuları eserlerine taşıyan önemli bir şahsiyet de Berdibek Sokpakyev'dir.

"Ana Jüregi" (Ana Yüregi) isimli kısa hikâyede savaşta kaybettiği oğluna özlem duyan bir annenin feryadı duyulurken diğer tarafta da aile babasının savaştan ötürü uzakta olması nedeniyle ailedeki sorumlulukların büyük bir kısmının evin çocuğunun omuzlarına yüklenmesi konu alınır.

Hikâye, savaşın etkileri, özellikle de anne ve çocuk ilişkisi üzerinde bıraktığı derin izler üzerine kurgulanmıştır. Bu çalışmada "Ana Jüregi" hikâyesi yapı ve izlek açısından incelenecek ve hikâye olay örgüsü, anlatıcı ve bakış açısı, şahıs kadrosu, zaman, mekân, başlıkları altında ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Berdibek Sokpakyev, Anne jüregi, Çağdaş Kazak edebiyatı, hikâye.

2010

* Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi (sevinc97sevinc@gmail.com)

Okul ve Sınıf Panolarının Geçmişten Günümüze Köprü Olarak Kültürel Bellekte Bilinç Oluşturma Rolü (Erzurum Örneği)

Müseffa KÜNİ*

Özet

Kültür, ilk insanın var oluşuyla birlikte meydana gelmiş, değişip, dönüşüp ve gelişerek toplumlara ait görüşler, inanışlar, ritüeller gibi yaşam biçimini oluşturmuştur. İnsanın var olduğu her alanda kültür meydana gelmiştir. Bellek ise toplumun zihninde geçmişinde var olan bilgi, deneyim, sanat, mimari, bayram, savaş, göç, ritüeller gibi kültürel öğeleri koruma ve aktarma gücüdür. Toplumun kimliğini oluşturan onun geçmişle bağ kurarak geleceğe daha sağlam adımlar atmasını sağlayan unsurları içermiştir. Birey anne karnına düştüğü andan itibaren sekizinci haftada sesleri algılamaya başlamıştır. İlk kültür ve ilk hafıza orada oluşmaya başlamıştır. Kültür, yaşantılar sonucunda bireyler de şemalar oluşturarak sesler ve görsellerden meydana gelmiştir. Kültür, hayatın devam etmesiyle toplumlara yol haritası olmuştur bunun sonucunda ise kültürel hafıza meydana gelerek hafıza yoluyla toplumu oluşturan öğeler geçmişten günümüze aktarımı sağlanmıştır. Okullar, bireylerde kültür temelini atıldığı, yayıldığı ve bilincin oluşturulduğu önemli kurumlardandır. Okullarda ve sınıflarda panoların olması toplumu oluşturan ve toplum için önem arz eden olayların, kültürel hafızada cereyan etmesi, hafızalarda yeniden yaşatılarak önemini korumuştur. Öğretmenlerin öncülüğünde yapılan çalışmalarda öğrencilere verilen bilinçle yazılan yazılar, şiirler yapılan resimler hafızada yeniden canlanarak bilinç oluşturulmuştur. Bu çalışmada kültürel bellekte, okul kültürü incelenerek Erzurum il merkezinde bulunan çeşitli kademelerdeki okulların arşivlerinden alınan örneklerle alan araştırması, derleme ve literatür taraması yöntemleri kullanılarak özellikle geçmişte yaşanmış halk için önemli olan unsurların yeniden yaşatılarak yeni nesillerde bilinç oluşturarak okul kültürünü, kültürel bellek olarak bilimsel bir disiplin içerisinde bir araştırma yapılması hedeflenmektedir. İlk aşamada literatür çalışması yapılacaktır. İkinci aşamada saha çalışması yapılarak okul arşivlerinden yararlanılarak örnek fotoğraflar alınarak derleme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kültürel Hafıza, Okul Kültürü.

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Msffa-kn-88@hotmail.com

Cahit Külebi'nin Poetikası

Rümeysa ERGÜN*

Özet

Cahit Külebi (d.1917-ö.1997), Cumhuriyet Dönemi'nde şiirler yazmış önemli şairlerden biridir. Şiirlerinde Anadolu ve Anadolu halkından sıkça bahsetmesinin yanı sıra umutsuzluk, aşk, kadın ve doğa gibi konuları da işler. Şiirlerinin büyük bir kısmını halka yönelik yazan Külebi, bu sebepten dolayı kendisine 'ozan' adını verir. Anadolu halkına ithafen yazılmış olan şiirleri incelendiği zaman; dıştan bir gözle değil, halkın içinden ve onların acısını ele alarak yazılan şiirler olduğunu görmek mümkündür. Anadolu topraklarında yaşayan ve büyüyen Külebi, kendisinde yeri çok farklı olan Anadolu'yu ve oradaki yaşantısını şiirlerine aktarmaktan geri durmaz. Şiirlerinde doğayı da ele alan ve bir tablo çizer gibi şiir yazan Külebi, doğaya ait unsurları kadınların güzellikleri ile bütünleştirmekten kaçınmaz. Bu tamamlayıcı iki unsur ile birlikte lirik şiir anlayışını da gözler önüne serer. Şiirlerini genellikle bu çerçeveler içinde yazan Cahit Külebi, şiir dilini oldukça sade tutarak halkın da anlamasını amaçlar. "Çocukluğum, halk içinde geçti, çünkü bir kasabada yaşadım. Yaşamımı, çevremdeki izlenimleri, elbette, şiirlerimde yansıtmam gerekirdi. Birkaç kez belirttiğim gibi, ben, şiiri bir tür konuşma sayıyorum." (Leontiç, 2011: 7) Şairin bu açıklaması göz önünde bulundurulduğu zaman, onun dilinin yalın ve halka hitap eden bir dil olduğu anlaşılır. Toplumculuktan çok halkçılığı benimseyen ve her fırsatta halkçı bir şair olduğunu dile getiren Külebi'nin şiirlerine bakıldığında öz Türkçe ve samimiyet rahatlıkla görülür.

Anahtar Kelimeler: Cahit Külebi, Poetika, Şiir.

2010

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı, rumeysa.ergun06@erzurum.edu.tr

2000'ler Dönemi Türk Hikâyesine Panoramik Bakışlar

Sevimnur MENEKŞE*

Özet

İnsanın anlatma ihtiyacının bir yansıması olan hikâye gerek doğu gerekse batı edebiyatında kadim geleneğe sahip edebî türlerden birisidir. Ana malzemesi “insan” olduğu için, insanın olduğu her yerde ve her zamanda hikâye var olagelmıştır. Türk edebiyatında ise 1980 darbesiyle birlikte kendi kabuğuna çekilen hikâye türünün, doksanların ikinci yarısından itibaren bazı açılımlara sahne olduğu dikkati çekmektedir. Doksanlardan günümüze uzanan süreçte özellikle de 2000'lerde hikâye alanında büyük değişmelerin yaşandığı, alan üzerinde çalışan hemen her eleştirmenin ortak kanaatidir. 2000'ler, Türk hikâye sanatı için yeni bir dönemin başlangıcı olarak kabul edilebilir. Nitekim sözü edilen “hikâye patlaması” ile Türk hikâyeciliğinde yepyeni bir döneme girilir. 2000'lerde yaşanan hikâye çeşitliliğini ve hikâyelerdeki radikal değişimi, tek bir etkenle izah etmek yeterli değildir. Dolayısıyla 2000'ler dönemi Türk hikâyesi üzerine, önceki çalışmalardan daha kapsamlı bir okuma yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmada 2000'li yıllarda önemli hikâye ödüllerini kazanan, hikâye dergilerinde yetişen ve ilgili türün gelişimine eleştirel çalışmalarıyla da katkıda bulunan hikâyecilerin eserleri üzerinde durulması uygun görüldü. 2000'ler hikâyesinin ruhunu temsil ettiği düşünülen on iki hikâyecinin eserlerine, anlatıcı hikâye karakterlerinin bakış açısı merkeze alınarak derin bir okuma gerçekleştirilecektir. Ayrıca dönem içinde yaygın olan postmodern hikâye yönelimlerinin bütünlükçü bir bakış ile tespiti hedeflenecektir. Böylelikle, 2000'li yıllardaki hikâye atmosferinin ve ortak hikâye yönelimlerinin toplu bir panoraması çizilecektir. Buna ek olarak hız ve haz çağının bireysel, toplumsal, psikolojik ve sosyo-kültürel etkileri hikâye karakterlerinin iç dünyaları üzerinden anlamlandırılmaya çalışılacaktır. Edebiyat ile diğer disiplinler arasında köprü kurularak disiplinlerarası bir çalışma gerçekleştirilmiş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Günümüz Türk Hikâyesi, Postmodernizm, Anlatıcı Karakter, Bakış Açısı, Disiplinlerarası.

2010

* TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı, sevimnurmenekse@etu.edu.tr

Haciz Yoluyla Takipte Amme Alacağı'nın Hacze Katılması

Elif KARAHAN KÜÇÜK*

Özet

Amme alacağı terimi, Devlete, il özel idarelerine ve belediyelere ait vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası gibi asli, gecikme zammı, faiz gibi fer'i amme alacakları ve aynı idarelerin sözleşmeden, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden doğanlar dışında kalan ve amme hizmetleri uygulamasından kaynaklı olan diğer alacakları ifade etmektedir. Alacaklının alacağını tahsil edememesi halinde, resmi yollarla yani Devlet eliyle nasıl kavuşacağı'nın düzenlenmesi İcra İflas Hukuku'nun alanına girse de amme alacaklarının tam ve zamanında ödenmemesi hali, Kamu İcra Hukuku'nun çalışma alanının içinde bulunmaktadır. Nitekim amme alacakları, özel hukuk ilişkisi alacaklarından farklı nitelik barındırdığından bu alacakların tahsili ayrı bir kanunda yani 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'da düzenlenmiştir. Dolayısıyla amme alacaklarının hacze katılması (iştiraki) usulü bu Kanun'da yer almaktadır. Kanun'da amme alacağı'nın tahsiline kolaylık sağlanması açısından birçok düzenleme mevcuttur. Hacze katılma (iştirak) da bu Kanun'da amme alacağı'na yönelik sağlanan imtiyazlardan biridir. Amme alacakları dışındaki alacaklar, İcra İflas Kanunu'nun 100. maddesinde belirtilen koşulları taşımak şartıyla ancak ilk hacze katılabilirken amme alacakları ise İcra İflas Kanunu'nun 100. maddesindeki belgelerden biri olmadan da ilk hacze katılabilmektedir. Hacze katılma, aynı borçludan alacaklı olan birden fazla alacaklıdan birinin, tahsili gereken alacakla ilgili olarak, kendisinden önce diğer alacaklı tarafından konulan hacze, birtakım kanuni şartları taşıması halinde iştirak etmesi anlamına gelmektedir. Hukukumuzda yapılan düzenlemelerle amme alacaklarına, hacze iştirak açısından özel hukuk alacaklarının sahip olmadığı birtakım haklar tanınmıştır. Bu çalışmada, amme alacakları yönünden hacze katılma (iştirak) konusu ele alınacak ve amme alacaklarında hacze katılmanın niteliği, koşulları ve özellik arz eden yönleri bakımından incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Amme Alacağı, Haciz, Haciz Yoluyla Takip, Hacze Katılma

* com Yalova Üniversitesi (77200, Yalova, Türkiye), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Kamu Hukuku Bölümü, 228109025@ogrenci.yalova.edu.tr

Yapay Zekanın Tasarıma Etkisi

Elif YILMAZ*

Özet

Yapay zeka, son yıllarda tasarım endüstrisinde devrim yaratarak, süreçleri köklü bir şekilde değiştirmiştir. Bu ilerleme, tasarımcılara tekrar eden işlemleri otomatize etme ve daha yaratıcı görevlere odaklanma imkanı sunar. Yapay zeka araçları, veri analizi ve modelleme yetenekleri sayesinde, kullanıcı deneyimini iyileştirir ve ürün tasarımlarını kişiselleştirir. Bu gelişmeler, kullanıcı memnuniyetini artırırken pazar rekabetinde fark yaratmayı sağlar. Ancak, yapay zekanın yaratıcılık üzerindeki kısıtlayıcı etkileri ve etik kullanımı, tasarım topluluğunda tartışmalara neden olmuştur. Bu çalışmanın amacı, yapay zeka teknolojilerinin grafik tasarım, endüstriyel tasarım ve kullanıcı arayüzü tasarımı gibi disiplinlerde nasıl kullanıldığını analiz etmek ve yaratıcılık üzerindeki etkilerini değerlendirmektir. Bu doğrultuda geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Araştırma sonuçları, yapay zekanın tasarım süreçlerini hızlandırdığını, tekrar eden işlerde tasarımcılara zaman kazandırdığını ve yaratıcı kapasitelerini serbest bıraktığını göstermektedir. Özellikle, yapay zekanın kullanıcı deneyimi tasarımında kişiselleştirme ve optimizasyon imkanları sunduğu belirlenmiştir. Ancak, yapay zekanın yaratıcılık üzerinde kısıtlayıcı etkileri ve etik kullanımıyla ilgili zorluklar da tespit edilmiştir. Bu zorluklar, tasarım süreçlerinin insan merkezli kalması gerektiğini pekiştirmektedir. Sonuç olarak, yapay zeka teknolojileri tasarım pratiğini önemli ölçüde dönüştürme potansiyeline sahipken, bu dönüşümün yaratıcı süreçler üzerindeki etkisinin dengeli bir şekilde yönetilmesi ve etik standartların korunması gerektiği vurgulanmıştır. Araştırma, yapay zekanın tasarım süreçlerine entegrasyonunun sadece teknolojik yönlerini değil, aynı zamanda sosyal ve etik boyutlarını da dikkate alarak ilerlemesi gerektiğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka, Tasarım, Teknoloji, Yaratıcılık

2010

---

* Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Görsel İletişim Tasarımı, elifyilmaz@icloud.com

36-72 Ay Özel Gereksinimli Çocukların Ekran Kullanımlarının Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Bağlamında İncelenmesi

Dr. Öğr. Murat BALCI*, Esmâ AKBANA**

Özet

Erken çocukluk döneminde ekrana bilinçsizce ve yoğun bir şekilde maruz kalan çocukların dikkat dağınıklığı, sosyal izolasyon ve yalnızlık belirtilerine sahip olduğunu ortaya koyan araştırmalara rastlanmaktadır. Erken çocukluk döneminde ekran kullanımının bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimle ilişkisini inceleyen çalışmalar rastlansa da özel gereksinimli çocuklarda ekran kullanımının çıktıları inceleyen araştırmalar sınırlıdır. Bu nedenle özel gereksinimli çocuklarda ekran kullanımıyla ilişkili faktörlerin anlaşılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı 36-72 ay okul öncesi dönem özel gereksinimli çocukların ekran kullanımları ile ebeveyn-çocuk ilişkisi arasındaki korelasyonları incelemektir. Araştırma nicel yöntemde yer alan korelasyonel tarama deseniyle yürütülmüştür. Araştırmanın örneklem grubu amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırma özel gereksinimli tanıya sahip okul öncesi dönem çocuğu bulunan 364 ebeveynle yürütülmüştür. Araştırma verileri Medya Kullanım Ölçeği ve Anne-Baba İlişkisi Ölçeği yoluyla toplanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde Pearson Korelasyon Katsayısı, Bağımsız Örneklem T Testi, Tek Yönlü ANOVA Testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre ebeveyn-çocuk ilişkisi sağlıklı hale geldikçe ekran sürelerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma değişkenlerine ilişkin ortalamalar ebeveyn türü, yaş aralığı, çocuk sayısı ve sosyoekonomik düzey gibi demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular neticesinde ekrana aşırı maruz kalan özel gereksinimli çocukların olumsuz psikolojik çıktılar sergileyebileceğine karar kılınmıştır. Ebeveynlere araştırma kapsamında elde edilen bulgular ışığında ekran kullanımına dair öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Özel Gereksinimli Çocuk; Ekran Kullanımı; Ebeveyn-Çocuk İlişkisi.

* Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim muratbalci@aydin.edu.tr

** Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi esmaakbana@stu.aydin.edu.tr

**“I'm tired of being on the defensive about who I am”: Cultural Pains in Ayad Akhtar's
*Disgraced***

Fatmanur KALKAN *, Dr. Öğr. Üyesi Fehmi TURGUT **

Abstract

The humanistic foundations of theater have encouraged a great deal of diversity on stage. American drama has always had a diverse cast in this regard. One of the most well-known playwright of American multicultural drama is Ayad Akhtar, who is of Pakistani descent. His works explore the lives and cultural experiences of immigrant Muslims in America while relating it to his own multicultural identity. The crucial idea of cultural suffering is examined in the play *Disgraced*, the Pulitzer Prize-winning drama by Ayad Akhtar. This idea captures Amir's existential dilemma as he searches for his true identity while caught between the East and the West. Since Amir is excluded and distinguishes himself by his Pakistani identity rather than his "borrowed" American identity, his cultural sufferings inadvertently reinforce the notion of Orientalism, Islamofobia, cultural and religious discrimination in American society. Amir's inability to accept and ultimate rejection of his Pakistani-American Muslim identity is a manifestation of the cultural wounds that have begun to spread from him. In the framework of modern American society, *Disgraced* explores the complexities of religious identity and the difficulties of negotiating faith. It also discusses Islamophobia, prejudice, and the difficulties Muslim Americans have finding acceptance. Theocultural questions in "Disgraced" are often central to the play's plot and relevance, serving as a lens through which broader themes of cultural belonging, personal integrity, and societal expectations are explored.

Key Words: American Drama, Ayad Akhtar, *Disgraced*, Multi-culturalism, Cultural pains

2010

* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatı, fkalkan61@gmail.com

* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatı, feturgut@ktu.edu.tr

Türkiye'ye Göç Eden Suriyeli ve Afgan Mültecilerin Karşılaştığı Problemler

Günel İSAYEVA*

Özet

Çalışmanın amacı Suriyeli ve Afgan mültecilerin Türkiye'deki göç hareketliliğini ve göç sonucunda ortaya çıkan sorunları ele almaktadır. Uluslararası ve ulusal düzenlemeleri inceler.

Göçle birlikte insanlar bir anda alışık oldukları yaşam tarzından, sosyal ve politik yapılardan kopmakta ve alışık olmadıkları yeni bir düzen ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu da onların çeşitli sorunlarla karşılaşmalarına zemin hazırlıyor. Bu çalışmada Suriye ve Afganistan'dan Türkiye'ye göç sonrasında insanların karşılaştıkları çeşitli sorunlarla karşılaştığı tespit edilmiştir.

Bu iki ülke vatandaşlarının sorunlarını ele alacak olursak başlıca gelen sorunlar arasında dil sorunu, eğitim sorunu, hukuki sorunlar, sosyal ve kültürel sorunlar, barınma sorunları, güvenlik sorunu, sağlık sorunu, ve ekonomik sorunlar olarak karşımıza çıkmıştır. Ülkemize göç eden sığınmacıların zorlu koşullardan gelerek yeni bir ülkeye ve kültüre uyum sağlamak zorunda kalması, mültecilerin birçok noktada desteğe ihtiyaç duymasına neden olmaktadır. Göç sürecinde desteğe en çok ihtiyaç duyan kişiler çocuklardır. Çünkü bu dönemde çocukların hem gelişimsel desteğe hem de yaşadıkları travmatik olayların üstesinden gelebilmeleri ve geldikleri yeni ülkeye uyum sağlayabilmeleri için desteğe ihtiyaçları vardır.

Ayrıca mülteci emek sömürsünün önlenmesine yönelik denetimler güçlendirilmeli, çalışmaya tabi tutulan, haklarını alamayan Suriyeli çalışanların yasal haklarını arayabilecekleri mekanizmalar geliştirilmelidir. Afgan mültecilerin ve göçmenlerin Türkiye'deki fırsat bölgelerinden yararlandıkları da görülmektedir. Göç süreci göçmen bireye yeni kapılar açabilir, toplum da onların gelişmelerine olanak tanıyabilir ve vasıflı bir işgücüne katılmalarını sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli mülteciler, Afgan mülteciler, Problemler

2010

* Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Göç Çalışmaları Ana Bilim Dalı
g.i.isayeva.gs@gmail.com

Kahve Müzelerinin Karşılaştırılması ve Ziyaret Edenlerin Görüşlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma

Prof. Dr. Şafak ÜNÜVAR*, Hatice Kübra BAYSAL**

Özet

Kahve yüzyıllardır çoğu topluluklar için vazgeçilmez bir içecektir. Kahve müzeleri ise bu önemli ürünün topraktan fincana olan serüvenini, bu yolculukta kullanılan araç gereçleri sergilemeyi amaçlayan yerlerdir. Bu çalışma, yurt içi ve yurt dışında bulunan kahve müzelerinin sahip oldukları özellikler çerçevesinde karşılaştırılması ve bu müzelerin ziyaretçilerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Karma desende tasarlanan çalışmada ilk önce yurt dışından, Brezilya'da bulunan Brazil's Coffee Palas, Arap Emirlikleri'nde bulunan Dubai Coffee Museum, Tayvan'da bulunan Ping Huang Coffee Museum, yurt içinde ise, Safranbolu Türk Kahve Müzesi ve Kapadokya Kahve Müzesi incelenmiş olup genel özelliklerine yer verilmiş, yurt dışındaki ve yurt içindeki kahve müzelerinin genel durumlarının analizi, karşılaştırılması, mevcut durumun iyileştirilmesi çalışma kapsamında ele alınmış ve bu bağlamda, nitel araştırma yöntemlerinden, doküman tarama yöntemi kullanılmıştır. İkinci olarak çevrimiçi ortamda, araştırmaya konu edilmiş, müzelere yapılmış olan yorumlar, ürün kalitesi, çalışan tavrı, ortam, ücret olmak üzere dört kategoride sınıflandırılıp incelenmiştir. Her kategoriden 10 yorum değerlendirilmeye dahil edilmiş aynı zamanda her bir yorum birden fazla kategoride incelenmiştir. Değerlendirilmeye alınan dört müzeden en yüksek ortalamaya sahip müze, 5 üzerinden, 4,6 puan alarak Kapadokya Kahve Müzesi olurken, en düşük puan ortalaması, 4,0 puan ile Dubai Coffee Museum için verilmiştir. Çalışma sonucunda yurt dışındaki ve içindeki kahve müzeleri arasında konsept olarak farklılıklar olduğu, yurt içindeki kahve müzelerinin yakın zamanda kurulduğu için geliştirilmeye ihtiyaç duydukları görülmüştür. Kahve müzelerinin turistik alanlarda Türk Kahvesi'nin tanıtımı açısından faydalı olacağı için, kahve müzelerinin yetersiz sayıda olan farklı bölgelerde de bu kuruluşların artırılması ve mevcut müzelerin tanıtımlarının daha fazla yapılması gerektiği öneriler içerisinde yer almıştır. Çalışma, yurt dışındaki müzeler ve yurt içindeki müzelerin karşılaştırılması, yurt içinde yakın tarihte kurulmuş olan kahve müzelerinin analizi ve geliştirilmesi açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kahve Müzesi, Türk Kahvesi, Gastronomi Turizmi

2010

* Selçuk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, safakunuvar@selcuk.edu.tr

** Selçuk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, baysalhaticekubra@gmail.com

Çöpleriyle Bir Kenti Anlamak: Diyarbakır Örneği

Gökmen KAYA*

Özet

Tüketim eylemi, tüm canlılarda görülen ve yaşayabilmek için yapılan ortak bir davranıştır. Tüketimin sonucu olarak tüm canlılar içinde çöp üreten tek canlı insandır. Modernleşmeyle beraber, toplumsal bir varlık olan insanın en büyük üretim mekânı olan kentlerde de, tüketimin bir sonucu olarak üretilen farklı çöp formlarına daha sık rastlanmaktadır. Çöpler aynı zamanda tüketim yapan insanın ekonomik ve sosyo-kültürel sermayesinin simgesel ifadesidir. Bu çöpler sayesinde kent mekânlarında yaşayanların gündelik yaşamlarının simgesel sermayelerinin izleri, kentli olma ile ilgili davranış kalıpları, çevresel duyarlılıkları hakkında fikir sahibi olunabilir. Bu çalışma ile Türkiye'nin güneydoğusunda yer alan Diyarbakır kent merkezinde bir birbirlerine çok yakın mesafede bulunmasına rağmen, sosyal, ekonomik ve kültürel sermaye olarak birbirinden farklı iki mekân olan Kayapınar merkez ilçesi sınırlarında yer alan Diclekent ile Huzurevleri mahallelerinde yaşayan insanların tüketim eylemi sonucu ürettiği çöplerin içeriği Garbolojinin (çöp arkeolojisi) normal sınıflandırma yöntemiyle araştırılmıştır. Buralardaki çöplerin analizleriyle, bu mahallelerde yaşayanların gelir durumlarına göre gündelik yaşam içindeki genel ve özel beğenilere yönelik tüketim yönelimleri, yaptıkları alışverişler, beslenme tercihleri gibi bazı değişkenlere bakılmıştır. Kentli olmanın önemli göstergelerinden olan çevresel duyarlılıklar, geri dönüşüm bilinci, çöpleri bırakma şekilleri, çöpler üzerinden anlaşılmaya çalışılmıştır. Yine çıkan çöplerin geri dönüştürme noktasında sektör haline gelmiş atık toplayıcılar gözlemlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, gelir düzeyi farklılaştıkça tüketim tercihlerinin değiştiği, gelir düzeyinin artmasının kentli olma ve kenti sahiplenme davranışlarıyla doğru orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Garboloji, Tüketim, Simgesel Sermaye, Kent Bilinci, Geri Dönüşüm, Gündelik Yaşam

2010

* Van 100. Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji, gokmen.kaya2165@gmail.com

Körfez Ülkelerindeki İşçi Göçü: Ekonomik Kalkınma ve Küresel Eşitsizlik

FATMA SAĞINCI*

Özet

Orta Doğu kadim devletlerin ortaya çıktığı ilk coğrafya olmasının yanı sıra, stratejik ve ekonomik yönden ciddi bir önem arz etmekle birlikte hem kaotik hem de vazgeçilmez bir bölgedir. Bunun en önemli nedeni ise stratejik olmasının yanı sıra ekonomik açıdan zengin kaynaklar barındıran ülkelerin bu coğrafya içerisinde yer alıyor olmasıdır. Hatta günümüz şartlarına baktığımızda ekonomik öneminin stratejik önemine göre daha ağır bastığını söylemek yanlış olmayacaktır. Körfez ülkeleri de böyle bir coğrafya içerisinde enerji kaynakları açısından, dünyanın önemli odak noktalarından biri olmayı başarmıştır. Dünyanın önemli odak noktalarından biri olmasına sebep olan başlıca enerji kaynağı petroldür. Körfez ülkelerinde petrolün 20. yüzyılda keşfedilmesiyle beraber makus talihleri bir anda değişerek, dünyanın en zengin ülkeleri içerisinde yer alma noktasına evrilmiştir. Körfez ülkelerinin en önemli ortak özelliklerinden biri demografik yapılarıdır. Bu ülkelerin demografik yapılarına baktığımızda, nüfusun çoğunu yabancı uyruklu kişilerin oluşturduğunu görmekteyiz. Hatta öyle ki Katar, Kuveyt ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelerin yerli nüfusu yabancı nüfusa göre azınlıkta. Bu azınlık yerli nüfus ise başta petrol sektörü olmak üzere, eğitim sektörü ve sağlık sektörü gibi alanlarda emek talebini karşılamaya yetmemektedir. Bu sektörlerdeki emek talebini karşılayabilmek adına, özellikle nüfusun yoğun, işsizlik ve yoksulluk oranının yüksek olduğu Asya ülkelerinden ülkeye transfer işçi göçleri başlamıştır. Bu başlangıç zamanla diğer Arap ülkelerinden ve diğer ülkelere işçi göçünün yolunu açtı. Bu işçi göçleri ile bu ülkelerde bazı avantajlar ve dezavantajlar meydana gelmiştir. Örneğin, düşük maliyetle hizmet sektörlerinin hemen hemen her alanında çalışmaları, ülkenin ekonomik kalkınmasında yardımcı bir unsurken, düşük ücret karşılığında göçmen işçilerin uygun olmayan çalışma şartları ise küresel eşitsizliği gözler önüne sermektedir. Zaman zaman BM ve Sivil Toplum Kuruluşları tarafından, bu ülkelerdeki göçmen işçilerin maruz kaldıkları uygun olmayan çalışma şartları, küresel eşitsizlik çerçevesinde gündeme getirilmektedir. Bu ülkelerinde göçmen işçiler için yapmış oldukları politikalar bulunmaktadır. Ancak bunların hiçbirisi bu sorunların ortadan kalkmasına yardımcı olamamıştır. Çalışmada Körfez İş Birliği Konseyi'ne (KİK) dahil ülkelerdeki işçi göçleri incelenecek ve bu göçlerin ekonomik kalkınmaya katkıları ve küresel eşitsizliğe yönelik etkileri analiz edilecektir. Konuyla ilgili literatürde KİK ülkelerinin tamamının incelendiği bir çalışma olmaması ve Körfez Arap ülkeleri medyasını Arapça birincil kaynaklardan incelemesi çalışmayı özgün kılan özellikleri olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Körfez İş Birliği Konseyi (KİK), İşçi Göçü, Ekonomik Kalkınma, Küresel Eşitsizlik

* İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, esmaakbana@stu.aydin.edu.tr

Avrupa Birliği İçin Kaçırılmış Bir Fırsat Olarak Arap Baharı

Mehmet YAVUZ*, Doç. Dr. Erjada PROGONATI**

Özet

Arap Baharı gerek dünya sahnesinde gerekse uluslararası düzeyde önemli olaylardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa Birliği açısından Maastricht Antlaşması ile getirilmiş olan Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP), Lizbon Antlaşması ile birlikte kapsamı genişletilerek daha etkin, sürdürülebilir bir Avrupa dış politikasından söz etmek mümkün kılınmıştır. 2010'un sonunda Arap ayaklanması patlak verdiğinde, AB'nin bu ayaklanmanın yaşandığı Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesinde Lizbon Antlaşması sonrası yeni dış politikası ve araçlarını bölge bazında uygulama açısından önemli bir fırsat alanı olarak görülmüştür. Aynı zamanda söz konusu bölge AB için önemli bir stratejik bölge olmasından dolayı, birlik açısından bu bölgenin geleceğini şekillendiren aktör olma fırsatı doğmuştur. Çalışmada AB'nin Lizbon Antlaşması ile birlikte kapsamı genişleyen dış politika ve uygulama araçlarının, aynı döneme denk gelmiş olan Arap Baharı olaylarına yönelik olarak vermiş olduğu tepki ve bölgeye yönelik uygulamış olduğu politika ve araçları bütünü çerçevesinde bölgenin geleceğini şekillendirme fırsatını birlik lehine olarak doğru bir şekilde yönetip yönetemediği sorusuna cevap aranmıştır. Ancak bu ülkelerin durumu ve uygulanan politikaların sonuçlarına bakıldığı zaman, AB'nin aktif dış politika uygulama ve söz konusu ülkelere demokratik geçişlere yardımcı olma şansını kaybettiğini söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Arap Baharı, Avrupa Birliği, AB Dış Politika Araçları

2010

* Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği alışmaları Anabilim Dalı, mjntyvz3260@gmail.com

** Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, erjadaprogonati@sdu.edu.tr

Altın Koza "En İyi Senaryo Ödülü" Kazanan Film Afişlerinin Göstergebilimsel İncelenmesi (2020-2023)

Neslihan TOKDEMİR*

Özet

İnsanlar tarih boyunca, mağara duvarlarından günümüzdeki teknolojik araçlara kadar çeşitli yollarla iletişim kurmuşlardır. Günümüzde görsel iletişim araçları, bilgilendirme, kolaylaştırma ve estetik anlamda topluma önemli katkılar sunmaktadır. Bu nedenle görsel iletişim, yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Tasarım, iletişimi etkili hale getiren ve amaçlanan duygunun veya düşüncenin biçimsel olarak ifade edilmesi sürecidir. Zihinde hayal edilen görüntünün düzenlenerek kompozisyon haline getirilmesiyle ortaya çıkar. Kitle iletişim araçlarının evrimi, işitsel, yazılı ve görsel unsurların birbirini tamamlayıcı şekilde kullanıldığı çeşitli iletişim modellerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu durum, bireyleri karmaşık ve yoğun anlamlı iletilerle karşı karşıya getirmiştir. Göstergebilim, günümüzde anlamı kavramak ve ilişkileri anlamlandırmak için bir araç haline gelmiştir. Film afişleri, göstergesel nitelikleriyle film hakkında ilk izlenimi oluşturur ve merak uyandırmak için kritik öneme sahiptir. Kullanılan renkler, tipografi, ışıklandırma gibi unsurlar göstergeler bütünü oluşturur. Bu çalışmanın amacı, 2020-2023 yılları arasında Altın Koza "En İyi Senaryo Ödülü" kazanan film afişlerinin göstergebilimsel çözümlerini ortaya koymaktır. Araştırma, "Nasipse Adayız, Bir Nefes Daha, Ela ile Hilmi ve Ali, Sanki Her Şey Biraz Felaket" film afişlerini kapsamaktadır. Çözümleme, "gösteren, gösterilen ve gösterge" kavramları üzerinden yapılmıştır. İncelenen afişlerin film içerik ve temasını yansıtan göstergelerden oluştuğu ve film ile bütünlük sağladığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göstergebilim, Afiş, Altın Koza, Film

2010

---

*Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Görsel İletişim Tasarımı Bölümü, tokgenço neslihan@gmail.com

Kalkınma Planlarında Türkiye Sağlık Turizmi

Osman TAMER*, Dr. Öğr. Üyesi Zafer YILDIZ**

Özet

Bu çalışma ile 1963-2028 yılları arasındaki kalkınma planlarında yer alan sağlık turizmine yönelik plan ve politikaları değerlendirmek amaçlanmıştır. Araştırmanın amaca ulaşması için belirtilen tarihler arasındaki on iki kalkınma planı incelenmiştir. Veriler birincil kaynaklardan elde edilmiştir. Verilerin analizinde nitel araştırma yöntemi olan içerik analizi tekniği kullanılmıştır.

Sağlık turizmi, termal turizm başlığı ile ilk defa beşinci kalkınma planında ele alınmıştır. Sağlık turizmi en kapsamlı olarak onuncu kalkınma planında yer almıştır. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma planından Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planına kadar turizmin çeşitlendirilmesinde sorunlar yaşanması ve turizmi tüm aylara yaymak amacıyla termal turizmde alt ve üst yapının geliştirilmesi, yabancı yatırımcılara yönelik teşvik politikaları geliştirilmesi, sağlık turizmini cazip hale getirilmesine yönelik teşvik politikaları geliştirilmesi hedeflenmiştir. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında sağlık turizmi, dönüşüm programına dahil edilmiştir. Termal turizm, medikal turizm ve yaşlı turizmi için tesis, sağlık turisti sayısı ve elde edilecek gelir açısından hedefler belirlenmiştir. Ayrıca program kurumsal ve hukuki altyapı, fiziki ve teknik altyapı, pazarlama ve tanıtım ve hizmet kalitesinin iyileştirilmesine yönelik politikalar içermektedir. Onbirinci Beşinci Yıllık Kalkınma Planında yasal düzenlemelerin tamamlanması, akreditasyon çalışmalarının yapılması ve sağlık turizmi çeşitlerinin birbiriyle entegre edilmesine ilişkin politikalar belirlenmiştir. Onikinci Beşinci Yıllık Kalkınma Planında 2053 yılına kadar sağlık turizminde dünya lideri bir ülke olma hedeflenmiştir.

Yapılan içerik analizi sonucunda; bir önceki planlarda yer alan politika ve hedeflerin sonuçları bir sonraki planda yer almamaktadır. Her planın önceki döneme ait bir değerlendirmeyle başlamasının bütünsellik sağlayacağı düşünülmektedir. Hedef ve politikaların soyut olarak ele alındığı tespit edilmiştir. Hedef ve kararların ölçülebilir ve somut olması halinde planların daha sağlıklı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Turizm, Termal Turizm, Kalkınma Planları

2010

* Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sağlık Turizmi İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, otamer@cumhuriyet.edu.tr.

** Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, zafer.yildiz@cumhuriyet.edu.tr

Necmi Rıza Ahıskan'ın Solist Kimliği, İcra Tavrı ve Üslubu

Araş. Gör. Sait Berker SEYMENOĞLU*

Özet

Türk müziği, oluşum sürecinden itibaren sözlü formlar ekseninde gelişmiş, enstrümantal formlar ise bunları destekleyecek nitelikte üretilmiştir. Sözlü formlar genellikle hanendeler ve sazanelerden oluşan heyetler tarafından seslendirilmiştir. Batılılaşma hareketlerinin Türk müzik hayatındaki yansımalarıyla beraber 20. yüzyılın ilk yarısında toplu icraların yanında solist icraları ortaya çıkmıştır. Heyetin kolektif ürünü olan müzik, artık bir solistin önderliğinde var olabilen, sazanelerin ön plandaki soliste refakat ettiği şekle bürünmüştür. Bu şekilde ilk solo konserler veren Münir Nurettin Selçuk, bu değişimin öncüsü olmuş; hanende geleneği, icra üslubundan sahnedeki giyim kuşama kadar birçok açıdan farklılaşarak solistliğe dönüşmüş ve yeni bir yorumculuk anlayışı başlamıştır. Bu anlayışın ilk temsilcilerinden ve Münir Nurettin'in başlıca takipçilerinden biri Necmi Rıza Ahıskan'dır. Bu araştırmanın amacı, özellikle İstanbul ve Ankara Radyolarındaki icralarıyla çok rağbet görmesine rağmen, günümüzde hakkında sınırlı sayıda çalışma yapılmış ve ismi geri planda kalmış olan Ahıskan'ın solist kimliğine ve yorumculuğuna dikkat çekmektir. Bu bağlamda Ahıskan'ın solist kimliği, icra tavrı ve üslubu çalışmanın konusunu teşkil etmektedir. Araştırma sürecinde çeşitli kütüphaneler, sahaflar, kişisel arşivler ve elektronik ortamlardaki süreli yayınlardan yararlanılarak Ahıskan'ın hayatı, müzikal yaşamı ve çalışmalarına dair bilgiler edinilmiştir. Bununla beraber, 180 farklı eseri icra ettiği 204 adet müzik kaydına erişilmiştir. Bu kayıtlardaki eserlerin bestekâr, güftekâr, makam, usul, form ve seslendirildikleri akortlara göre tasnifi yapılmıştır. Örnek niteliğindeki eserler, Ahıskan'ın kullandığı süslemeler ve nüanslar tespit edilerek icra ettiği şekilde notaya alınmıştır. Bu veri ve analizlere dayanarak, Ahıskan'ın Türk müziği icra, tavır ve yorum özelliklerini nasıl kullandığına dair çıkarımlar yapılmıştır. Böylece Türk müziği vokal icra özellikleri hususunda özelden genele bir bakış açısı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk müziği, Necmi Rıza Ahıskan, Solist, Yorumculuk, Üslup-Tavır

2010

* İstanbul Teknik Üniversitesi, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı, Ses Eğitimi, sait.seymenoglu@itu.edu.tr

Spor ve Turizm Etkinliklerinin Kültürel Değerlerle İlişkisi

Şükran DERTLİ*

Özet

Günümüzde spor ve turizm etkinliklerine yönelik ilgi her geçen gün artmaktadır. Bu durum sosyo-kültürel ve ekonomik faktörlerin gelişimine katkı sağlamaktadır. Bu noktada turizm, spor ve kültür arasında önemli bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Bu araştırmanın temel amacı, spor, turizm ve kültür ilişkisinin önemini vurgulamaktır. Dolayısıyla bu araştırma, gerçekleştirilen alan yazın taraması ile spor ve turizm kavramlarına değinerek bu kavramların kültürel değerlerle ilişkisinin tespit edilmesine odaklanmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın kültür, spor ve turizm alanındaki eksiklikleri tespit etmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışma gelecekte spor ve turizm etkinliklerinin kültürel değerlerle ilişkisi ile ilgili yapılacak araştırmalara kaynak teşkil etme anlamında son derece önem arz etmektedir. Bu doğrultuda spor ve turizm etkinliklerinin kültürel değerlerle ilişkisi ikincil verilerden yararlanarak incelenmiştir. Bu kapsamda incelenen veriler kelime bulutunda analiz edilerek görselleştirilmiştir. İncelenen çalışmalarda en fazla olimpiyat, spor, kültür, kış, turizm, sosyo-kültürel gibi kelimelerin kullanıldığı belirlenmiştir. Bununla birlikte incelenen araştırmaların amaçlarında en fazla kültür, olimpiyat, araştırma, sembol, incelenmesi, sosyo-kültür, festival gibi kelimelerin sonuçlarında ise en fazla algılanan, kültürel, uluslararası, kültür, oyunları gibi kelimelerin kullanıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Buda incelenen araştırmalarda disiplinlerarası araştırmaların gerçekleştirilmediğini ortaya koymuştur. Bu kapsamda konuyla ilgili araştırma yapmayı planlayan araştırmacılara yönelik olarak; spor ve turizm etkinliklerinin kültürel değerlerle ilişkisinin disiplinlerarası çalışmalarla incelenmesi, spor ve turizm etkinliklerinin kültürel değerlerle ilişkisinin nitel ve karma araştırma yöntemleriyle daha fazla incelenmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Turizm, Kültür.

2010

* Atatürk Üniversitesi, Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü, Spor Yönetimi Bölümü, sukrandertli25@gmail.com

Yabancı Medyada Türkiye'nin Görsel Çerçevelemesi: Görsel Dil Analizi

Eymen ÇAKMAK*

Özet

Haber makalelerinde, bir hikâyenin nasıl yorumlandığını veya algılandığını etkilemek için resimlerin, fotoğrafların veya grafiklerin kasıtlı olarak kullanılması "görsel çerçeveleme" olarak bilinir. İzleyicinin parçanın içeriği hakkındaki yorumlarını ve hislerini etkilemek için görsel bileşenlerin amaçlı seçilmesini ve sunulmasını içerir. Görsel çerçeveleme, istenen mesajı veya anlatıyı destekleyebilir ve yazılı içerikle uyumlu çalışabilir. Bir izleyicinin mesajı görmezden gelme veya dikkat etme kararı görsel çerçevelerden etkilenebilir. Çoğu akademisyen, görsel çerçevelerin çeşitli senaryolara nasıl tepki verdiğiine dair bir dizi açıklama geliştirmiştir. Bununla birlikte, görsel medyanın görsel bir veri kaynağı olarak önemini belirlemek için sadece az sayıda deneysel araştırma yapılmıştır. Seyirciden gelen yanıt genellikle göz ardı edilir ve Türkiye ile ilgili haberlerin görsel bileşenleri bu arenada nadiren incelenir. Bu araştırma, uluslararası haber sitelerinde yayınlanan Türkiye ile ilgili haber fotoğraflarında görsel çerçevelemeyi belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, Türkiye ile ilgili haberlerin görsel olarak nasıl sunulacağı konusunda alınan kararları etkileyen kökleşmiş önyargılara dikkat çekecek. Bu çalışma The Guardian, BBC, CNN News, Daily Mail, Vice, Voice of America, Economist, Middle East Forum ve Independent gazetelerinden görselleri incelemiştir. Bu çalışma aynı zamanda görsel çerçeveleme teorisi kullanılarak toplanan haber fotoğraflarının etkilerini de göstermektedir. Toplamda yirmi iki görüntü analiz edildi ve her görüntüde Türkiye'nin nasıl tasvir edildiği hakkında yorumlar yapıldı. Bulgular, Türkiye hakkında haber yaparken gazetelerin olumsuz imajlar kullandığını göstermektedir. Seçilen gazetelerde yayınlanan her görüntü Türkiye'yi olumsuz bir şekilde çerçeveleyiyor.

Anahtar Kelimeler: Medya, Haber, Çerçeveleme, Görsel Çerçeveleme, Türkiye.

2010

---

* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uygulamalı Dil Bilimi, eymen-cakmak@hotmail.com

Aile Değerlendirme Ölçeği Temelli Bir Değerlendirme: Kadınlara Atfedilen Toplumsal Cinsiyet Rollerini

Arş. Gör. Adem KANTAR*, Ahmet Melik GÜNDOĞDU**, Betül DELİKTAŞ***, Zühre SALAZ****

Özet

Bu çalışmanın temel amacı kadınlara atfedilen geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin aile sistemi fonksiyonelliği söz konusu olduğunda nasıl bir işleve sahip olabileceğini ele almaktır. Çalışmanın ilk aşamasında bir sistem olarak aile, Yapısal Aile Kuramı yoluyla tanımlanmıştır. Aile sisteminin alt boyutlarını temsil eden ebeveyn, çocuk ve eş alt sistemlerinin işlevsel ve sağlıklı sayılabilmesi için gerekli kriterler Aile Değerlendirme Ölçeği yoluyla sunulmuştur. Çalışmanın ikinci aşamasında ise Türk toplumunda kadınlara geleneksel olarak atfedilen cinsiyet rolleri ilgili literatür yoluyla sunulmuştur. Aile sistemini, sağlıklı ve işlevsel kılan, aile üyeleri arasındaki açık ve yapıcı iletişim, ailede hiyerarşi ve kuralların tanımlanması ve sınırların belirlenmesi gibi ölçütler kadınlara atfedilen geleneksel cinsiyet rolleri bağlamında incelenmiştir. Kadının sağlıklı ve işlevsel aile sistemindeki konumunun Türk toplumunda nasıl ele alındığına dair ilgili literatür sunulmuştur. Çalışmanın üçüncü aşamasında ise Aile Değerlendirme Ölçeğinin alt boyutlarından yola çıkarak kadının bir kız çocuğu, bir anne veya bir büyükanne olarak sağlıklı ve işlevsel bir aile sisteminde nasıl tanımlanabileceği tartışılmıştır. Özellikle, kadınların ailedeki rollerinin nasıl biçimlendiği, bu rollerin ailedeki iş bölümüne ne şekilde katkı sağladığı ve aile üyelerinin birbiriyle olan ilişkilerine nasıl yansıdığı çalışma kapsamında tartışılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen bulguların aile ve çiftlerle çalışan psikolog, psikolojik danışman, psikiyatr, sosyal hizmet uzmanı ve psikiyatri hemşiresi gibi ruh sağlığı uzmanlarına aydınlatıcı bilgiler sunabileceği düşünülmektedir. Ruh sağlığı alanında çalışan araştırmacı ve uygulamacıların ailelerle çalışırken kullandıkları Aile Değerlendirme Ölçeği gibi ölçme araçlarının kadınlara atfedilen geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri konusunda sahip oldukları sınırlılıklar ve güçlü yönleri dair farkındalık ve bilgi sağlanacağı düşünülmektedir. Çalışmanın son bölümünde ise sunulan argümanlar, ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Aile Yapısı, Aile İçi İlişkiler, Aile Değerlendirme Ölçeği, Toplumsal Değişim.

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, adem.kantar@erzurum.edu.tr

** Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü,
ahmet.melik.gundogdu51@erzurum.edu.tr

*** Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, betul.deliktas58@erzurum.edu.tr

**** Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, zuhre.salaz27@erzurum.edu.tr

Cinsiyet, Kişilik Özellikleri ve Sınav Kaygısı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi: Korelasyonel Kesitsel Bir Çalışma

Arş. Gör. Adem KANTAR*, İlknur YAŞAR **, Hatice EVLEK ***, Merve CİNDİLLİ ****

Özet

Bu araştırmanın temel amacı cinsiyet, kişilik özellikleri ve sınav kaygısı arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Araştırmanın örneklem grubu amaçlı örnekleme yoluyla üniversite sınavına hazırlanan ya da üniversite öğrenimine devam eden yaşları 18 ila 40 aralığında değişen 90 kişiden toplanılmıştır. Araştırmada cinsiyet kontrol değişkeni olarak ele alınır iken kişilik özellikleri bağımsız ve sınav kaygısı ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Araştırma hipotezleri test edilmeden önce veri seti kayıp değer, uç değer ve normallik varsayımlarının incelenmesi gibi birtakım gereklilikler açısından incelenmiştir. Araştırma hipotezlerinin test edilmesinde Kısmi Korelasyon Testi kullanılmıştır. Veriler JAMOVI istatistik programında analiz edilmiştir. Yapılan analizler neticesinde, cinsiyet kontrol edilirken kişilik özellikleri ile sınav kaygısı arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular yoluyla eğitim psikologları ve psikolojik danışmanlar için sınav kaygısını azaltma stratejileri önerilmiştir. Çalışmanın, cinsiyet ve kişilik özellikleri üzerine yapılan araştırmalara katkıda bulunarak cinsiyet eşitliği ve bireysel farklılıkların daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunabileceği düşünülmektedir. Elde edilen bulgular ilgili alan yazını çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, Kişilik Özellikleri, Sınav Kaygısı, Eğitim Psikolojisi, Kısmi Korelasyon

2010

* Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, adem.kantar@erzurum.edu.tr

** Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü ilknur.yasar99@erzurum.edu.tr

*** Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, hatice.evlek@erzurum.edu.tr

**** Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, merve.cindilli79@erzurum.edu.tr

İsrail Okul Müfredatında Filistin Kimliğinin Bastırılması ve Marjinalleştirilmesi

Fatima Ghader *, Doç. Dr. Şerif Esendemir **

Özet

İsrail devletinin 1948'de kurulmasından bu yana, İsrail devleti vatandaşlığına zorlanan Filistinli "azınlığın," yani "ötekinin," İsrail eğitim sistemine nasıl dahil edileceği sorusu, yerleşimci-sömürgeci işgal bağlamında her zaman önemli bir soru olarak ortaya çıkmıştır. İsraili yetkililer 1950'lerdeki askeri yönetimden 1990'lardaki Oslo Anlaşmalarına ve günümüze kadar Filistinlileri Siyonist müfredata dahil etmenin yollarını aramışlardır. Bir yandan, Yahudi devletinin Yahudi olmayan bu vatandaşlarının, İsrail'in bir demokrasi olarak kendi imajını ve uluslararası markasını güçlendirmek (ve İsrail egemenliğini kabul eden bir Arap-İsrail topluluğu yaratmak) için dahil edilmesi gerektiği düşüncesi mevcut iken, öte yandan Yahudi olmayanların İsrail eğitim sistemindeki varlığının, ya fiilen ikinci sınıf vatandaş üretme, ya da, daha kötüsü, bu tarihsel kimliklerin tanımları ile beraber Siyonist projeye bir tehdit oluşturacak istenmeyen yabancı unsurlar meydana getirme riski yarattığı göz önünde bulundurulmuştur. Dolayısıyla İsrail eğitim politikasının esas sorunu, İsrail'in bir "Yahudi devleti" olarak Siyonist kimliğini korumaya devam etmesini hedeflerken, 1948 yılındaki Nakbe günü sonrası varlığını devam ettiren Filistinli azınlığı buna dahil edecek bir eğitim modeli aramak olmuştur.

Araştırmamız bu politika sorununu, 1948 sonrası İsrail sınırları içinde yaşayan Filistinli öğrencilere okutulan ders kitapları merceğinden ele almaktadır. Filistinli kimliğinin, Filistin tarihinin Nakbe öncesi, sırası ve sonrasındaki önemli basamaklarını sistematik olarak marjinalleştirmek üzere tasarlanmış bir müfredat aracılığıyla nasıl şekillendirildiğini göstermeyi amaçlıyoruz. İçerik analizi teorisi, metodolojimizin temelini oluşturmaktadır. Bu temel ders kitaplarındaki dilin, sembollerin, anahtar kelimelerin, alıntılarının ve hatta grafik görüntülerinin yapısına bakarak, ötekileştirme ve bastırmanın - açık ya da örtülü - yollarını ortaya çıkarmaya çalışacağız. Araştırmamız, İsrail'deki devlet ve özel Arap liselerinde Ulusal Tarih derslerinde zorunlu kaynak olarak okutulan bir ders kitabına odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, yurttaşlık eğitimi, Siyonizm, Nakba

* Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, fatghadeer@gmail.com

** Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü Sosyoloji, serif@yildiz.edu.tr

Aile Değerlendirme Ölçeği Temelli Bir Değerlendirme: Kadınlara Atfedilen Toplumsal Cinsiyet Rollerini

Selin ÇALIŞKANLAR*

Özet

Sosyal bir varlık olan insanın toplumsallaşma sürecine ilk başladığı yer olan aile, çocuğun pek çok davranış kalıbını öğrendiği, psikolojik ve sosyal anlamda büyüüp olgunlaştığı kurumdur. Ebeveynlerin çocuğa karşı olan tutumu, bireyin kişilik gelişimi üzerinde doğrudan ve dolaylı yoldan çeşitli etkilere sebep olabilmektedir. Ebeveyn tutumlarının bireyin kişilik gelişimi ve şemaları üzerindeki etkisi düşünüldüğünde bu tutumların biliş ve üst biliş düzeyinde etkilere sahip olacağı düşünülmektedir. Bireyin, sorunlara yönelik geliştirdiği farklı baş etme mekanizmalarının ortaya çıkışında, duygu ve düşünceleriyle olan ilişkisinde farklı tutumlar sergilemesinde ebeveyn tutumlarının etkisini incelemek araştırmanın temel amaçlarından biridir. Farklı ebeveyn tutumlarına sahip ailelerde yetişen çocuklarda problemlerle baş etme konusunda farklı stratejilerin ortaya çıkması, bu tutumların bireyin duygu düzenleme ve dikkat odağını yönlendirme konusunda önemli bir etkiye sahip olacağını düşündürmektedir. Araştırmada ebeveyn tutumları demokratik, koruyucu ve otoriter olmak üzere üç alt boyutta incelenmiştir. Araştırmada aracı değişken olarak incelenen Bilişsel Dikkat Kilitlenmesi Sendromu, üst bilişsel inanışların değerlendirilmesi konusunda bilgi sağlamaktadır. Alt ölçeklerde; perseveratif düşünce stili (ruminasyon / endişe) ve tehdit arama, geri tepen baş etme stratejileri ve çeşitli kognisyonlarla ilgili olumlu ve olumsuz üstbilişsel inanışlar ölçülmektedir. Araştırmadaki diğer değişken ise; Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejileridir. Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği (BDDÖ), stres veren yaşam olaylarının ardından kişilerin kullandığı bilişsel duygu düzenleme stratejilerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Kendini suçlama, kabul, ruminasyon, olumlu yeniden odaklanma, plan yapmaya yeniden odaklanma, olumlu yeniden değerlendirme, olayın değerini azaltma, felaketleştirme ve diğerlerini suçlama olmak üzere olumlu ve olumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri olarak alt boyutlara ayrılmaktadır. Araştırmanın yöntem kısmında ise; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni durum gibi değişkenler için betimleyici istatistikler, anne baba tutumlarının bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin alt ölçeklerinde alt ve üst kesme puanlarıyla grup karşılaştırmaları için t- testi, bağımsız değişkenler ve bağımlı değişken arasında korelasyon katsayısını hesaplamak için korelasyon testleri (Pearson Momentler Çarpımı) ve araştırmada aracılık analizini gerçekleştirmek için Hayes (2013) tarafından geliştirilen Process Macro istatistik programı kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Anne Baba Tutumları, Bilişsel Duygu Düzenleme, Bilişsel Dikkat Sendromu

* Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, selincaliskanlar95@gmail.com

Yapay Zeka Tabanlı Bir Platform Olan “Dipnot.tv” de Haber Dili: 31 Mart 2024 Yerel Seçimi Örneği

Ceylan KORKUT *

Özet

Yazının icadı ve matbaanın gelişimi gazetecilik meslek pratiklerinin dönüşümünde iki temel olaydır. Matbaanın icadıyla habercilik alanı kamuya hitap edebilme fırsatını yakalamıştır. İletişim teknolojileri alanında yaşanan gelişmeler, gazetecilik alanında köklü değişimlere sebep olmuştur. İnternet teknolojilerinin sunduğu olanaklar ise okuyucuların, ilgili haberlere erişimlerini ve katılımlarını etkilemiştir. Yapay zeka algoritmalarının gazetecilik alanında kullanımı, gazetecilik mesleği ve haber açısından farklı bir perspektif ve deneyim sunmuştur. Bilim insanları tarafından tanımlanan yapay zeka algoritmaları ya da gazetecinin yapay zeka üzerinde uyguladığı kısmi komutlar da haber üretim sürecini dönüştüren unsurlar arasında yer almıştır. Bu çalışma da Türkiye’de yapay zeka haberciliği alanında yaşanan gelişmeler, yapay zekanın haber üretim pratikleri ve haber dili çerçevesinde meydana getirdiği değişimler konu edilmiştir. Yapay zekanın haber üretim süreçlerini nasıl dönüştürdüğü, bu dönüşümün haberciler için avantaj ve dezavantajlarının neler olduğu, haberde kullanılan cümle yapıları, zaman kalıpları irdelenmiştir. Çalışma Türkiye’de yapay zeka haberciliği açısından güncel örneklerden biri olan Dipnot.tv’yi ele aldığı için önemlidir. 5 Aralık 2023-15 Ocak 2024 tarihleri arasında haber sitesinde yer verilen toplam 8 yerel seçim haberi betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda yerel seçim haberlerinin haber yazım tekniklerine ve kurallarına uygun bir formatta oluşturulduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka Haberciliği, Haber Üretim Süreci, Haber Dili, Sahiplik Yapısı

2010

* Erciyes Üniversitesi, Süleyman Çetinsaya İletişim Fakültesi, Gazetecilik, ceylankorkutt@yandex.com

Dijital Miras Kavramının Kişisel Veriler Bağlamında İncelenmesi

Avukat Sıla SAYGIOĞLU*

Özet

Günümüzde teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte artık teknoloji hayatımızda vazgeçilmez bir konumdadır. Bu bağlamda artık toplumda neredeyse herkesin dijital dünyada sosyal medya hesabı, kripto varlık veya e-posta gibi dijital varlıkları bulunmaya başlamıştır. Dijital dünyadaki her şeyimizi kapsayan dijital varlıklar günlük hayatta bu kadar çok yer almaya başlayınca hukuk dünyasına yansımaları olması da kaçınılmaz bir hal almaktadır. Hukuk dünyasına yansımalarından en çok tartışma yaratan husus ise bu dijital varlıkların mirasçıya intikal edip edemeyeceğidir. Doktrindeki hakim görüş intikal etmesi yönünde olsa da bunun kişisel verileri ihlal edip etmeyeceği ise buradaki asıl tartışma konusudur. Kişisel verilerin ihlal edilmemesi ve bu konuda mahremiyetin korunması dijitalleşmenin bu kadar arttığı günümüz dünyasında ayrı bir önem taşımaktadır çünkü verilerin hukuka aykırı kullanılması her bağlamda çok ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Bu yüzden de bu problemin ele alınması gelecekte yargıya taşınacak problemler için önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Miras, Teknoloji, Veri

2010

* Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Medeni Hukuk Anabilim Dalı
ssaygioglu@gmail.com

Avrupa Birliği'nde Bütçe Süreci ve 6. Mali Plan (2021-2027 Dönemi Çok Yıllı Mali Çerçeve)'ın İncelenmesi

Kanan İBRAHİMLİ*

Özet

Avrupa Birliği günümüzde ekonomik büyüklük olarak dünya devlerinden biridir. Sadece siyasi entegrasyon değil aynı zamanda ekonomik konularda da dünyada örnek bir kuruluştur. Avrupa Birliği kadar büyük ekonomik büyüklüklerin yanında getirdiği birçok sorun da vardır. Bunlardan biri de büyük ve başarılı bir ekonomik yapıyı sürdürülebilir kılabilecek bir bütçe oluşturmaktır. Mali Plan, AB'nin 2021-2027 dönemini kapsayan çok yıllık mali çerçevesidir. Bu mali çerçeve, AB'nin öncelikleri, hedefleri ve bütçe dağılımını belirler. 6. Mali Plan, AB'nin uzun vadeli stratejik hedeflerini desteklemeyi amaçlar ve AB'nin farklı politika alanlarına (örn. tarım, araştırma, eğitim, altyapı vb.) yapılan harcamaları belirler. Avrupa Birliğinin bütçe süreci kendine has olduğu gibi bütçe yapısı da kendine özgü bir nitelik taşımaktadır. Özellikle 6. Mali Plan olan 2021-2027 tarihlerini kapsayan mali plan birçok değişiklik ve yenilik taşımaktadır.

Bu çalışma kapsamında ilk bölümde Avrupa Birliğinin bütçesinin genel yapısından bahsedilecektir. İkinci bölümde ise Avrupa Birliği bütçeleme süreci kronolojik olarak incelenecektir. Bu kapsamda sürecin her aşamasına değinileceği gibi her aşamanın içeriği de ele alınacaktır. Üçüncü bölümde ise 6. Mali Plan olan 2021-2027 Çok Yıllı Mali Çerçeve genel hatlarıyla irdelenecektir. Dördüncü bölüm Avrupa Birliği bütçesine damga vurmuş Brexit sürecini 6. Mali Plana etkilerini ihtiva edecektir. Beşinci bölüm son yıllarda Avrupa Birliğinde büyük bir sorun haline gelen kitlesel göçün 6. Mali Plan üzerinde etki ve sonuçlarını içerecektir. Altıncı bölüm kapsamında kitlesel göç gibi Avrupa Birliğinin son yıllarda en büyük sorunu haline gelmiş iklim değişikliğinin 6. Mali Planda görünümü de çalışma kapsamında yerini bulacaktır. Son olarak da Avrupa Birliğinin 6. Mali Plan kapsamında yeni finansman kaynaklarına da değinilip çalışma sonlandırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Avrupa Birliği bütçesi, Avrupa Birliği bütçeleme süreci, 6. Mali Plan, Avrupa Birliğinin yeni finansman arayışları

* İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, kenan.ibrahimli@ogr.iu.edu.tr,